ምዕራፍ ፪

ደጃዝማችነት ከተሾምሁበት እስከ አባቴ ዕረፍት
(፲፰፻፯ ፯፰ ዓ. ም.)

አባቴ ስለ ፍቅራቸው ጽናት አድጌ ለማዕርግ የምደርስበትን ዘመን ሲጠባበቁ ነበርና በተወለድሁ በ፲፫ ዓመት ከ፫ ወር ጥቅምት ፳፭ ቀን ፲፰፻፯ ፯፰ ዓ. ም. ጋራ ሙለታ በሚባለው በትልቁ አውራጃ ደጃዝማች ብለው ሾሙኝ። ይህም ደጃዝማችነት እንደ አገራችን ልማድ ለማዕርጉ ብቻ ነበር። በችሎት ተቀምጦ ለመፍረድና ያገር ግዛቱን ለማስተዳደር፡ የጦር ሠራዊት ለማሰለፍ ግን ዕድሜዬ አይፈቅድልኝም ነበርና ለሥራው ሁሉ ጠቅላይ ሥራ አስኪያጅ ፊታውራሪ ቆለጭ የሚባሉትን ዋና ታማኝ አሽከራቸውን ሞግዚትና እንደራሴ አድርገው ሰጡኝ።

የደጃዝማችነት ማዕርግ በተሾምሁበትም ቀን፤ መኳንንቶቻቸውንና ሠራዊታቸውን ሰብስበው፤ በታላቁ አዳራሽ ውስጥ አስተዋወቁኝ። ከዚህም በኋላ እርሳቸው ወደ አሉበት ወደ እልፍኝ አዳራሽ ገብቼ፤ ይህን የደጃዝማችነት ማዕርግ ስለ ሰጡኝ ጫማ ስሜ ባጠገባቸው ተቀመጥሁ። ወዲያውም መኳንንቱና የጦር አለቆቹ ሁሉ እንደ ገና እየተጠሩ ገብተው በፊታቸው በቆሙ ጊዜ፤ ልዑል አባቴ ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ቃል ተናገሩ። «ሁላችሁም ያሳደግኋችሁና የምወዳችሁ አሽከሮቼ ናችሁና፤ ልጄን ተፈሪን ክእ ግዚአብሔር ጋራ አደራ ብያችኋለሁ። አደራም የምላችሁ፤ ላይናችሁ እንዳ ትጠሉት ነው እንጂ ዕድሉ በፈጣሪው እጅ ነው» አሏቸው። መኳንንቱና ሠራዊቱም ይህን ነገር በሰሙ ጊዜ ጌታችን ይህን የመሰለ የአደራ ቃል መናገራቸው በሞት የምንለይበት ጊዜ መድረሱን ዐውቀው እንደ መሰናበት ይመስላል እያሉ እንባቸውን ያፈሰሱ ጀመር።

እኔም አባቴ ይህን የደጃዝማችነት ማዕርግ ስለ ሰጡኝ ደስ ብሎኝ ሳለሁ ዳግም ይህን የመሰለ ልብ የሚሰብር ቃል ለመኳንንቶቻቸው በመናገራቸው ደስታዬ ከኀዘን ጋራ ተቀላቀለብኝ። አባቴ ግን ለእኔ የሚያስቡት አሳብ በረ ዥመ እንጂ ባጭሩ አልነበረምና ይህን ትልቅ ማዕርግ ሲሰጡኝ፤ በኑሮም ለብቻዬ የተለየ ቤት እንዳገኝ አስበው አስቀድመው አሰናድተው ኖሮ፤ በተ ሾምሁ ማግስት ቤቱንም ለየሥራውም ክፍል ሁሉ የሚያስፈልጉትን ሹሞች አስረክቡት ብለው አዘዙልኝ።

ከዚህም በኋላ ያባቴ መኳንንቶች ሁሉ ቀድሞም በማክበር ይወዱኝ ነበርና አሁን ደጃዝማች ተብዬ ስለ ተሾምሁ፤ የተለየ ኑሮም ስለ ተደረገልኝ የበለጠ የማክበር ፍቅራቸውን እየገለጡ አሳዩኝ። ምንም ዕድሜዬ ባይፈቅ ድልኝ እንኳ፤ የደጃዝማችነት ማዕርግ ስለ ተሾምሁ ታላላቁ መኳንንቶች ለጉዳይም ለግብግም በኦፊሴል ወደ አባቴ ሲገቡ አብሬ እየገባሁ እንድቀ መጥ ተፈቀደልኝ። በንግግርና ለተጠየቅሁት ምላሽ በመስጠቴ፡ ንግግራቸ ውንና ምክራቸውንም በጥንቃቄ በመስማቴ፤ የዕድሜዬ ትንሽነት የሚያስ ከትለውን ማናቸውንም ሥራ ከመሥራት በመጠንቀቄ፤ የልዑል አባቴና፡ የመኳንንቱ ደስታ በጣም ይሰማኛል።

ከዚያም ጀምሮ እስካሁን በሕይወተ ሥጋ ያሉት የአባቴ መኳንንቶች ያን ጊዜ ደጃዝማች ተብለህ ስትሾም እንደዚህ ብለህ ተናግረህ ነበር፤ እንደ ዚህ ተብለህ ተጠይቀህ፤ እንደዚህ መልሰህ ነበር እያሉ ያለፈውን ነገር እያ ነሡ ሲነግሩኝ በጣም ትዝ እያለኝ ፈጣሪዬን አመሰግናለሁ።

አባቴ፡ ባለቤታቸው የእኔ እናት ወይዘሮ የሺ እመቤት ካረፉ በኋላ፤ ብቻቸውን ስለ ሆኑ፤ የምግባቸውን ጊዜ ችላ እያሉ ያላልፉት ነበርና የም ግብ ጊዜ ደረሰ ብሎ ደፍሮ የሚናገር ስለሌለ፤ እኔ ወደ እልፍኛቸው እየገ ባሁ የምግብ ጊዜ ደርሷልና እባክዎ ግብር እንዲገባ ፈቃድዎ ይሁን እያልሁ በፍርሃት ስለምናገረው፤ እኔን ደስ ለማሰኘት ሲሉ በቶሎ ግብር አግቡ ብለው እያዘዙ እርሳቸውም መኳንንቱም፡ ሲጋበዙ በማየቴ በልጅነት መን ፈሴ ለልቤ የኩራት ደስታ ይሰማው ነበር። አባቴም ይህን በማድረጌ ይመር ቁኝ ነበር።

ለልዑል አባቴ የመወደድና የመፈራት ዕድል ነበራቸው፤ ጥፋት ከተገ ኘበት ግንም ትልቅ ባለማዕርግ ሰው ቢሆን፤ እንደ ጥፋቱ መጠን ቅጣት ይፈርዱበታል እንጂ ዝም አይሉትም ነበርና ይፈሯቸዋል። ከጥቂት ቀን በኋላ ግን ቅጣት የፈረዱበት ትልቅ ባለማዕርግ የሆነ እንደሆነ፤ ሰንጋውን፡

ማሩን ፡ ቅቤውን ፡ ተራ ሰው የሆነ እንደሆነ ፡ ሙክቱን ፡ ማርና ቅቤ መግዣ ውን ብሩን እስከ ቤቱ እየላኩ ደስ ያሰኙታል እንጂ ቅጣት በፈረዱበት ሰው ላይ የመጨረሻ ጭካኔ ነገር የለባቸውም ነበርና በዚህ ይወዷቸዋል ። ከዚህም በቀር ምንም ሰው በእግዚአብሔር ፊት ፍጹምና ንጹሕ ባይሆን በሚቻለው ሁሉ እግዚአብሔርን ደስ ለማሰኘት ዋና አሳባቸው ስለ ሆነ ፡ ለተቸገሩ ሰዎች ገንዘብ መርዳትን ፡ ዐዬ ምኒልክ የተጣሏቸውን ሰዎች ማስታረቅን ፡ የመንግሥት ሥራ ከሚሠሩበት በሚተርፈው ሰዓት ጸሎት መጸለይን ፡ በየገደማቱ ላሉት መነኰሳትና በየአድባራቱ ላሉት ካህናት በችግራቸው መርዳትን ፡ ይኸን ሁሉ የሚሠሩት ለይስሙላ ሳይሆን እግዚአብሔርን ደስ አሰኛለሁ በማለት ነበር ። መልካም የበጎ ሥራ ምሳሌ ነበሩ ።

ምዕራፍ ፫

ከልዑል አባቴ ዕረፍት በኋላ የሐረርን ግዛት እስከ ተሾምሁበት ዘመን (፲፰፻፺ ፯ — ፲፱፻፪ ዓ. ም.)

በዚህ ዓለም በሚኖር ሰው ላይ መቸም ቢሆን ደስታና ኀዘን በየተራ ሲፈራረቁበት ይኖራሉ እንጂ በደስታ ወይም በኀዘን ብቻ ዘመኑን ወይም ቀኑን የሚጨርስ አይገኝምና እንደዚያ እየሳሱ በመናፈቅ የሚወዱኝ አባቴ በብርቱ ስለ ታመሙ አሳቤ ሁሉ በመጨነቅ ባሕር ይዋኝ ጀመር ።

ልዑል አባቴ በ፲፰፻፺ ፯ ዓ. ም. ወደ አዲስ አበባ ለመውጣት በጥር ፬ ቀን ከከተማቸው ከሐረር ተነሡ ። በዚህም ጊዜ ጥቂት አሚቸው ነበር ። በጥር ፱ ቀን ቡርቃ በሚባለው ወንዝ ሰፈር አድርገው የጥምቀትን በዓል አክብረው ከዋሉ በኋላም ሕመሙ ስለ ጸናባቸው ወደ ኋላ ተመልሰው ቁልቢ ከሚባለው ከሁለተኛው ከተማቸው ገብተው በሐኪም ይታከሙ ጀመር ። በዚህም ጊዜ አባቴ እኔን ለማየት ናፍቀው ስለ አስጠሩኝ ወደ ቁልቢ ወጣሁ ። አኳኋናቸውንም ለማየት ወደ ተኙበት ቤት ስገባ ባጠገባቸው ቆሜ ያዩኝ እንደ ሆነ ፤ ስለ በሽታቸው ጽናት ባንደበታቸው መናገር ሲያቅታቸው ባይናቸው እየጠቀሱ ተቀመጥ ይሉኝ ነበር ። እኔም ካጠገባቸው አለመለየቴ ፈቃዳቸው መሆኑን ስለ ተረዳሁት ቀኑን ሁሉ ባጠገባቸው እየተቀመጥሁ እውል ነበር ።

ነገር ግን በእግዚአብሔር ሥልጣን የተቆረጠውን የሞት ፍርድ ሰዓት ያንድ አባትና ልጅ ፍቅር ይቅርና የብዙ ሰውም ፍቅር ቢሆን ሊያስተላል

ፈው አይችልምና በመጋቢት ፲፫ ቀን ፲፰፻፯ ዓ. ም. ቁልቢ ላይ ዐርፈው በሐረር እርሳቸው በተከሉት በቅዱስ ሚካኤል ቤተ ክርስቲያን ተቀበሩ ።

ከዚህም በኋላ ያባቴ መኳንንቶችና ሠራዊቱ በሙሉ ተሰብስበው ባንድ ወገን አባቴ በሕይወት ሳሉ ልጁን ተፈሪን አደራ ብያችኋለሁ ስላልዋቸው ፤ በሁለተኛውም ወገን አባቴ ለዐፄ ምኒልክ ታማኝ ሆነው መንግሥታቸውን በትጋት ሲያገለግሉ መኖራቸውን ስለ ዐወቁ ፤ ያባቴን ግዛት ሐረርጌን ሳይሰጡት አይቀርም በማለት ተስፋ አድርገው የአርባቸውን ተዝካር አውጥተን ወደ አዲስ አበባ እንወጣለን ብለው መክረው ከጨረሱ በኋላ ፤ የራስ መኰንን ያርባ ልቅሶ የሚለቀሰው አዲስ አበባ በእኔ ፊት ነውና ከልጁ ከተፈሪ ጋር በቶሎ እንድትመጡ የሚል የዐፄ ምኒልክ ደብዳቤ ለመኳንንቱ ደረሰላቸው ።

አባቴ በሕይወት ሳሉ ለዐፄ ምኒልክ ገጸ በረከት እልከዋለሁ ብለው አሰናድተው በተለይ ያስቀመጡት ዕቃ ነበርና ያን ይዘን በሚያዝያ ፫ ቀን ከሐረር ተነሥተን ወደ አዲስ አበባ ተጓዝን ። በጉዞውም ላይ ብዙ ሰዎች ስለ ሞቱብን በኀዘን ላይ ኀዘን ሆነብን ። ምክንያቱም የበልግ ዝናብ ስለ ዘነበና ስለ ሠራዊቱም ብዛት በሰፈራችን የበረሃ በሽታ ስለ ገባ ነበር ። በሚያዝያ ፲፱ ቀን አዲስ አበባ ደረስን ።

ዐፄ ምኒልክም ያባቴን ተዝካር በሚያበሉበት በሰፊ ሜዳ ላይ ድንኳን እንደ ዳስ እየተሰፋ እንዲተከል አዘው ነበርና በዚያ መኳንንቱና ሠራዊቱ እንዲሰበሰብ አድርገው ፤ ከኛ ወገን መጭው ፤ ከነዚያም ወገን ተቀባዩ እየተላቀሰ በትልቅ ኀዘን ከዐፄ ምኒልክ ጋራ ተገናኘን ።

በአርባውም ቀን ሚያዝያ ፳፪ ቀን ሰኞ በአዲስ አበባና በዙሪያውም ያሉት የየገዳማቱና የየአድባራቱ ካህናት ለክርስቲያን የሚገባውን የፍታት ጸሎት ሲጨርሱ ሁሉም ወደ ተሰናዳው ድንኳን መጥተው ትልቅ ግብዣ ተደርጎላቸው ዋሉ ። ራሶችና ደጃዝማቾች እኩሉ የሥጋ ዘመዶቻቸው ፤ እኩሉም አብሮ አደጎቻቸው ፤ ስለ ሆኑ በየድንኳኑ ክፍል እየገቡና እየቆሙ የምግብ ነገር እንዳይጓደል ይመለከቱ ነበር ። ለነዳያንም ከምግብ በቀር ብዙ የገንዘብ ምጽዋት ተሰጠ ።

በማግስቱም እንደ ሀገራችን ልማድ ሰው በሞተ በአርባ ቀኑ ተዝካሩ በተበላ ማግስት እንደ ሞተበት ቀን ያህል ሆኖ ይለቀሳልና በሰፊ ሜዳ ላይ ትልቅ ድንኳን ተተክሎ መኳንንቱና ሠራዊቱ ተሰብስቦ ፡ ራሳቸው ዐፄ ምኒልክ በመካከል ተቀምጠው ያባቴ የማዕርግ ልብሳቸውና የራስ ወርቃቸው ፡ ኒሻኖቻቸውና የጦር መሣሪያቸው ተይዞ ፈረስና በቅሎዋቸው በወርቅ ዕቃ ተጭነው በሠራዊቱ መካከል እየተመላለሱና እየታዩ የሚያስደንቅ

ልቅሶ ተለቀሰላቸው ። ከአልቃሾቹም መካከል አንዱ እንዲህ ብሎ የልቅሶ ግጥም ገጠመላቸው ።

ስልከኛው ሲያረዳ ነገር ተሳሳተው ፡
መኰንን አይደለም ድኃ ነው የሞተው ፤

በአዲስ አበባ ቤተ መንግሥት ይህን የመሰለ ልቅሶና ኀዘን ለማንም ተደርጎ አያውቅም ይባላል ። የዚህም የልቅሶው አደራረግ ከተፈጸመ በኋላ ፡ የተሰበሰበው ሠራዊት በየቤቱ እንዲሔድ አጋፋሪዎች አስታወቁትና እየተነሣ ሔደ ። ነገር ግን ከእኔ ጋራ ከሐረር የመጣው ያባቴ ሠራዊት ዝም ብሎ ቀርቶ ነበርና ሠራዊቱ ሁሉ ሲሔድ እናንተ ለምን ቀራችሁ ተብለው ቢጠየቁ ፤ የጌታችንን ልጅ ደጃዝማች ተፈሪን አጅበን ወደ ሰፈር እንድንሔድ ነው ብለው ተናገሩ ። ጃንሆይም ይህን ሰምተው ከአባቴ ሠራዊት ጋራ ወደ ሰፈር እንድሔድ ፈቀዱልኝና ስንሔድ ከአዲስ አበባም ያባቴ ወዳጆች የሆኑት እስከ ሰፈር ለመሸኘት ተከትለውኝ ስለ መጡ ፤ የአጀቡ ብዛት ከልክ ያለፈ በመሆኑ መንገድ አላፊው ሁሉ እየቆመ ያደንቅ ነበር ። ይህም በመደረጉ ያባቴ ሠራዊት ይቅርና ሌሎች በአዲስ አበባ የሚኖሩት የአባቴ ወዳጆች ፡ ጃንሆይ ደጃዝማች ተፈሪን ከአባቴ ሠራዊት ጋራ ወደ ሰፈር እንዲሔድ መፍቀዳቸው የሐረርን ግዛት ሊሰጡት ቢያስቡ ይሆናል እያሉ እርስ በርሳቸው ሲነጋገሩ የሰሙ ሰዎች ነገሩኝ ።

ነገር ግን አባቴ ፡ ወይዘሮ የሺ እመቤትን የእኔን እናት ከማግባታቸው በፊት የወለዷቸው ታላቅ ወንድሜ ደጃዝማች ይልማ ፤ የእቴጌ ጣይቱን የእኅት ልጅ ወይዘሮ አሰለፈችን አግብተው ነበር ። በዚህም ምክንያት እቴጌ ጣይቱ ወገኖቻቸውን ሁሉ አስነሥተው ፤ ታላቅ ልጅ ሳለ ታናሽ ልጅ ያባቱን ግዛት አይሾምም እያሉ የሐረር ግዛት ለደጃዝማች ይልማ እንዲሆን ይደክማሉ እየተባለ ሲወራ ሰንብቶ ነበርና የሐረር ግዛት ለእኔ እንዲሆን የሚያመለክቱ እጅግ ብዙ ሰዎች ተነሡ ።

ነገር ግን ባንድ ወገን እቴጌ ጣይቱ ለደጃዝማች ይልማ ይስጡልኝ እያሉ ዐፄ ምኒልክን ስለ አስቸገሩ ፤ በሁለተኛውም ወገን እኔ የሐረር ገዥ የምሆንበት እግዚአብሔር የወሰነው ጊዜ ስላልደረሰ ፤ ለደጃዝማች ይልማ ይሁን በማለት ነገሩ ተቀረጠ ። ያባቴ ሠራዊትና ወዳጆቻቸውም ለእኔ እንዲሆን ያሰቡበት ምክንያት አብሮ በመኖር እኔን ስለ ለመዱ ፡ አባቴም ገና በሕይወት ሳሉ ልጁን ተፈሪን አደራ ብያችኋለሁ ስለ አልዋቸው ነበር ።

የሐረር ግዛት ለወንድሜ ለደጃዝማች ይልማ እንዲሰጥ ነገሩ ከተቀረጠ በኋላ ፤ በአባቴ ሠራዊት መካከል እንደ ተቀመጥሁ ዐዋጁ የተነገረ እንደ ሆነ ለእኔም ለሠራዊቱም ቅር የሚያሰኝ መሆኑ የታሰበ ይመስላል ፤ ለዐዋጁ ስምንት ቀን ሲቀረው ከሰፈር ተጠርቼ በቤተ መንግሥቱ ግቢ በተሰናዳልኝ

ድንኳን እንድቀመጥ ተደረገ ። ከመኳንንቱም በፍቅር ወደኔ የሚያደሉትን ለአባቴም በጣም ታማኝ የነበሩትን ደጃዝማች አባ ታቦርንና ፊታውራሪ ኃይለ ሥላሴ ዓባይነህን (አሁን ደጃዝማች የተባለውን) ለጊዜው በቁጣና በግዞት አስመስለው እናንተ እዚህ አዲስ አበባ ደጅ ጠኚዎች ሆናችሁ ተቀመጡ ብለው አዘዙዋቸው ። ምክንያቱም ደጃዝማች አባ ታቦርና ፊታውራሪ ኃይለ ሥላሴ የሐረር ግዛት ለእኔ እንዲሆን በጣም ያስቡ ነበርና አሁን ተመልሰው ወደ ሐረር የወረዱ እንደሆነ በየምክንያቱ ደጃዝማች ይልማን እንዳ ያስቸግሩ ተብሎ በእቴጌ ጣይቱ በኩል የተመከረ ነው ተብሎ ተወራ ።

ከስምንት ቀን በኋላም በግንቦት ፪ ቀን ሐረርን የራስ መኰንንን ግዛት ለደጃዝማች ይልማ ፡ ሰላሌን የራስ ዳርጌን ግዛት ለደጃዝማች ተፈሪ ሰጥቻለሁ የሚል የጃንሆይ ዐዋጅ ስለ ተነገረ ፤ ያባቴ ሠራዊት በሙሉ አዘነ ። ከዚህም መካከል ጌታችን ራስ መኰንን አደራ ብለው የሰጡንን ልጃቸውን ደጃዝማች ተፈሪን ትተን ከደጃዝማች ይልማ ጋራ አንወርድም እያሉ ትዳራቸውን እየተዉ ወደ እኔ እየመጡ የተቀመጡ ብዙ ናቸው ። ከነዚህም ውስጥ የሚታወሱኝ ፊታውራሪ ቆለጭ ፤ ልጅ ወልደ ሥላሴ (በኋላ ደጃዝማች) አቶ ደነቀ ጉበዜ ፤ ልጅ ዓለማየሁ ገሹ ፤ (ፊታውራሪ) ቀኛዝማች ወልደ ማር ያም ዓባይነህ ፤ አቶ ሰብስቤ (በጅሮንድ) አቶ ኃይሌ ወልደ ሩፋኤል (ጸሐፌ ትእዛዝ) ቀኛዝማች ድፋባቸው ፤ አቶ ተፈራ በለው ፤ ቀኛዝማች ገብረ ወልድ ፤ አቶ ዋቄ (ደጃዝማች) ቀኛዝማች ደርቤ ናቸው ።

የሰላሌንም ግዛት በተሾምሁበት ወራት የደብረ ሊባኖስ ገዳም ቤተ ክርስቲያን ፈርሶ እንደገና ታድሶ እንዲሠራ ስለ ታዘዘ ፤ መሠረቱ ሲቆፈር ጽሑፍ ያለበት በጣም ስስ የሆነ የወርቅ ቁርጥራጭና ቀለበት ተገኝቶ ነበርና በዚያው ሥራውን የሚሠራው የእኔ እንደራሴ ልኮልኝ በእኔ እጅ ለጃንሆይ ስለ ቀረበ ፤ ይህ ትልቅ ዕድል ሆኖ ተቆጠረልኝ ። እንደ ሀገሩ ልማድ ወደ ሰላሌ ግዛት ሔጄ ከአሽከሮቼ ጋራ እንድቀመጥ ጃንሆይ ፈቅደውልኝ ነበር ። ነገር ግን እኔ ከጃንሆይ መለየት ስላልፈለግሁ በሰላሌ ግዛት እንደራሴዬ እንዲቀመጥ ተደርጎ ፡ እኔ አዲስ አበባ ጧት ባንድ ሰዓት ወደ ቤተ መንግሥት እየገባሁ ፡ ማታ በሁለት ሰዓት ወደ ቤቴ እየተመለስሁ ፮ ወር ሙሉ ደጅ ጠናሁ ።

በዚህም ወራት ዐፄ ምኒልክ ለኢትዮጵያ ልጆች የውጭ አገር ቋንቋ መማሪያ የትምህርት ቤት ከፍተው ከምስር አገር አስተማሪዎች አስመጥተው ነበርና ልጅ ኢያሱንና ልጅ ብሩን ፤ ልጅ ጌታቸውንም ፤ ሌሎችንም የትልልቆች መኳንንቶች ልጆች እየመረጡ ወደ ትምህርት ቤት ሲያስገቡ ፤ እኔን ትተውኝ ነበርና ትልቅ ጎዘን ሆነብኝ ። ከጥቂት ቀን በኋላ ግን ትምህርት ለመማር ፈቃዴ መሆኑን ገልጬ ብነግራቸው አገረ ገሹ ሆነሃልና እንደ

መኳንንት ሆኖ መኖርን የምትመርጥ መስሎኝ ነው እንጂ ፤ መማር ከፈቀድህ እየሔድህ ተማር ብለው ፈቀዱልኝና ትምህርቴን ጀመርሁ ። ነገር ግን በሐረር ሳለሁ የፈረንሳይ ቋንቋ ተምሬ ነበርና ፡ አሁን አዲስ አበባ ከጀመሩት ጋራ ለመማር የማይመች ስለሆነ በተለየ ለብቻችን ሰዓት ወስነው ያስተምሩን ጀመር ። አብረን እንማር የነበርነውም ልጅ እምሩ (ራስ) አቶ አስፋው በንቲ ፤ ልጅ ዘውዴ ጉበና (ፊታውራሪ) ናቸው ። ሰላሌንም ተሾሚ አንድ ዓመት ያህል ከቆየሁ በኋላ ባሶ የሚባለውን ግዛት ተሾምሁ ።

ወንድሜ ደጃዝማች ይልማ ሐረርዬን ተሾመው አንድ ዓመት ከአምስት ወር ያህል ከገዙ በኋላ በመስከረም ፳፱ ቀን ፲፱፻፯ ዓ. ም. ሐረር ላይ መሞታቸው ተሰማና የነዘን መርዶ በስልክ ወደ አዲስ አበባ ተላልፎልን ተረድተን ትልቅ ጎዘን ተደረገ ። ከዚህም በኋላ የሐረርዬን ግዛት ለደጃዝማች ተፈሪ ሊሰጡት ነው እየተባለ እንደገና በየሰው አፍ ይነገር ጀመር ። ነገር ግን ከዚህ ቀድሞ እንደ ተናገርሁት የሐረር ገሹ ለመሆን እግዚአብሔር የወሰነልኝ ጊዜው አልደረሰም ነበርና በመጋቢት ፳፯ ቀን ፲፱፻፯ ዓመተ ምሕረት የሐረር ግዛት ለደጃዝማች ባልቻ ተሰጠና ለእኔም ከሲዳሞ ግዛት ግማሹን ሰጡኝ ። ስለዚህም ትምህርቴን ትቼ ከሠራዊቱ ጋራ ወደ ሲዳሞ ግዛቴ ለመሔድና አገዛዙን ለማደላደል ታዘዝሁ ። በሐረር ከነበሩትም ከአባቴ ሠራዊት ሦስት ሺ ተቆጥረው ወደ እኔ እንዲመጡ ተደረገ ።

ወደ ሲዳሞ መሔዴ የተቆረጠ ነገር በሆነ ጊዜ በግዞት ስም የቆዩት ደጃዝማች አባ ታቦርና ፊታውራሪ ኃይለ ሥላሴ ከኔ ጋራ እንዲሔዱ ተፈቀደልኝ ። ወዲያውም ደጃዝማች አባ ታቦር ለሥራው ሁሉ ትጉህና ብርቱ በታላቸውም ሐሰት የሌለባቸው እውነተኛ ነበሩና ለእኔ መልካም ዕድል ሆነልኝ ። በሲዳሞ ግዛቴም በነበርሁበት ዘመን ሁሉ ለውጭው ሥራ ደጃዝማች አባ ታቦር ፤ ለውስጡ ሥራ የእናቴ እናት አያቴ ወይዘሮ ወለተ ጊዮርጊስ አላፊ እየሆኑ ስለ ሠሩልኝ ፤ ማናቸውም ችግር አላገኘኝም ነበርና በፍጹም የደስ ታዬ ወራት ያንጊዜ ነበር ። እንደ ሀገሩ ልማድ አገረ ገሹ በችሎት እየተቀመጠ መፍረድ የሚገባ መሆኑን እያወቅሁ ከዚህ ቀድሞ የዕድሜዬን ማነስ እያየሁ በችሎት ተቀምጬ ለመፍረድ አልደፈርሁም ነበር ። አሁን የሲዳሞን ግዛት ከተሾምሁ ወዲህ ግን ዓርብና ረቡዕ በችሎት እየተቀመጥሁ መፍረድ ጀመርሁ ።

ከአባቴ ሠራዊት ወደ እኔ የመጡትን የራሴን የቀድሞ አሽከሮቼን ፡ አዲስ አበባም ከወጣሁ በኋላ አዲስ የገቡልኝን ከሦስት መደብ ከፍዬ ለሁሉም እንደ ደረጃቸው አደላድዬ ትዳራቸውን በመስጠቴ በጣም ደስ ብሎኝ አንድ ዓመት ያህል እንደ ቆየሁ ፤ በ፲፱፻፩ ዓመተ ምሕረት ጃንሆይ በብርቱ ታመዋል ማለትን ብሰማ ወደ አዲስ አበባ ልምጣ ስል ፈቃድ ጠየቅሁ ።

እንድትመጣ የሚል የጃንሆይ ደብዳቤም ስለ ደረሰልኝ በየአውራጃው ያሉት ሹሞቼ ሥራቸውን ሁሉ በትጋት እንዲሠሩና አገሩንም በጥንቃቄ እን ዲጠብቁ አዝገቼ በሚያዝያ ወር ወደ አዲስ አበባ መጣሁ ።

ጃንሆይ ዐፄ ምኒልክ በብርቱ ስለ ታመሙ ወደ አደባባይ ወጥተው ለሠራዊቱ ከመታየት በቀር ዋና ሥራ ለመሥራት ብርታት አልነበራቸው ምና ትልቁም ትንሹም በጣም ተጨንቆ ነበር ። በመንግሥቱም ሥራ ሁሉ ባለሙሉ ሥልጣን ሆነው የሚያዙበት እቴጌ ጣይቱ ነበሩ ። በዚሁም ምክን ያት ሰላም ጠፍቶ ሁከት እንዲነግሣ የሚጥሩ ብዙ ሰዎች በቤተ መንግሥቱ ግቢ ይታዩ ነበር ። በዚሁም ሁሉ ደግሞ እቴጌ ጣይቱ ባለሙሉ ሥልጣን ሆነው የመንግሥቱን ሥራ ሁሉ በመሥራታቸው ፤ የቀኑ ሰዎች ሥልጣና ቸውን ለመውሰድና ከቤተ መንግሥቱ ለማስወጣት ሤራ ጀምረውባቸው ነበር ። እኔም ወደ ሤራው እንድገባላቸው ቢጠይቁኝ ፡ በሤራቸው ውስጥ ለመግባት አልፈቅድም ስላልኋቸው ሤረኞቹ ሁሉ በመጥላት ዓይን ያዩኝ ጀመር ። እቴጌ ጣይቱም ወደ ሤራው ለመግባት እምቢ ማለቴን ሰምተው ለጃንሆይ ነግረዋቸው ኖሮ ሁለቱም በጣም ደስ አላቸው ።

ጃንሆይ ምንም እንኳ በብርቱ ቢታመሙ በዚያ ጊዜ አእምሮዋቸው ትክክል ነበረ ። ይሁን እንጂ ሤረኞችን ለመቆጣትና ለመምከር የተመቸ ጊዜ አላገኙም ነበር ። እኔም ወደ ሤራው አልገባም ማለቴን ፡ እነዚያው ሤረኞቹ ደጃዝማች ተፈሪ ወደ ሤራው ግባ ብንለው እምቢ አለ ብለው ምስ ጢሩን አወጡት እንጂ እኔ ለእቴጌም ለሌላ ሰውም ቢሆን እምቢ አልሁ ብዬ አልተናገርሁም ። እቴጌም የነገሩን እርግጥነት ለማወቅ ብለው እየመላለሱ ቢጠይቁኝ ወደ ሤራው ግባ ብሎ የጠየቀኝ ሰው የለም በማለት ጸናሁ ። ስለ ዚህም ምስጢሩን ባለማውጣቴ በጣም ደስ እንዳላቸው ገልጠው «እርግ ጡን አውቄዋለሁ ፤ አንተ ምስጢሩን አለማውጣትህ ታላቅ ቁም ነገረኛ ብትሆን ነው» አሉኝ ።

ይህ የሤራው ነገር የተጀመረው በሚኒስትሮች ምክር ቤት ነው እየተ ባለ መወራቱን እቴጌ ጣይቱ ስለ ሰሙ የሚኒስትሮች ምክር ቤት እንዲዘጋ አድርገው ለጊዜው ሤራቸውን አፈረሱባቸው ። ዳግም ባለፈው ዓመት ለመ ንግሥት ሥራ አማካሪነት ፡ ለሐኪምነት ፡ ለአስተማሪነት ሦስት ጀርመኖች ተቀጥረው መጥተው ለየሥራቸው ከሚኒስትሮች ጋራ እየተገናኙ ይሠሩ ነበ ርና ፡ እቴጌ ጣይቱ ሚኒስትሮች በርሳቸው ላይ እንዲያሤሩ ምክር የሰጡ እነ ዚያ ጀርመኖች ይሆናሉ የማለት ጥርጣሬ ስለ ገባቸው አንዳንድ ምክንያት እየፈለጉ ሥራቸውን እንዲለቁ አደረጉ ይባል ነበር ።

በዚህም ዓመት በትግሬ የእንደርታ ገዥ ደጃዝማች አብርሃ ስለ ሸፈቱ ራስ አባተ ገና ዋግ ሹም ተብለው ሳሉ ደጃዝማች አብርሃን በመስከረም

መጨረሻ ፲፱፻፲፪ ዓ. ም. ወግተው ድል ባደረጉ ጊዜ ፡ ሌሎች የትግሬ ገዢ ዎች ለደጃዝማች አብርሃ ወይም ለራስ አባተ ሳይረዱ ዝም ብለው ያዩ ነበር ተብሎ ተወራ ።

ዐፄ ምኒልክም በሽታቸው ፡ ሕዋሳት ሁሉ እንዳይንቀሳቀሱና ሥራቸ ውን እንዳይሠሩ የሚከለክል ፓራሊዝ የሚባል ኖሮ ፤ በ፲፱፻፲፪ ዓ. ም. በጥቅ ምት ፲፯ ቀን በ፱ ሰዓት ሌሊት በድንገት መንቀሳቀስም መናገርም አቃታቸ ውና መኳንንቱም ሠራዊቱም ይህን በሰሙ ጊዜ በቤተ መንግሥቱ ግቢ በከ ተማውም ትልቅ ኀዘን ተደረገ ። ቢሆንም ከጥቂት ቀን በኋላ የሚለቃቸውና የሚድኑ ይመስል ነበር እንጂ ብዙ ዓመት የሚቆዩና ለሞት የሚያደርሳቸው ነው ተብሎ አልታሰበም ነበር ።

ምዕራፍ ፬

ሐረርንና የአውራጃዋን ግዛት ስለ መሾሜ ፡ (፲፱፻፪ ዓ. ም.)

ከዚህም በኋላ የሐረርጌ ገዥ የነበሩት ደጃዝማች ባልቻ በታኅሣሥ ወር ወደ አዲስ አበባ ተጠርተው ነበርና እርሳቸው ገና አዲስ አበባ ሳይገቡ የሐረር ጌን ግዛት ለደጃዝማች ተፈሪ ሊሰጡት ነው እየተባለ በሕዝቡ አፍ ይወራ ጀመር ። ደጃዝማች ባልቻም ገና በመንገድ ሳሉ ይህንኑ ሰምተው ኖሮ አዲስ አበባ እንደገቡ ወዲያው ባማላጅም በገንዘብም የሐረርን ግዛት ለማስቀረት ይጣጣሩ ጀመር ። እኔ ግን መቸም እግዚአብሔር ፈቅዶልኝ እንደሆነ አይቀ ርብኝም በማለት ሌላውን የዕለት ሥራዬን እየሠራሁ እጠባበቅ ነበር ።

ከዚህም በኋላ አንድ ቀን በድንገት ራስ ቢትወደድ ተሰማና ራስ ቢት ወደድ መንገሻ አቲከም ፣ ፊታውራሪ ሀብተ ጊዮርጊስ ፣ ጸሐፌ ትእዛዝ ገብረ ሥላሴ ወልደ አረጋይ ባንድነት ሆነው አስጠርተው ፣ «ምንም ዕድሜህ ልጅ ቢሆን ፣ ሥራህ ሁሉ ያዋቂ መሆኑን በሲዳሞ አገዛዝህ ስለ አሳየህ ፣ አሁንም ያባትህ ግዛት የነበረውን ሐረርጌን እቴጌ ሰጥተውሃል» ብለው ነገሩኝ ። እኔም የሐረር ገዥ በመሆኔ ትልቅ አላፊነት እንዳለብኝ ዐውቃለሁና እናንተ እየረዳችሁኝ ፣ አገዛዙን አደላድላለሁ ብዬ እጅ ነሣሁ ። ዐዋጁም በየካቲት ፳፬ ቀን ፲፱፻፪ ዓ. ም. በአደባባይ ተነግሮልኝ ወደ ቤቴ ስወጣ የሕዝቡ ደስታ ከልክ ያለፈ ሆኖ ይታይ ነበር ። በሐረርም የቆንስላ ቤት ያላቸው የዲ ፕሎማቲክ ሰዎች ወደ ቤቴ እየመጡ የደስታዬ ተካፋይ መሆናቸውን እያስ

በሕዛንነት ዘመን ከግራ ወደ ቀኝ ማሚቴ ብሩ ፡ ልጅ ተፈሪ (ቀ.ኃ.ሥ.) ተፈራ በለው (ቀኛዝ) ልጅ አምሩ (ልዑል ራስ)

ታወቁ ሐረርን እንደ አባትዎ በመልካም አገዛዝ እንዲገዙ ተስፋ እናደርጋ
ለን እያሉ ተናገሩ ።

ወደ ግዛቱ ወደ ሐረር እስክወርድ ድረስም ያባቴ ታማኝ የነበሩ ፊታ
ውራሪ ገብሬ (በኋላ ደጃዝማች የተባሉ) እንደራሴ ሆነው አገሩን እየጠበቁ
እንዲቆዩ ትእዛዝ አስተላለፍሁ ። ለሐረርም መንገዴ ስሰናዳ ራስ ቢትወደድ
ተሰማ እንደገና በእቴጌ ጣይቱ ላይ ውስጥ ለውስጥ ሤራ ማስነሣታቸው
በድንገት ተወራ ። ለሤራውም መሪ የሆኑት ራስ ቢትወደድ ተሰማ ስለ ሆኑ
ዋና ረዳቶች የነበሩት ደጃዝማች ገብረ ሥላሴ ፤ ፊታውራሪ ወሰኔ (በኋላ ደጃ
ዝማች የተባሉ) ደጃዝማች ብርቁ ፤ ደጃዝማች መርድ ነበሩ ። ደጃዝማች
ደምስም (በኋላ ራስ የተባሉት) ከግዛታቸው ተሽረው ተቀምጠው ነበርና
በግልጥ ሳይሆን ውስጥ ውስጡን ይጐተጉቱ ነበር ይባላል ።

እኔ የሐረርን ግዛት ከተሾምሁ ከጥቂት ቀን በኋላ መኳንንቱ ሁሉ
በሊቀ ጳጳሱ በአቡነ ማቴዎስ ቤት ተሰብስበው በእቴጌ ጣይቱ ላይ ልዩ ልዩ
የሆነ ወንጀል ተናግረው ከእንግዲህ ወዲህ እቴጌ ጣይቱ በቤተ መንግሥት
እያስታመሙ ይቀመጡ እንጂ በመንግሥት ሥራ ውስጥ እንዲገቡ አንፈት
ድም ብለው አሳባቸውን ገልጠው አማከሩዋቸው ። ነገር ግን የእቴጌ ጣይቱ
ወገናቸው ብዙ ነበርና ነገሩን ለመቁረጥ ስለ አስቸገረ በውዝፍ ቆየ ። እቴጌ
ጣይቱ ፈቃደ ብርቱና አገዛዝ ዐዋቂ ነበሩ ። እኔም በዚያ ወራት የእቴጌ
ጣይቱን እቴጌነት አክባሪ ነበርሁ ። የሐረርንም ግዛት የተሾምሁት በእርሳ
ቸው እርዳታ ስለ ሆነ መኳንንቱ ነገሩን ገልጠው ለመንገር አልደፈሩኝም
ነበር ።

እስከ ፲፩ ቀን ነገሩ ሳይቆረጥ በውዝፍ ከቆየ በኋላ እንደገና በፊታው
ራሪ ሀብተ ጊዮርጊስ ቤት ጉባኤ ይደረግ ተባለና በመጋቢት ፲፩ ቀን ሁላች
ንም እየተጠራን ሔድን ። ራስ ቢትወደድ ተሰማም በነገሩ እንዳልገቡ ለመ
ምሰል እንደ መኳንንቱ ተጠርተው መጡ ። ከዚህም በኋላ ፊታውራሪ
ሀብተ ጊዮርጊስ አፈ ጉባኤ ሆነው እቴጌ ጣይቱ በሚሠሩት ሥራ ሁሉ ይል
ቁንም በሹም ሽሩ ደስ አላለንም ። የደጃዝማች ተፈሪ ብቻ ባባታቸው ግዛት
በሐረር መሾማቸው መልካም ነውና የርሳቸው ብቻ ይጽና እንጂ የቀረው
ሹም ሽር ይፍረስ ። ለወደፊቱም በመንግሥት ሥራ ውስጥ አይግቡብን
ብለው ተናገሩና ሁሉም ባንድ ቃል የደጃዝማች ተፈሪ ሹመት ይርጋ ብለ
ናል ፤ የቀረው ሹም ሽር መፍረሱ መልካም ነው ብለው ነገሩ በዚህ ተጨ
ረሰ ።

በማግስቱ መጋቢት ፲፪ ቀን ሁሉም ባንድነት ሆነው ወደ ቤተ መንግ
ሥት ገብተው በእቴጌ ጣይቱ ፊት ቀርበው የእኛ አሳብ እቴጌ በቤተ መንግ
ሥት ተቀምጠው ጃንሆይን እንዲያስታምሙልን ፤ የመንግሥቱን ሥራ ግን

ለእንደራሴው ለራስ ቢትወደድ ተሰማ እንዲለቁለት ነው ብለው ተናግረው ሲጨርሱ ፣ እቴጌ ጣይቱ ፊታቸውን ወደ ራስ ቢትወደድ ተሰማ አዙረው «ይህን ነገር ሁሉ ያሰብከውና ያደረግከው አንተ መሆንህን እያወቅህ ለምን በሌላ ሰው ታመካኛለህ ፣ ሁሉንም ነገር በእርግጥ ሰምቼዋለሁ ፣ እኔን የሚያሳዝነኝ በተንኰል መሥራትህ ነው እንጂ ፣ ሥራውንማ ገና አስቀድሞ እኔ ጀንሆይን አስታምማለሁ ፣ የመንግሥቱ ሥራ ይቅርብኝ ብዬ ብነግርህ ፣ ራስ መንገሻ አቲከምን አማላጅ ልከህ የመንግሥቱን ሥራ እርስዎ እየሠሩ ካላስለመዱን ፣ እኛ ምኑን እናውቀዋለን ፣ ሥራውን ልተው ማለትዎማ ቢበላሽ ምን ቸገረኝ ለማለት ነው ፣ የምኒልክን ውለታ መመለስ እንግዲህ ወዲህ በሚሠሩት ሥራ ነው ብትለኝ ፡ ሠርቼ የምጠቅም ከሆነ በሚቻለኝ እረዳለሁ አላልኩህምን ። ደግሞስ ላንተ ሳላማክርህ ምን የሠራሁት ሥራ አለ ፣ በል እስቲ ይህን ይህን አልሰማሁም አላወቅሁትም ብለህ ገልጠህ ተናገር » ብለው በሦስት ነገር አሳፈርዋቸው ። ይኸውም ፩ኛ ፡ ሜራውን ውስጥ ለውስጥ ማስነሣታቸውን ፣ ፪ኛ ፡ የመንግሥቱን ሥራ እርስዎ ይሥሩ ብለው አማላጅ መላካቸውን ፣ ፫ኛ ፡ ሳያስታውቁና ሳያማክሩ አለመሥራታቸውን በማስረዳት ነው ።

ከዚህ በኋላ ራስ ቢትወደድ ተሰማም ሌሎችም መኳንንቶች በነገሩ ስለ አፈሩ ይማሩን እያሉ አጐነበሱ ። እቴጌ ጣይቱ ግን በነገሩ በጣም ስለ አዘኑ እያለቀሱ ዝም ከማለት በቀር ስለ ምሕረቱ ነገር ምንም ምላሽ አልሰጡም ። ቢሆንም ነገሩ በፈታውራሪ ሀብተ ጊዮርጊስ ቤት እንደ ተቆረጠው የመንግሥቱ ሥራ በሙሉ በራስ ቢትወደድ ተሰማ እጅ ተዛወረና ይሠራ ጀመር ።

እኔም ወደ ግዛቴ ወደ ሐረር ከመውረድ የቆየሁት በዚህ ምክንያት ይመስለኝ ነበርና የዚህ ነገር ከተጨረሰ ልውረድ ብዬ ከራስ ቢትወደድ ተሰማ ፈቃድ ብጠይቅ ቆይ ተባልሁ ። ቆይ የተባልሁበትም ምክንያት ፣ «ሕልም እናያለን የሚሉ መነኰሳት ፣ ደጃዝማች ተፈሪ ወደ ሐረር የወረደ እንደሆነ ለልጅ ኢያሱ መንግሥት በጣም የሚያስፈራው ይሆናል ብለው ስለ ነገርዋቸው ነው» እየተባለ ውጭ ውጭውን ይወራ ጀመር ። ወዲያውም ራስ ቢትወደድ ተሰማ ባለሙሉ ሥልጣን እንደራሴ በሆኑ በአራተኛው ቀን የልጅ ኢያሱ ባላንጣ ነው ብለው ፊታውራሪ ታዬ ጉልላቴን አስረውት ነበርና በእኔም በኩል ለጊዜው ሥጋት ሆኖብኝ ነበር ። ነገር ግን እግዚአብሔር የፈቀደውን ፡ ሰው ሊያስቀረው አይችልምና የራስ ቢትወደድ ተሰማ አሳብ ልጅ ኢያሱንና እኔን ቃል ኪዳን ለማጋባትና በሥራቸው መሰናክል የሚሆን ነገር እንዳይገኝ ለማድረግ ኖሮ ፣ እኔንና ያባቴን ትልልቆች መኳንንቶች ወደ ሊቀ ጳጳሱ ወደ አቡነ ማቴዎስ ቤት ወስደው ሁላችንም ከዚህ ቀጥሎ ባለው ቃል እየማልንና እየተገዘትን ቃል ኪዳን ገባን ።

፩ኛ ፡ እኔ በተንኰል በባላንጣነት የልጅ ኢያሱን አልጋቸውን እንዳልፈልግ ።

፪ኛ ፡ መኳንንቶቼም የልጅ ኢያሱን አልጋ ለመውሰድ ክፉ ምክር እንዳይመክሩኝ ።

፫ኛ ፡ ልጅ ኢያሱ እኔን በባላንጣነት ዓይን አይተው ከአባቴ ግዛት ከሐረር እንዳይሽሩኝ ።

፬ኛ ፡ ራስ ተሰማም ለልጅ ኢያሱ የተንኰልና የክፉት ምክር መክረው ከሐረር ግዛት እንዳይሽሩኝ በባላንጣነቴም እንዳያጠፉኝ ነው ።

ከዚህም በኋላ ወደ ሐረር እንድወርድ ስለ ተፈቀደልኝ በየቢታቸው ሔጄ ለመሰናበት የሚገባቸውን ትልልቆቹን ባለማዕርጎች እየሔድሁ ተሰናበትሁ ። እቴጌ ጣይቱን ለመሰናበት ምንም እንኳ ጊዜው በጣም የሚያሠጋ ቢሆን ሳልሰናበት ብሔድ ሕሊናዬ ይወቅሰኛል በማለት ወደ ቤተ መንግሥት ገብቼ ተሰናብቼ ጕዞዬን ጀመርሁ ።

በዚያ ዘመን ከአዲስ አበባ እስከ ድሬዳዋ የምድር ባቡር ገና አልተሠራም ነበርና በጣም የሚያደክም ጉዞ ሆነብኝ ። ወደ ሚያዝያ መጨረሻም ሐረር ደረስን ። በሐረርም ያለው እንደራሴዬ ብዙ ድግስ ደግሶ ወደ ሐረር የምንገባበትን ቀን ሲጠባበቅ ነበርና እንደ አጋጣሚ እኔ ሐረር በምገባበት ቀን የእንግሊዝ ንጉሥ ግርማዊ ኤድዋርድ ፯ኛ በጀጀ ሚያዝያ ፲፱፻፪ ዓ.ም. ማረፋቸው ስለ ተሰማ የታሰበው የክብር አቀባበልእንዲቀር አድርገን ሰንደት ዓላማው በግማሽ እንዲሰቀል አዘዝንና የጎዘኑ ተካፋይ መሆናችንን ሐረር ላለው የእንግሊዝ ቆንሲል አስታወቅን ። የተለየ ጎዘን ያደረግነውም ግርማዊ ኤድዋርድ ፯ኛ የእንግሊዝ ንጉሥ የህንድ ንጉሠ ነገሥት ተብለው ዘውድ በጫኑ ጊዜ አባቴ ልዑል ራስ መኰንን ከወዜ ምኒልክ ዋና መልክተኛ ሆነው ተልከው ሔደው ነበርና በዚያ ጊዜ በእንግሊዝ ቤተ መንግሥት የተደረገላቸውን የክብር አቀባበል ይነግሩኝ ነበር ። ደግሞ ለዘውዱ በዓል አባቴ ሎንዶን እንደ ደረሱ ግርማዊ ኤድዋርድ በድንገት ታመው የዘውዱ በዓል ቀን መተላለፉን ቢሰሙ «ሎንዶን ድረስ መጥቼ ንጉሡን ትልቅ አደጋ አግኝታቸው የዘውዱ በዓል መከበሩ ቀርቶ ወደ ሀገሬ ብመለስ ዕድለ ቢስ እባላለሁና አደራህን አምላኬ አድንልኝ» ብለው ባገራችን በኢትዮጵያ እንደሚደረገው ልማድ ወደ ዌስት ሚኒስቴር አቤ ሔደው ለቤተ ክርስቲያኑ ትልቅ የወርቅ መስቀል ስለት አድርገው መስጠታቸውን ነግረውኝ ነበርና ይህን የመሰለ መገናኛ መኖሩን ስለማውቅ ነው ። ይህንም የወርቅ መስቀል በ፲፱፻፲፯ ዓመተ ምሕረት ሎንዶንን ለመጐብኘት ግርማዊ ጆርጅ ፭ኛ የክብር ጥሪ አድርገውልኝ በመጣሁ ጊዜ የካንተርባሪ ሊቀ ጳጳስ የነበሩት ራይት ሆነራብል ራንደል ቶማስ ዳቢድሰን ዌስት ሚኒስቴር አቤን ሲያሳዩኝ አባትዎ

ልውል ራስ መኰንን ስለ ግርማዊ ኤድዋርድ ሕመም ተስለው የሰጡት ነው ብለው አሳይተውኛል ።

ከሰባት ቀንም በኋላ የክብር አቀባበሉ ሥራ ሁሉ በደስታ ተፈጸመና ያገሩን ማስተዳደር ሥራ ጀመርን ። አንድ ትልቅ አውራጃ ማስተዳደር ምን መሆኑን ያገር ግዛት አላፊነት ያለባቸው ሰዎች ብቻ ያውቁታል ፤ ያስተዳደሩ ነገር ከተጻፈ በኋላ ለሚያነበው ሰው የሥራው ድካም አይሰማውም ። እንዲያውም ተርታ ነገር መስሎ ይታየው ይሆናል ። እኔ ግን ከሌሎቹ አገረ ገዢዎች የተለየ በጣም የሚያደክም ከባድ ሸክም ነበረብኝ ፤ ይኸውም ከዚህ ቀጥሎ ያለው ነው ።

፩ኛ ፡ በአባቴ ጊዜ ባላገሩም ወታደሩም ሌላ ገዥ አያውቅም ነበርና እርሳቸውን ብቻ እንደ ጌታም እንደ አባትም አድርጎ አንድ ልብ ሆኖ ይኖር ነበር ። አባቴ ካረፉ ወዲህ ግን ደጃዝማች ይልማና ደጃዝማች ባልቻ ስለ ተሾሙበት አመሉን ለውጦ ነበርና አሁን እንደ አባቴ ጊዜ ባላገሩንም ወታደሩንም አስማምቶና ደስ አሰኝቶ መግዛት የሚቻልበትን ዘዴ ማደራጀት ነበረብኝ ።

፪ኛ ፡ ወንድሜ ደጃዝማች ይልማ ሐረርን ከተሾሙ በኋላ በቶሎ ስለ ዐረፉ ደጃዝማች ባልቻ የሐረር ገዥ ሆነው ሲሾሙ ከአባቴ የጦር ሠራዊት መካከል ለእኔ ፫ሺህ ተሰጥቶኝ ፡ ፫ቱ ሺህ ደግሞ በልጅ ኢያሱ ሠራዊት ስም ወደ ወለጋ ሔዶ ነበርና አሁን እንደገና ወደ እኔ ሲመለስ ማደሪያውን ማደላ ደል ነበረብኝ ።

፫ኛ ፡ ከደጃዝማች ይልማና ከደጃዝማች ባልቻ አሽከሮች ከእኔ ጋራ መኖርን ወደው በሐረር የቀሩ ብዙ ነበሩና ለነዚህም ማደሪያ መስጠት ነበረ ብኝ ።

፬ኛ ፡ ከውጭ አገር ሰዎች ጋራ በሚያገናኘው ሥራ ሁሉ ዐፄ ምኒልክ ከፈረንሳዊ መንግሥት ጋራ በ፲፰፻፸ ዓ. ም. የተዋዋሉትን የክሎቢኮቢስኪ ውል የሚባለውን እየጠየቅሁ ኢትዮጵያ የተሸከመችውን ይህን የውል ቀንበር መሥራት ነበረብኝ ።

የሐረርን ግዛት በመሾሜ የደስታዬ ተካፋይ ለመሆን በያውራጃው ከሚኖሩት ከመኳንንቱና ከወታደሩ ከባላገሩም ትልልቆቹ ተሰብስበው መጥተው ነበርና ስለ ሀገሩ አስተዳደር የምንሠራውን ሁሉ ወደ ፊት እናስታውቃችኋለን ብለን አሰናበትናቸው ። ያገሩንም ማስተዳደሪያ ሥራ ለመጀመር ቁርጥ አሳብ አደረግን ።

በዚያ ዘመን የማስተዳደሪያ ደንብ የሚባለው ሠራዊቱን ለጊዜው ደስ የማያሰኘው መሆኑን ልባችን ተረድቶት ነበር ። ቢሆንም በቀን ብዛት ሳይለመድ አይቀርምና ለመንግሥት ጥቅም የሚሆነውን መሥራት ያሻል በማ

ለት በአሳባችን ገፋንበት ። ለሥራውም እንዲረዳን በማለት ከእኛ አስቀድሞ የነበሩ ገዥዎች ይሠሩበት የነበረውን መዝገብ በሙሉ ለማግኘት ብን ፈልግ ፤ ከአባቴ ከልውል ራስ መኰንንና ከወንድሜ ከደጃዝማች ይልማ መዝገቦች ጥቂቶች ብቻ ሲገኙ ፤ በሙሉ ለማግኘት አልተቻለም ። ስለዚህ በሐረር ብዙ ዘመን ከኖሩት ከመኳንንቱና ከባላገሩም ወገን ሽማግሌዎቹን እየፈለግን መጠየቅ ግድ ሆነብን ።

ይልቁንም በጣም አስቸጋሪ ሆኖብን የነበረው የጦር አለቆችና ጭፍሮች አኗኗር ነገር ነው ። ያለቃው ማደሪያ ባንድ አውራጃ ሆኖ ፤ የጭፍራው ማደሪያ በሌላ አውራጃ ስለ ሆነ ፤ በዘመቻ ጊዜ ብቻ ይገናኛሉ እንጂ ለዘወትር በመተያየትና በመተዛዘዝ አይተዋወቁም ነበር ። እነዚያንም ከየማደሪያቸው ላይ አፋልሶ አለቃና ጭፍራ ባንድ አውራጃ እንዲኖሩ ካልሆነና በመተያየት ፤ በመተዛዘዝም ካልተላመዱ በዘመቻ ጊዜ ብቻ መገናኘታቸው ሥነ ሥርዓት የማይሰጥ ትልቅ ጉዳት መሆኑን ስለ ተረዳነው ለማደላደል እንዲመቸን አስቀድሞ የሠራዊቱን ቊጥር ፤ የማደሪያውንም ልክ ማወቅ የሚያስፈልገን ሆነ ። ስለዚህ የሐረርን አውራጃዎች እየዞሩ ግብር ለመክፈል የሚችሉትን ባላገሮች ቆጥረው በፍጥነት የሚያስታውቁትን ሰዎች በያውራጃው እንዲሔዱ አዘዝን ። እነዚህንም ባላገሮች ለመቁጠር የታዘዙት ሰዎች በየወር ውስጥ ሥራቸውን ጨርሰው ስለ ተመለሱ ፤ ግብር ለመክፈል የሚችሉ ባላገሮች ፍጹሚ መሆናቸውን በመዝገባቸው ጽፈው አቀረቡልን ።

ከዚህም በኋላ የሐረርን ግዛት በ፲፱ ታላላቅ አውራጃዎች እንዲከፈል አደረግን ። ይኸውም ከዚህ ቀጥሎ ያለው ነው ። ጨርጨር ፡ ቆሪ ፡ ወበራ ፡ ሜታ ፡ አንያ ፡ የሐረር ዙሪያ ፡ ጋራ ሙለታ ፡ አፍረን ቀሎ ፡ ጃርሶ ፡ ጅጅጋ ፡ ውጋዴን ፡ ኢሳና ጐርጐራ ነው ።

በነዚህ በትልልቅ አውራጃዎችም ላይ አንዳንድ ጠቅላላ አበጋዝ እየሾምን በውስጡ አለቃና ጭፍራ በየደረጃው እንዲደላደል አደረግን ። ገባርም ፡ ወታደርም ፡ አለቃም ፡ ስሙ በመዝገብ እየተጻፈ አለቃና ጭፍራ ሳይለያይ ባንድነት እንዲኖር በማናቸውም ምክንያት በተጠራ ጊዜ ባንድነት እንዲገኝ ሆነ ። በየወረዳው የዳኝነት ቤቶች እንዲቆሙና ለየወረዳው አላፊ እንዲሆኑ ተደረገ ። የቤተ ክህነትን ማስተዳደሪያ ብቻ እንደ አሳባችን ለመፈጸም ጊዜው አልፈቀደልንም ነበርና ለጊዜው እንደ ጥንቱ እንዲቆይ ተውነው ።

አባቴ ልውል ራስ መኰንን ከሞቱ በኋላ የሐረር ገዥዎች በመለዋወጣቸው ምክንያት ካቆሙት ከአገዛዙ ደንብ ብዙው ስለ ፈረሰ ፡ አበጋዙና ደሚናው ፡ ገራዳውም ባላገሩን በትክክል ስላልጠበቁት ባላገሩ ያገዛዝ ቀንበር እንደ ከበደው ልባችን ስለ ተረዳው ፤ ለዚህ የሚሻለውን ነገር መፈለግ ጀመርን ። አበጋዝ ማለት ያውራጃው እንደራሴ ነው ። ደሚናም ማለት በወረ

ዳው ባሉት ሕዝቦችና በመልከኛው መካከል ሆኖ ባላገሩ ግብሩን በጊዜው እንዲሰጥ ፣ መልከኛውም ባላገሩን በግብርም በሌላም ነገር እንዳይጐዳው እንደ ተቆጣጣሪ ሆኖ የሚሠራ ነው ። ምናልባት አንዳንዱ ደሚና ከሺ እስከ ፲፪ ባላገሮች ያዝዛል ። ገራዳ ማለትም ከደሚናው በታች ሆኖ የሚያዝዝና የሚሠራ ሹም ነው ። ይኸውም ቱርኮች ሐረርን ለጥቂት ዘመን (ፀሥር ዓመት ያህል) ይዘውት በነበሩ ጊዜ ተለምዶ እስካሁን የቆየ ነው ።

አባቴ አቁመውት የነበረው ያገዛዝ ደንብ ከሞቱ በኋላ እየፈረሰ በመሔዱ ምክንያት አንዳንድ አስገባሪዎች ባላገሩን በመሬቱ በሚከፍለው የማር ግብር ፡ ሲቸግረው በማሩ ፋንታ እስከ ፲፪ ብር ይቀበሉት ነበር ። ሌላም ይህን የመሰለ ለባላገሩ ጉዳት የሚሆን ሥራ ለመሥራት ጀምረው ነበርና አበጋዞቹንና መልከኞቹን ብቻ ባላገሩን ባገዛዝ አትጉዱት ብለን አዘዝናቸው ። ነገር ግን ባላገሩ ይሽንኑ ትእዛዝ ባዋጅ ካልሰማው ይህን የመሰለውን ግብር አልከፍልም ብሎ ለመከራከር እንደማይችል ስለ ተረዳነው ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ባዋጅ አስታወቅነው ።

ዐዋጅ

አበጋዝ የሆንህ ፣ በእንደራሴነት በምትገዛው አገር ሌባና ቀማኛ ጠብቅ ፡ በእገሌ ግዛት ሰው ተቀማ የሚሉ የሰማሁ እንደሆነ የሚከፍለው አበጋዙ ነው ። ጌታ የሌለህ ፡ ሥራ ፈት ፣ ላበጋዝ በሰጠሁት ከተማ ገብተህ ተቀመጥ እንጂ ባገር ቤት ሆነህ ባላገሩን አታውክ ። በየአበጋዝነትህ ያለው መንገድ ተበላሽቶ ወጪ ወራጅ ፣ ነጋዴ እንዳያስቸግር መንገድህን ሥራ ። በሰንበት ሥራ ከዚህ ቀድሞ ክልክል ነው ፣ አሁንም በሰንበት ስትሠራ የተገኘህ ትቀጣለህ ። የማር ግብር ያለብህና ማር ያለህ ሰው ልኩን ላበጋዝህ ሰጥቼልሃለሁና በዚያው ልክ ማርህን አግባ ። ማር የሌለህ ግን ስለ ማሩ ገራዳ አራት ብር ፡ ሽበታ ሦስት ብር ፡ ጭሰኛ ሁለት ብር ፡ አረኛ አንድ ብር ስጥ ። ነገር ግን ማር ያለህ ብር እሰጣለሁ ብለህ ማርህን ስትሸጥ የተገኘህ እንደሆነ ማሩን በእጥፍ ትከፍላለህ ። ገራዳም ሆነህ እንደ ሽበታ ትክክል የምትገብር ፣ ማርህንም እንደ ሽበታ ሦስት ብር አውጣ ። ገራዳ ፡ ሽበታ ፡ ጭሰኛ ፡ አረኛ ፡ ካልተቸገርህ በቀር ግብርህ ማር ነውና ቀፎህን ስቀል ። መልከኛም የማር እሸት አትንካ ፣ ወደ ፊትም ለሚሠራው ሥራ ሁሉ እንደ ጥንቱ ደሚናህን ይዘህ ሥራ ። ከዚህም ቀድሞ «ካገር ወደ አገር ተዛወርህ እንጂ አዲስ አገር አላወጣህምና ኮቤ ባሳ አትብላ» ብዬ ባዋጅ ነግሬህ ነበር ። አሁን ግን ከባላገሩ ላይ ትቀበላለህ ማለትን ሰምቻለሁና ይህን ከዐዋጅ በላይ የተቀበልኸውን ገንዘብ ለባላገሩ መልስ ። ወደፊትም አበጋዝና ደሚና ከተደነባለት

በላይ አልፎ መልከኛ የባላገሩን ገንዘብ እንዳይወስድበት ጠብቁ ። ባላገሩ አልፎ የተበላበትን ገንዘብ ለናንተ ነግሮዋችሁ ሳትመልሱለት ቀርታችሁ ሥራውን ፈትቶ ወደኔ መጥቶ የፌኽ እንደ ሆነ ጥፋቱ የእናንተ ነውና ገንዘቡን እናንተ ከፍላችሁ እናንተ ከዚያ ከወሰደበት ሰው ላይ ትቀበላላችሁ። ባላገርም ለአበጋዝና ለደሚናህ ሳትነግር ወደኔ አትምጣ ። ለሦስቱ ዓመት በዓል ለመስቀል ፡ ለገና ፡ ለፋሲካ ስለ ሙክት ሁለት ሁለት ብር ተቀበል እንጂ ከዚህ በላይ አትቀበል ።

ሐምሌ ፲፫ ቀን ፲፱፻፭ ዓ. ም. ሐረር ፡

ዐዋጁም ከተነገረ በኋላ አበጋዞችና መልከኞች ምንም እንኳ ለጊዜው ደስ ባይላቸው ከጥቂት ወራት በኋላ ያስተዳደሩን ደንብ እየለመዱት ጥቅሙንም እያገኙት ስለ ሔዱ ፡ ባላገሮችም ያገዛዙና የግብሩ ቀንበር ስለ ቀለላቸው ሁሉም ልባቸውን አሳርፈው ሥራቸውን ይሠሩ ጀመር ።

ምዕራፍ ፭

የጋብቻ ሥርዓት ከፈጸምሁበት ጀምሮ አልጋ ወራሽና ባለሙሉ ሥልጣን እንደራሴ እስከ ሆንሁበት ዘመን ድረስ ። (፲፱፻፲፫ — ፲፱፻፲፱ ዓ. ም.)

የሐረርና ያውራጃው ሁሉ ገዥ ሆኜ የባላገሩንና የወታደሩን ኑሮ ፡ ያገዛዙንና ሌላውንም ለማስተዳደር የሚያስፈልገውን ሁሉ ያለ ዕንቅፋት እየሠራሁ አንድ ዓመት ያህል ከቆየሁ በኋላ ዕድሜዬ ፭ ዓመት ሲሆን ፡ በራሴና በዘመዶቼ ፈቃድ የንጉሥ ሚካኤልን የልጅ ልጅ ዛሬ እቴጌ የተባለችውን ወይዘሮ መነንን እንዳገባ ነገሩ ተቆረጠና በሐምሌ ፭፫ ቀን ፲፱፻፲፫ ዓመተ ምሕረት በቤተ ክርስቲያን ሥርዓት ተጋባን ።

እርስዋም ጠባይዋ ከደግነት በቀር ክፋትና ማስቀየም የሌለባት ናት ። ባንድ ወገንም ወላድ በመሆንዋ ከተጋባንበት ዘመን ጀምሮ ደስታውንም ኀዘኑንም ባንድነት እየተካፈልን ኖረናል ።

ደስታውንም ኀዘኑንም ባንድነት እየተካፈልን ኖረናል ከተባለው ውስጥ ሳልጽፈው ለመቅረት የማይቻለኝ አንደኛው ትልቁ ኀዘን ከዚህ ተጥሎ ያለው ነው ። የወይዘሮ መነን ታናሽ ወንድም ራስ ኃይለ ማርያም በ፲፱፻፲፯ ዓ. ም. ስለ ዐረፈ ፤ ሐረር ላይ ተረድተን ነበር ። እናታቸው ወይዘሮ ስኂን ከወሎ ወደ አዲስ አበባ ሲመለሱ ስለ ወንድሟ ዕረፍት ባንድነት ለመላቀስ ወይዘሮ መነን ወደ አዲስ አበባ እንድትወጣ ነገሩ ተቆርጦ ነበርና በግቢት ፴ ቀን ሰኞ ከሐረር ተነሣች ። እኛም እስከ ሐረማያ ሸኝተናት ለመመለስ ስለ ፈለግን በሐረማያ ባሕር ዳር ሰፈር ሆኖ ነበር ።

ከዚህም አስቀድሞ በሐረርና በድሬዳዋ የሚኖሩ የውጭ አገር ሰዎች አንዳንድ ጊዜ ወደ ሐረማያ ባሕር እየገቡ የሚናፈሱበት ጀልባ ነበርና በ፱ ሰዓት ከድንኳን ወጥተን ወደ ባሕሩ ሔድን ። ከእኛ ጋራ በጀልባ ገብተው በባሕሩ የሚናፈሱ ዐሥር ሰዎች ተቆጥረው ነበር ። በጀልባው ከገባን በኋላ መሃል ለመሃል አቋርጠን ወደ ማዶ ተሻገርን ። በወዲያኛውም ዳር ጥቂት ከቆየን በኋላ ወደ ሰፈራችን ለመመለስ እንደገና በጀልባው ውስጥ ገባን ። ነገር ግን ጀልባው ያረጀ ኖሮ በባሕሩ መካከል ስንደርስ ተቀደደና ውሃው ይገባ ጀመር ።

በጀልባውም ውስጥ ያሉት ሰዎች ውሃውን በየባርኔጣቸው እያፈሱ ቢያፈሱት የማያልቅ ሆነ ። ጀልባውም መቀደዱንና በውስጡ ሆነን ለመሻገር የማይቻል መሆኑን ከተረዳነው በኋላ ሁላችንም ከነጀልባው ሰጥመን የጭንቅ ዋና እንዋኝ ጀመር ። ነገር ግን ባሕሩ ሰፊ ነበርና ዋኝቶ ለመሻገር የማይቻል ስለ ሆነ አባ ተስፋ ፡ ቀኛዝማች ገብረ ወልድ ፡ አቶ አየለ ሥዩም ፡ ኪዳነ ማርያም ማንያዘዋል ፡ አሰምሬ ፡ አባ ሳሙኤል ፡ ጳውሎስ እነዚህ ሰባቱ ሰዎች እየደከሙ ሰጠሙ ። እኔና ደጃዝማች ኃይለ ሥላሴ ግን ገና ብቅ ጥልቅ እንል ነበር ። እኔን የደጃች አብርሃ አሽከር ረዳኝ ። በባሕሩ ዳር ቆመው የሚያዩት መኳንንቱም ሠራዊቱም ጀልባው መሰበሩን ስለተረዱት ዋና የሚያውቁት ሁሉ በባሕሩ ላይ እየተወረወሩ ስለ ደረሱልን በጭንቅ ከሞት ተርፈን ወጣን ። ስለ ወጣንም ነፍሳችን ብቻ ከሥጋችን አልተለየችም እንጂ ሰውን ለይተን ለማወቅና ለመነጋገር አንችልም ነበር ።

በዚያም ጊዜ እንደ አጋጣሚ ዶክቶር ዘርቦስ የሚባሉት በፊት የግሪክ ሐኪም የነበሩት ፤ በዚያው ስለ ተገኙ የሚቻለውን ያህል በመድኀኒት አከሙኝና ፤ ጥቂት በጥቂት እያልሁ የሰውን መልክ ለይቼ ለማወቅ ቻልሁ ።

በማግስቱ ባልጋ ተሸክመው ወደ አማሬሳ ፤ ከአማሬሳ ወደ ሐረር አወረዱኝና በ፲፪ኛው ቀን በጣም በጎ ሆኜ ወደ ቅዱስ ሚካኤል ቤተ ክርስቲያን ወጥቼ ለእግዚአብሔር ምስጋና አቀረብሁ ።

ወይዘሮ መነንም በዚሁ በእኔ አደጋ ምክንያት ደንግጣ የአዲስ አበባ መንገዷን ትታ ወደ ሐረር ተመለሰች ።

ምዕራፍ ፮

በልጅ ኢያሱና በእኔ መካከል መቀያየም ስለ ተጀመረበት ምክንያት ።

የሐረርን ግዛት ከተሾምሁና ወይዘሮ መነንን ካገባሁ በኋላ ዓመት ያህል ደስ ብሎኝ ኖርሁ ። ከዚያ በኋላ ግን ይህ ዓለም መቸም ደስታና ኀዘን የሚፈራረቁበት ስለ ሆነ ፤ ደስታዬ ወደ ኀዘን እየተለወጠ ይሔድ ጀመር ። ምክንያቱም ከዚህ ቀጥሎ ያለው ነው ።

የልጅ ኢያሱ ሞግዚትና የመንግሥቱ እንደራሴ የነበሩት ራስ ቢትወደድ ተሰማ ከሞቱ በኋላ ፤ ለልጅ ኢያሱ ሌላ ሞግዚት ስላልተደረገላቸው በማናቸውም ሁሉ ግንኙነታቸውንና ምክራቸውን ሁሉ የየራሳቸውን የዕለት ጥቅም ከሚፈልጉ ከተርታ ሰዎች ጋራ ስለ አደረጉ ፤ ትልልቁ መኳንንቶችና ሚኒስትሮች እየተቀየሙ ልባቸውን አርቀውባቸው ነበር ።

አማካሪዎች ያደረጓቸው እነዚያም ተርታ ሰዎች ፤ ካንዳንድ የውጭ አገር ነጋዴዎች ጋራ እየተሻረኩ እንደዚህ የመሰለ ዕቃ ከውጭ አገር እናስ መጣለን ፡ እንደዚህ ያለ ዕቃ ወደ ውጭ አገር እንሰዳለንና ቀረጡን ይማሩን እያሉ በማታለል የፈቃድ ወረቀት ከመቀበል በቀር ይህን ቢሠሩ መንግሥትዎ ይገዳል ፡ ይህን ቢሠሩ መንግሥትዎ ይጠቀማል ፡ ይህን መጥፎ ሥራ ቢሠሩ ሕዝቡ ይቀየማል ብለው የሚመክሯቸው ፤ እጅግ ያነሱ እውነትን የሚፈልጉ ብቻ ነበሩ ።

በዚህም ላይ ደግሞ በወሎ ተወላጅነታቸው በኩል ከነቢዩ ከመሐመድ እወለዳለሁ እያሉ ወደ ኋላ እስከ ፯ ትውልድ እየቆጠሩ ከእስላሞች ጋራ በሃይማኖት የመገናኛና የመቃረቢያ ሥራ ሲሠሩ ፤ ይህ ነገር በመንግሥትዎም በራስዎም ጉዳት የሚያመጣ ነውና ይቅርብዎ ብሎ ለመምከር የሞከረ ቢኖርም አልተቀበሉትም ። የቤተ መንግሥቱ የጦር መሣሪያና ሌላውም ማለፊያ ዕቃ ሁሉ ወደ ንጉሥ ሚካኤል እንዲሔድ ያደርጉ ጀመር ።

ይህንንም ሁሉ በማድረጋቸው ሕዝቡ በሙሉ መቀየሙን እያወቁ ባንድ ስፍራ ሆነው ነገሩን በመጠባበቅ ፋንታ ፤ ሰውን በመግደል የቀናውን አገር ዲና እያደረጉ ለመደሰት ሲሉ አንድ ጊዜ ወደ ጊሚራ ፡ አንድ ጊዜ ወደ ወሎ ፡ አንድ ጊዜ ወደ አዳል መሬት ፡ አንድ ጊዜ ወደ ሐረር ፡ መዞር አበዙ ። የብዙ ሕዝብ ደም ፈሰሰ ። ዞረውም ሲመለሱ መኳንንቱም ሚኒስትሮቹም መክረውና ተቆጥተው አሳባቸውን ወደ መልካም ለመመለስ አለመቻላቸውን ባዩ ጊዜ ሁሉም ተስፋ ቆረጡ ።

በዐፄ ምኒልክ ዘመን የነበሩት የትልልቁ መኳንንቶች ክብራቸው ተዋርዶ ማዕርጋቸው የጠፋ እንደሆነ ፤ ትንሹን በሹመት ለማሳደግ ይመችዎታል ፡ ትንንሾቹም እርስዎን ብቻ በማክበር እንዲወዱዎ እርግጥ ይሆናልና በእነርሱ ኃይል የወደዱትን ለመሥራትና ጠላትዎን ለማጥፋት ይችላሉ እያሉ ስለ መከሩዋቸውና እውነት ስለ መሰላቸው ይህንኑ ለማድረግ ይጣጣሩ ጀመር ።

በኔም ላይ በ፲፱፻፯ ዓ. ም. ራሳቸው ወደ ሐረር መጥተው ከጦር ሠራዊቱ አለቆችና ከባላገሮችም ትልልቁን እየጠሩ ደጃዝማች ተፈሪ የበደላችሁ በደል እንዳለ ንገሩኝ እያሉ በቆይታ እየጠየቁና እያነጋገሩ ሲመክሩብኝ ሰን ብተው ተመለሱ ። ይኸም ከተጠየቁት ሰዎች ቃል የሰማሁት ነው ።

ከዚህም በኋላ በግንቦት ወር ፲፱፻፰ ዓ. ም. እኔን ወደ አዲስ አበባ አስጠርተውኝ ነበርና ሁለት ወር ያህል ባንድነት እንደቆየን ፤ ለእኔ ሳያስታውቁኝ በሐምሌ ፳፩ ቀን ከአዲስ አበባ ሌሊት ተነሥተው አቃቂ ላይ በባቡር ተሳፍረው ወደ ሐረር መውረዳቸውን በማግሥቱ ሰማሁ ።

ወደ ሐረርም መውረዳቸውን እርግጡን ካወቅሁት በኋላ ምንም እርሳቸው ሳያስታውቁኝ ቢወርዱ ፤ የሐረር ግዛት ስሙ የኔ ነውና ፡ ሳያስታውቁኝ በመውረዳቸው የተቀየምሁ እንዳይመስል ብዬ «በሐረር የሚሰነብቱ እንደሆነ ወደዚያው ልምጣ ፤ ወደ አዲስ አበባም ቢመለሱ ባንድነት እመለሳለሁ» የሚል ደብዳቤ ጽፌ ዘለቀ ከለላ በሚባል አሽከሬ እጅ ብልክላቸው «ወደ ሐረር የመጣሁበትን ምክንያት ቢትወደድ ኃይለ ጊዮርጊስ እንዲያስታውቅህ ነግሬው ነበር ፤ አሁንም ወደ ሐረር መጥተህ ከኔ ጋራ ወደ አዲስ አበባ ለመመለስ ሠራዊትህ ብዙ ስለ ሆነ ፤ የባቡር ኪሣራ ይበዛብሃልና እዚያው ቆይ ። ብዙ ቀን የምሰነብት የሆነ እንደ ሆነ ግን እልክብሃለሁ» የሚል

በሐምሌ ፳፯ ቀን ፲፱፻፲፯ ዓ. ም. የተጻፈ ደብዳቤ ላኩልኝ ።

በሐረርም ከተማ በገቡ ጊዜ የሐረርን ግዛት ከደጃዝማች ተፈሪ ወስ ደው ለራስዎ ያድርጉት እያሉ በመካከላችን እየገቡ ይመክሩ የነበሩ ክፉ ሰዎች ፣ አሁን ልጅ ኢያሱን ለብቻቸው ስላገኙዋቸው ቀድሞ የጀመሩት ምክር እንዲፈጸም ይጐተጉቱ ጀመር ። ስለዚህም በነሐሴ ፯ ቀን ፲፱፻፲፯ ዓ. ም. እንደራሴዬን ፊታውራሪ ገብሬን ጠርተው ከመንግሥት የቀኖር ጭፍራ በቀር ፣ በደጃዝማች ተፈሪ አሽከሮች እጅ ያለው የማደሪያ አገር ሁሉ እንዲያዝ ይሁን ፣ ብለው አዝዘው ወዲያውም የሐረርን ግዛት ለራሴ አድ ርጌ ፣ ለደጃዝማች ተፈሪ የከፋን ግዛት ሰጥቼዋለሁና እንድትነግሩት ይሁን ፣ የሚል ቃል በቴሌግራም ለቢትወደድ ኃይለ ጊዮርጊስ አሳልፈው ኖሮ ፣ የልጅ ኢያሱ ቃል ነውና በቶሎ ወደ ከፋ እንዲሔዱ ብሎ አስታወቀኝ ።

ቀጥሎም ሐረርን ለእኔ የግል ግዛት አደረግሁት ፡ ከፋና ማጂን በግዛት ፡ ጦራ ፈርዳን በበላይነት ሰጥቼሃለሁ ፣ የሚል በነሐሴ ፲ ቀን ፲፱፻፲፯ ዓ. ም. የተጻፈ ደብዳቤ በቀጥታ ለእኔ ላኩልኝ ።

በአዲስ አበባም ያለው ትልቁም ትንሹም ይህን በሰማ ጊዜ ፣ የሐረርን ግዛት ከደጃዝማች ተፈሪ መውሰዳቸው ወደ እስላም ሃይማኖት ገብተዋልና ለእስላሙ እንዲቀርባቸው ነው እንጂ ለግዛት ብለው አይደለም እያለ በግ ልጥ ያወራ ነበር ።

በትልቁ የዓለም ጦርነት ጊዜ አንዳንድ የውጭ አገር ሰዎች የኢትዮ ጵያ አዋሳኞች የሆኑትን እንግሊዝንና ፈረንሳይን ፣ ኢጣልያንንም በጦር ኃይል ለመርዳት ባትችሉ እንኳ ምግብ በሚሆን በሥንቅ ነገር ብትረዱ መል ካም ነው ፣ እያሉ አሳባቸውን ቢያቀርቡላቸው አልሰሙም ። በዚህ ፋንታ የጦር የቃል ኪዳን ጓደኞቹን ለመቃወም በኢትዮጵያ ዙሪያ ካሉት ሕዝቦች ከአዳሎችም ከሱማሌዎችም በምስጢር መላላክ ጀምረው ነበርና ይህንኑ የተላላኩትን የምስጢር ደብዳቤ አዲስ አበባ ያሉት የሦስቱ መንግሥቶች እንደራሴዎች ስላገኙት በአፊሴል ቀርበው ለቢትወደድ ኃይለ ጊዮርጊስ አቀ ረቡ ተባለ ።

የኢትዮጵያ መኳንንት ይህን ሁሉ ምክንያት ካገኙ በኋላ ፣ ልጅ ኢያ ሱን መሻር የሚያስፈልግ መሆኑን ተረድተው ነበርና ፣ ለምክሩ ባንድነት እንዳይሰበሰቡ ምስጢራቸው የሚገለጥባቸው ስለ መሰላቸው ፣ የታመኑ ተላ ላኪ አሽከሮችን እየመረጡ በነርሱ አማካይነት ይላላኩ ጀመር ። አንዳንዶቹ ግን ሌሊት በስውር ቦታ እየተገናኙ ቃል ለቃል እየተነጋገሩ ይለያዩ ነበር ። አንዳንዶቹ ደግሞ ልጅ ኢያሱ ሲሻሩ የሚተካውን አስቀድሞ አስታውቁን እያሉ ይጠይቁ ነበርና የዐፄ ምኒልክን ልጅ ወይዘሮ ዘውዲቱን አንግሠን የልዑል ራስ መኰንንን ልጅ ደጃዝማች ተፈሪን አልጋ ወራሽና የመንግ

ሥቱ እንደራሴ እናደርጋለን እያሉ ሲነግሩዋቸው ፣ ደስ እያላቸው አሳባቸ ውን ስለ ተቀበልዋቸው ልጅ ኢያሱ መሻራቸው መልካም ነው የሚለው ወገን እየበዛ ይሔድ ጀመር ።

እኔንም በምክሩ ውስጥ እንድገባ ቢጠይቁኝ ፣ ከዚህ ቀደም ያባቴን ግዛት ሐረርጌን ተሾሜ ስወርድ ፣ ራስ ቢትወደድ ተሰማ ሁለታችንንም ወደ ሊቀ ጳጳሱ ወደ አቡነ ማቴዎስ ቤት ወስደው ፣ ልጅ ኢያሱ እኔን ከሐረርጌ ግዛቴ ላይሽሩኝ ፣ እኔም በተንኰል አልጋቸውን ላልፈልግ በመሐላና በግ ዝት ቃል ኪዳን አግብተውን ነበር ። አሁን ግን ልጅ ኢያሱ የመሐላውንና የግዝቱን ቃል ኪዳን አፍርሰው ፡ ከሐረርጌ ግዛቴ ሽረውኛልና በእኔ ወገን ይህ የሚበቃ ምስክር ነው ። አሁን ደግሞ ወደ እስላም ሃይማኖት መግባታቸ ውን እናንተ ካስረዳችሁኝ ከናንተ የምለይበት ነገር የለም አልኋቸውና ወደ ፊት ለሕዝቡ ማስረጃ እንዲሆን የጻፉትን ሁሉ እያነበቡ አስረዱኝ ።

ምዕራፍ ፭

ልጅ ኢያሱ ከተሻሩበት ከመስከረም ፲፯ ቀን ፲፱፻፱፱ ዓ. ም. አንሥቶ ግርማዊት ንግሥት ዘውዲቱ ዘውድ እስከ ጫኑበት እስከ የካቲት ፭ ቀን ፲፱፻፱፱ ዓ. ም.

ልጅ ኢያሱ በድሬዳዋና በሐረር በጅጅጋም ከተሞች እየተመላለሱ አዳሎች ንና ሱማሌዎችን እየሰበሰቡ ሽልማት እየሸለሙ ፤ መሣሪያ እየሰጡ በሃይማ ኖት ወገናቸው ነኝ እያሉ እየሰበኩ ተቀምጠው ሳሉ ፤ እስላሞች ክርስቲያ ንም እስላምም አይደሉ እያሉ ሲያሽሟጥጡ ይሰማ ነበር ። በመስከረም ፲፯ ቀን ፲፱፻፱፱ ዓመተ ምሕረት በትልቁ የመስቀል በዓል ቀን መኳንንቱ ከነሠራ ዊቱ ፤ ሊቀ ጳጳሱ አቡነ ማቴዎስና እጨጌ ወልደ ጊዮርጊስ ከነካህናቱ ፡ በቤተ መንግሥቱ ግቢ በተዘጋጀው ስፍራ እንዲሰበሰቡ ተደረገና ሁሉም እየመጡ በየማዕርጋቸው በተቀመጡ ጊዜ ፤ ተዘጋጅቶ የቆየው የልጅ ኢያሱ ወንጀል ከዚህ ቀጥሎ ያለው ተነበበ ።

«አባቶቻችን ስለ ሃይማኖታቸው ከእስላሞች ጋራ እየተዋጉ ደማቸውን እያፈሰሱ እስካሁን ጠብቀው ያቆዩንን የክርስቲያን ሃይማኖት ፤ ልጅ ኢያሱ በእስላም ሃይማኖት ለውጠው በመካከላችን ሁከት አስነሥተው ፤ እኛን እርስ በርሳችን ለማፋጀት ወደ እስላም ሃይማኖት ተለውጠዋልና ከእንግዲህ ወዲህ ለርሳቸው አንገዛም ፤ በክርስቲያን ንጉሥ ዙፋን ላይ የእስላም ንጉሥ አናስቀምጥበትም ፤ ወደ እስላም ሃይማኖት ለመለወጣቸው ብዙ ማስረጃ አለን ።

፩ኛ ፡ ቁራን ይፈቅድልኛል ብለው አራት ሚስት አግብተዋል ። ከነዚ ሁም አንዲቱ የጅማ ባላባት ያባ ጅፋር ልጅ ናት ፡ ሁለተኛይቱ የሐረር ባላ ባት የሐጅ አብዱላሂ ልጅ ናት ፡ ሦስተኛዋ የአዳል ባላባት የአቡበክር ልጅ ናት ፡ አራተኛዋ ግን አባቷ ደጃች ጆቴ ክርስትና ተነሥቶ ልጁንም ክርስትና አስነሥቶ ፤ በክርስትና ስሟ አስካለ ማርያም እየተባለች ስትኖር ፡ በኋላ እሳ ቸው አስልመው ሞሚና ብለው የእስላም ሴት ስም ያወጡላት የደጃች ጆቴ ልጅ ናት ።

፪ኛ ፡ በመንግሥቱ ገንዘብ በጅጅጋ መስጊድ እያሠሩ ለእስላሞች ሰጥ ተዋል ።

፫ኛ ፡ በዚያ ዘመን ለውጭ አገር ቆንሲል በአዲስ አበባ ለሚኖረው ለመሐዘር ቤ የረመዳን በዓል ሲያከብር የመስቀል ምልክት በሚደረግበት ሞዓ አንበሳ ዘእምነገደ ይሁዳ ተብሎ በሚጻፍበት በኢትዮጵያ ባንዲራችን ላይ ላኢላ ሂይለላ መሐመድ ረሱል አላህ የሚል ቃል አስጽፈው ልከውለ ታል ።

፬ኛ ፡ የሱማሌ እስላም ግልድም እያገለደሙ ፡ የእስላም ጥምጥም እየ ጠመጠሙ ፡ የእስላም መቁጠሪያ እየያዙ ፡ በመስጊድ ሲሰግዱ ታይተዋል ።

፭ኛ ፡ ቁራኑን ባማርኛ ፊደል አስገልብጠው እያነበቡ ሲጸልዩ ታይተ ዋል ።

፮ኛ ፡ በልዩ ዘበኞቻቸው ቆብ ላይ ላኢላ ሂይለላ የሚል ምልክት አስ ጠልፈዋል ።

፯ኛ ፡ በሐረር ልዑል ራስ መኮንን ቤተ ክርስቲያን ሠርተው በቤተ ክርስቲያኑ አጠገብ ያለውን ቦታ ለእስላሞች ለውጡን እየሰጡ ለካህናት መኖሪያ ባደረጉት በ፴፪ ዓመት ካህናቱን እያስነሡ ለእስላሞች መልሰውላ ቸዋል ።

፰ኛ ፡ ሴት ልጅ ቢወልዱ የእስላም ሃይማኖት እየተማረች እንድታ ድግ ብለው ለእስላሚቱ ለመዳም ሐናፊ አሳድጊልኝ ብለው ሰጥተዋታል ።

፱ኛ ፡ ከቀዳማዊ ምኒልክ ጀምሮ ተያይዞ የመጣውን የዳግማዊ ምኒል ክን ትውልድ ንቀው ከነቢዩ ከመሐመድ ወገን እወለዳለሁ እያሉ ትልልቅ ቹን የእስላም ሼሆች እየሰበሰቡ ትውልዳቸውን እየቆጠሩ ሲያስረዱ ይው ላሉ ።

፲ኛ ፡ አልጋውን ያወረሱዋቸው ትልቁ ንጉሣችን ዐፄ ምኒልክ በሞቱ በት ቀን ልቅሶ እንደ ማልቀስና እንደ ማስለቀስ በፈረስ ተቀምጠው ጀን ሜዳ ወጥተው ጉግስ ሲጫወቱ ውለዋል ። ሬሳቸውም በማዕርግ እንዳይቀ በር ከልክለው እስካሁን ተቀምጧል ። ሌላም ይህን የመሰለ ብዙ ማስረጃ አለን ።

ስለዚህ እርሳቸውን ሽረን የዐፄ ምኒልክን ልጅ ወይዘሮ ዘውዲቱን አን ግሠናል ። የልዑል ራስ መኰንንን ልጅ ደጃዝማች ተፈሪን ራስ ብለን አልጋ ወራሽና የመንግሥቱ እንደራሴ አድርገናል ።»

ይህ ቃል ተነቦ ሲጨረስ በዚያ የተሰበሰበው ሁሉ ባንድ ቃል ሆኖ ወደን ተቀብለናልና ይበጅ ያድርግ ብሎ ተናገረ ። ሊቀ ጳጳሱ አቡነ ማቴዎስና እጨጌ ወልደ ጊዮርጊስ ፡ «ልጅ ኢያሱ የክርስቲያንን ሃይማኖት ነቅፎ ወደ እስላም ሃይማኖት ስለ ገባ አውግዘነዋል ፤ እናንተም በኦርቶዶክስ ሃይ ማኖት ጸንታችሁ የመንግሥታችሁን ነፃነት እየጠበቃችሁ ከመኖር በቀር እንግዲህ ልጅ ኢያሱን የተከተላችሁና ለርሱ የተገዛችሁ እንደሆነ ውጉዛን ናችሁ» ብለው የመጨረሻ ቃል ተናገሩ ።

ከዚያም በኋላ ዙፋኑና ዘውዱ ለንግሥት ዘውዲቱ ፡ አልጋ ወራሽና ባለ ሙሉ ሥልጣን እንደራሴነቱ ለእኔ መሆኑ በዐዋጅ ተነገረና የዐዋጁ ቃል በሙሉ ኢትዮጵያ ላሉት ለመሳፍንቱና ለመኳንንቱ ለየአገረ ገዥዎቹም ሁሉ በስልክ አለፈላቸው ።

ንጉሥ ሚካኤል ከእስላምነት ወደ ክርስቲያን ሃይማኖት ከተመለሱ ፵ ዓመት ያህል ስለ ሆነ ልጃቸው ወደ እስላም ሃይማኖት በመግባታቸው ማዘናቸውን ከመኳንንቱ ላንዳንዱ ይናገሩ ነበርና አሁን በልጃቸው መሻር ከእኛ ጋራ ሳይተባበሩ አይቀሩም በማለት የዐዋጁ ቃል አለፈላቸው ።

ልጅ ኢያሱም በሐረር ከተማ ሳሉ የርሳቸውን መሻር ፤ የንግሥት ዘው ዲቱን መንገሥ ፡ የእኔን አልጋ ወራሽና ባለሙሉ ሥልጣን እንደራሴ መሆን በሰሙ ጊዜ ሱማሌዎቹንና አዳሎቹን ሰብስበው በከተማው ሽብር እንዲነሣ አደረጉና ክርስቲያኑና እስላሙ ወገን ለይቶ ስለ ተጋደለ ፤ ከሁለቱም ወገን ሺህ ያህል ሰዎች ሞቱ ። ደጃዝማች ባልቻና አሁን ራስ የተባለው ቀኛዝማች እምሩ ለጊዜው በዚያው በሐረር ስለ ተገኙ ተይዘው ነበርና ደጃዝማች ባል ቻን ከእኔ እንዳትለይ ብለው አስምለው ለቀቋቸው ። ቀኛዝማች እምሩን ግን አስረው አስቀመጡት ።

በሐረርም የነበሩት የእኔ መኳንንቶችና አሽከሮች ሁሉ ከጥቂቶች በቀር ከልጅ ኢያሱ እየከዱ ቀርሳ ወደሚባለው አውራጃ እየወጡ ተሰልፈው ይጠባበቁ ጀመር ። ቀኛዝማች እምሩም ከታሰረበት አምልጦ ወጣ ።

ከዚህም በኋላ ወደ እሳቸው የሆነውን ፡ ከቍጥር ጦር ጭፍራ ሰብስበው ደጃዝማች ጉግሣ አልዩ የሚባለውን የጦር አበጋዝ አድርገው ፤ ወደ አዋሽ መስደዳቸው ስለ ተሰማ ፤ ደጃዝማች አያሌው ብሩን የጦር አበጋዝ አድር ገን ፡ ደጃች ኃይለ ማርያም ለማን ፡ ደጃች አድማሱ ብሩን ፡ ልጅ አበበ ዳም ጠውን ፡ ልጅ ደስታ ዳምጠውን ፡ ፊታውራሪ መኩሪያ ገርማሜን ፡ ሌሎች ንም የቍጥር ወታደሮች ጨምረን ልከን ነበርና ፡ ምኤሶ በሚባለው ጣቢያ

ከቀኝ ወደ ግራ ፡ ልዑል መኰንንን ፡ ልዕልት ወሰኒ ፡ ልዑል አልጋ ወራሽ ፡ ልዕልት ዘነበ ወርቅ ፡ በአቡነ ማቴዎስና እጨጌ ጊዮርጊስ የተባረኩ ።

ከግራ ወደ ቀኝ ራስ ወልደ ጊዮርጊስ (ንጉሥ) ፡ ንጉሥ ሚካኤል ፡ ልጅ ኢያሱ ።

ቅድስት ሥላሴ ኮሌጅ ከአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ ከተመሠረተ በኋላ ከመጀመሪያዎቹ ተማሪዎች ጋር ፤ ግንቦት ፲፱፻፷ ዓ.ም. (፲፱፻፷፰ ዓ.ም. ኢትዮጵያ ዘመን አቆጣጠር)

ላይ ተጋጥመው በመስከረም ፷፩ ቀን ደጃዝማች ጉግሣ አልዩን ድል አደረጉት ። እርሱ ራሱ ግን በባቡር አምልጦ ድሬዳዋ ገባ ።

ልጅ ኢያሱም በሐረርና ባውራጃዋ ሁሉ ያለው ክርስቲያኑ ፡ እስላሙም እንደ ከዳቸው ባዩ ጊዜ ወደ ድሬዳዋ ወርደው በግምጃ ቤት ከተገኘው ገንዘብ የሚችሉትን ያህል ይዘው ፡ የማይችሉትን በሙሴ ኤድልቢ እጅ ወደ ጅቡቲ ልከው ወደ አባታቸው ግዛት ወደ ወሎ ለመሔድ በአዳል በረሃ ተጓዙ ።

ንጉሥ ሚካኤል ግን ልጅዎ ወደ እስላም ሃይማኖት ስለ ገቡ እሳቸውን ሽረን ንግሥት ዘውዲቱን አንግሠን ፤ ልዑል ተፈሪ መኰንንን አልጋ ወራሽና ባለሙሉ ሥልጣን እንደራሴ አድርገናል የሚል የስልክ ቃል ተላልፎላቸው ነበርና ያንን ባዩ ጊዜ ቢሆንስ ልጄን እኔ መክሬና ተቆጥቼ በክርስቲያን ሃይማኖት እንዲጸና አደርገው ነበር እንጂ ፤ አያቱ ዐፄ ምኒልክ የሰጡትን አልጋ ሲወስዱበት ዝም ብዬ አላይም ብለው የጦር ሠራዊታቸውን በዐዋጅ አስከትተው ወደ ሽዋ መገሥገሣቸው ተሰማና መሳፍንቱና መኳንንቱ ፤ ሚኒስትሮችም ባንድነት ሆነው ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ቃል ጽፈው ላኩላቸው ።

ይድረስ ከንጉሥ ሚካኤል ። ዘሥልጣኑ ጽሑፍ ዲበ መትከፍቱ ንጉሠ ጽዮን ።

ልጅዎ ልጅ ኢያሱ አልጋ ወራሽ ከሆኑ ጀምሮ እስከ ዛሬ የሚሠሩት ሥራ ሁሉ የልጅነት ሥራ እንደ ሆነ ንጉሥም ያውቁታል ። እኛም መክረን ተቆጥተን እናሳድጋለን ብለን ብናስብ ፤ ባንድ ስፍራ የማይቀመጡ ስለ ሆነ ብን ጊዜ አላገኘንም ። አንዳንድ ጊዜም እያነጋን ብንመክራቸው አልተቀበሉንም ። እኛም ምናልባት ከነገ ሣልስት የመንግሥታቸውን ጥቅም ፤ የራሳቸውን ማዕርግና ክብር እያወቁ ይህን የልጅነት ሥራቸውን ይተዉት ይሆናል በማለት ሰውነታቸው እንዳይሰቀቅ ታግሠን ብንጠብቃቸው የልጅነት ሥራ መሥራታቸው አልበቃ ብሏቸው ፤ ከአብርሃ ወአጽብሓ ፡ ከከሣቴ ብርሃን ሰላማ ጀምሮ አንድ ሺ ፮፻ ዓመት ያህል በክርስትናዋ ጸንታ በምትኖረው ባገራችን በኢትዮጵያ የእስላም ሃይማኖት ለማቆም ይጣጣሩ ጀመር ።

ባለፈው ዓመት ወደ ወሎ በመጡ ጊዜ ከእስላሞች ጋራ ሲሠሩት የከረሙትን ሥራ ሁሉ ንጉሥ ራስዎ ያውቁታል ። ደግሞም ለንጉሥ ሳይሆንልዎ ቢቀር ነው እንጂ የልጅ ኢያሱ ልብ ከክርስቲያን ሃይማኖት መናወጡን አይተው እባክህ ልጄ ይህን አሳብህን ተው እያሉ መምከርዎንና መቆጣትዎን ሰምተናል ። አሁንም ለእኛ ሳያስታውቁን በስውር ወደ ሐረር ወርደው ከእስላሞች ጋራ የሠሩትን ሥራ ሁሉ የሚያስረዱ ፎቶግራፋቸውን ከዚህ ደብዳቤ ጋራ ልከንልዎታል ።

ይህንንም ሁሉ ታግሠን ሁላችንም ባንድነት ሆነን ሊቀ ጳጳሱንና እጨ ጌውን ጨምረን ለማናቸውም ቢሆን ለዕንቍጣጣሽ (ላዲሱ ዓመት) ወደ አዲስ አበባ ይምጡልን ብለን ደብዳቤ ጽፈን ብንልክላቸው ሳይመጡ ቀሩ ። እንደዚህም አድርገን መጨነቃችን የክርስቲያን ሃይማኖት እንዳትጠፋ ፡ በዚህም ምክንያት የክርስቲያን ደም በከንቱ እንዳይፈስስ አገራችንም ለባዕድ እንዳታልፍ ብለን ነውና ንጉሥም በዚህ ነገር በጣም ያስቡበት ። ሕዝቡም የዚህን ነገር እርግጡን ሳያገኘው እንዳልተነሣ የታወቀ ነው ። ይልቁንም በንጉሥ ሚካኤል ልጅ በልጅ ኢያሱ ምክንያት በኢትዮጵያ የክርስቲያን ሃይማኖት ጠፋ ። የእስላም ሃይማኖት ሰፋ ተብሎ በታሪክ ተጽፎ ለኋላ ትውልድ መቆየቱ አይቀርምና የርስዎም ስም አብሮ መጥፋቱን እናሳስብዎ ታለን ።

ይህንም ሁሉ ለንጉሥ መጻፋችን ዐዬ ምኒልክን እኛንም ሁሉ እንዲ ወዱ ለክርስቲያንም ሃይማኖት እንዲቆረቆሩ እናውቃለንና አሳብዎ ከአሳባችን ሳይለይ ባንድነት ለሃይማኖታችንና ለመንግሥታችን ጥቅም የሚሆን እንድንሠራ በማለት ነው እንጂ በተለየ ንጉሥ እንዲቀየሙ ልጅ ኢያሱ እን ዲጐዱ ብለን ያደረግነው አይደለም ።

መስከረም ፭፬ ቀን ፲፱፻፱፱ ዓመተ ምሕረት ።

ንጉሥ ሚካኤል ይህ ደብዳቤ ከደረሳቸው በኋላ ምንም ቢሆን አልመለ ስም ብለው ወደ ፊት መገሥገሣቸውን መልክተኞቻችን በስልክ ስላስታወ ቁን ለጊዜው በአዲስ አበባ የተገኘውን የጦር ሠራዊት በራስ ሉል ሰገድ አበ ጋዝነት አድርገን አስቀድመን ሰደናቸው ነበርና ቶራ መስክ ከሚባለው ከሸዋ አውራጃ ሲደርሱ ፤ ከንጉሥ ሚካኤል የጦር ፊታውራሪ ጋራ በድንገት ተጋጥመው በጥቅምት ፯ ቀን ማክሰኞ ራስ ሉል ሰገድና ደጃች ተሰማ ገዝሙ ሊቀ መኳስ አበበ አጥናፍ ሰገድ ፡ ፊታውራሪ ዘውዴ ጐበና ፡ አሳላፊ አቤ ፡ ቀኛዝማች ድልነሣሁ ፡ አሳላፊ ድልነሄ ፡ አቶ ሸዋዬ ሌሎችም የጦር አለ ቆች በጦርነቱ ውስጥ መሞታቸውን በስልክ ሰማን ።

ከዚያም በፊት የጦር ሚኒስትራችን ፊታውራሪ ሀብተ ጊዮርጊስ በጥቅ ምት ፫ ቀን ከአዲስ አበባ ተነሥተው ተጉዘው ኮረማሽ ሲደርሱ ፤ በኮረማሽ ካለው የጦር መሣሪያ ለየወታደሩ ሲያካፍሉ እንዲሰነብቱ አድርገን ነበርና እኛ በጥቅምት ፬ ቀን ተነሣን ። ከያውራጃውም የሚመጣው የጦር ሠራዊት እንደተቻለ በግሥጋሤ እንዲደርስ ለሠራዊቱ ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ቃል በዐዋጅ አስታወቅነው ።

ያዋጅ ቃል ።

«ያገሬ የኢትዮጵያ ሰው ስማ

ልጅ ኢያሱ ከዐፄ ምኒልክ ፈቃድ ወጥተው ክፉ ሥራ እንዳይሠሩ የረገሟቸውን እርግማን ጥሰው የእስላም ትውልዳቸውን እየቄጠሩ ከእስላሞች ጋራ በመስጊድ እየሰገዱ ወደ እስላም ሃይማኖት መግባታቸውን በግልጥ ስለ አሳዩ ማስተዳደርም ስላልቻሉ እርሳቸውን ሽረን ንግሥት ዘውዲቱን በአባ ታቸው አልጋ አስቀምጠን አነገሥን ።

ንጉሥ ሚካኤልም የልጃቸውን መስለም ያውቃሉና ከእኛ ጋራ ሆነው ለክርስቲያን ሃይማኖት ደግቸውን ያፈስሳሉ እያልን ስናስብ እንዲያውም ለእስላም ንጉሥ ካልተገዛችሁ ብለው ሊወጉን ከወሎ በግሥጋሤ መጥተዋ ልና ወንድ ልጅ የሆንህ ተከተለኝ ።»

ይህንም ዐዋጅ ካናገርን በኋላ ወደ ፊት ገሠገሥን ። ነገር ግን የኢትዮ ጵያ ሰው እርስ በርሱ ደም መፋሰሱ በጣም የሚያሳዝን ስለ ሆነ ፤ ከደብረ ሊባ ኖስና ከዝቋላ ገዳማት ፡ ከየአድባራቱም ሁሉ መነኰሳትና መምህራን እየ ተመረጡ መጥተው መስቀል እየያዙ ንጉሥ ሚካኤል ጦርነት ሳያደርጉ ወደ ወሎ እንዲመለሱ እንዲለምኗቸው አደረግሁ ። ንጉሥ ሚካኤል ግን እንኳን ሊመለሱና ለማስታረቅ የተላኩትን መነኰሳት እየያዙ አሰርዋቸው የሚል የስልክ ቃል ስለ መጣልን ለመዋጋት ቁርጥ አሳብ ማድረጋቸው የታወቀና የተገለጠ መሆኑን ተረዳነው ።

በጥቅምት ፲፩ ቀን ከኮረማሽ ተነሥተን ተጉዘን ነበርና በጥቅምት ፲፮ ቀን ሰገሌ በሚባለው በጠራ ወረዳ ሜዳ የእኛና የንጉሥ ሚካኤል ሰፈር ግን ባር ለግንባር ተያይቶ አደረ ።

በጥቅምት ፲፯ ቀን ዓርብ ከሌሊቱ በ፯ ሰዓት ጀምረው የጦር አለቆቻቸ ውን በቀኝና በግራ አሰልፈው እርሳቸው በማሃል ሆነው መጥተው ጧት ሲነጋ ቃፊር ሆነው ባደሩት በመድፈኞቻችን ላይ አደጋ ጥለው ተኩስ ጀመሩ ። ከዚህም በኋላ የጦር ሚኒስትራችን ፊታውራሪ ሀብተ ጊዮርጊስ በግ ንባር ፡ ራስ ካሣ በንጉሥ ሚካኤል ጀርባ ፡ የቀሩት ራሶችና ደጃዝማቾች በቀ ኝና በግራ እንዲሰለፉ አድርገን ፡ እኛ ለጦር ሠራዊቱ ሁሉ ደጀን ሆነን ተጋ ጠምናቸው ።

ከጧቱም ጀምሮ ፭ ሰዓት ያህል እንደ ተዋጋን የሸዋ የጦር ሠራዊት ፍየል እንዳየ ነብር ፡ ላም እንዳየ አንበሳ እየዘለለ ጐራዴውን እየመዘዘ እጅ ለእጅ ተያይዞ በሰልፉ ውስጥ በገባ ጊዜ ንጉሥ ሚካኤል ድል ሆነው ተማ ረኩ ። ከሠራዊታቸውም የሞተው ሞቶ ፡ የተማረከው ተማርኮ የተረፈው እየሸሸ ወደ ወሎ ተመለሰ ።

ልጅ ኢያሱም በአዳል መሬት ዞረው ለጦርነቱ ለመድረስ ሲገሠግሡ አንኮበር በደረሱ ጊዜ ንጉሥ ሚካኤል ድል መሆናቸውን ሰምተው ወደ ኋላ ቸው ተመልሰው በአዳል መሬት ዞረው ወደ ወሎ መሬት ገቡ ።

ንጉሥ ሚካኤል ግን ምንም ተማረኩ ቢባል ለስሙ ያህል ነው እንጂ ማናቸውም የውርደት ነገር እንዳያገኛቸው ለክብራቸው የሚገባውን ሁሉ አድርገንላቸው ነበር ። ለሌሎቹም ምርኮኞች ከወሎ ጋራ ሌላ ጠብ እንደሌ ለን ሁላችንም ያንዲት የኢትዮጵያ ተወላጆች መሆናችንን እያስረዳን ከተለ ቀቁ በኋላ ባዋጅ ወደ ሀገራቸው ወደ ወሎ እንዲመለሱ አደረግን ።

የድሉንም ነገር በስልክ ወደ አዲስ አበባ ስላስታወቅን ከንግሥት ዘው ዲቱ ጀምሮ የከተማው ሕዝብ በሙሉ ታላቅ ደስታ አደረገ ። ወደ አዲስ አበ ባም በተመለስን ጊዜ በጥቅምት ፭፫ ቀን ኀሙስ ግርማዊት ንግሥት ዘው ዲቱ በጃን ሜዳ በትልቁ አጅባር ድንኳን ሆነው የከተማው ሕዝብ በሙሉ ተሰብስቦ በታላቅ ሰልፍ በአልልታና በደስታ ተቀበሉን ።

ምዕራፍ ፶

የንግሥት ዘውዲቱ የዘውድ በዓል ከተደረገበት አንሥቶ ልጅ ኢያሱ ወሎ ላይ ድል ሆነው እስከ ሸሹ ድረስ ።

የንግሥት ዘውዲቱ የዘውድ በዓል በየካቲት ፬ ቀን ፲፱፻፱ ዓመተ ምሕረት እንዲሆን ነገሩ በምክር ቤት ስለ ተጨረሰ ለዘውዱ በዓል አከባበር የሚያስ ፈልገው ሁሉ እንዲሰናዳ ለየሹሞቹ ሁሉ ትእዛዝ ማሰለፍ ጀመርን ።

ለዘውዱም በዓል የበጌምድሩና የስሜኑ ገዥ ራስ ወልደ ጊዮርጊስ ፡ የሰ ላሌና የቦረና የደራው ገዥ ራስ ካሣ ፡ የጎጃሙ ገዥ ራስ ኃይሉ ፡ የትግራው ገዥ ራስ ሥዩም ፡ ሌሎችም የትልልቅ አውራጆች ገዥዎች ወደ አዲስ አበባ እንዲመጡ ተላከባቸው ። እነዚህን ለመጥራት በዚያ ጊዜ የነበረው የፖለ ቲካ ዳመና ከባድ ነበር ።

ከውጭ አገርም በኢትዮጵያ አዋሳኝ ያሉት የእንግሊዝ ሱዳንና የእንግ ሊዝ ሱማሌ ገዥዎች ፡ የፈረንሳይ ሱማሌ አገረ ገዥ እንዲመጡ የክብር ጥሪ ተላከላቸው ።

እነዚህም የተጠሩት ሁሉ በመጡ ጊዜ በየካቲት ፬ ቀን በዕለተ እሑድ በትልቁ ደብር በቅዱስ ጊዮርጊስ ቤተ ክርስቲያን በሊቀ ጳጳሱ በአቡነ ማቴ ዎስ እጅ ቅብዐ መንግሥት ተቀብተው የንጉሠ ነገሥቱን ዘውድ ጫኑ ።

ከዚህም በኋላ እንደ ሥርዓተ ንግሡ ሕግ ፤ ንግሥት ዘውዲቱ በአባታ ቸው ዙፋን ተቀምጠው መንገሣቸውን ፤ እኔም አልጋ ወራሽና ባለሙሉ ሥልጣን እንደራሴ መሆኔ በቤተ ክርስቲያን ቅጥር ግቢ በተሰበሰበው ፈት እንደ ገና በዐዋጅ ተነገረ ።

ከስምንት ቀን በኋላም በየካቲት ፲፭ ቀን ራስ ወልደ ጊዮርጊስ በንግሥት ዘውዲቱ እጅ ዘውድ ተጭኖላቸው የጎንደር ንጉሥ ተባሉ ። ስለ ንጉሥ ነታቸውም የትግሬ ግዛት በበላይነት ተጨመረላቸው ።

ያገሩንም ሹም ሽር እንደገና እያደላደልን ፡ ለራስ ወሌ የቀድሞ ግዛታቸውን የጁን ፤ ለልጃቸው ለራስ ጉግሣ ሳይንትን ፡ ለራስ አባተ የንጉሥ ሚካኤል ግዛት የነበረውን ሰባት ቤት ወሎን ሰጠናቸው ።

ልጅ ኢያሱም የተደረገውን ሹም ሽር በሰሙ ጊዜ ከመቅደላ ወርደው ወደ የጁ ሲገሠግሡ ፤ ከራስ ወሌ ልጅ ከደጃዝማች አመዴ ጋራ ተጋጥመው ኖሮ ድል አድርገው ማረኩት የሚል ወሬ ስለ ደረሰልን ፡ እንግዲህ ልጅ ኢያሱ ካልተያዙ ሰላምና ጸጥታ አለመገኘቱን ዐውቀን ፤ በጦር ሚኒስትራችን በፊታውራሪ ሀብተ ጊዮርጊስ አበጋዝነት ብዙ የጦር ሠራዊት ወደ ወሎ ሔዶ ልጅ ኢያሱን እየተፈላለጉ እንዲይዙ አደረግን ።

ፊታውራሪ ሀብተ ጊዮርጊስም ወሎ በደረሱ ጊዜ ልጅ ኢያሱ ወዲያና ወዲህ እየተዛወሩ የጦር ሠራዊት መሰብሰባቸውን ሰምተው የደሴን ከተማ ይዘው ይጠብቋቸው ጀመር ። ከፊታውራሪ ሀብተ ጊዮርጊስ ጋራ ካሉት የጦር አለቆች ዋኖቹ ራስ አባተና ራስ ካሣ ነበሩ ። ከነዚህም ጋራ ፡ ደጃዝማች ከበደ ተሰማና ደጃዝማች ኃይለ ማርያም ለማ ፡ ደጃዝማች መኩሪያ ገር ማሚ ፤ ሌሎችም የጦር አበጋዞች ነበሩ ።

ልጅ ኢያሱም ብዙ የጦር ሠራዊት ከሰበሰቡ በኋላ ያባታቸውን የጦር አበጋዞች ራስ ይመርን ዋና ጠቅላይ የጦር አበጋዝ ፡ ፊታውራሪ ሥራህ ብዙን ምክትል የጦር አበጋዝ አድርገው በነሐሴ ፭፭ ቀን ፲፱፻፱፱ ዓመተ ምሕረት በማለዳ አደጋ ጥለው ጦርነት ገጠሙና ብርቱ ውጊያ ሆነ ። ፊታውራሪ ሀብተ ጊዮርጊስም ከካባቸው ሳይወጡ ጠንክረው ስለ መከቱ ድል አደረጉና ራስ ይመር ተማረኩ ። ፊታውራሪ ሥራህ ብዙ ግን በጦርነቱ ውስጥ ሞተ ። ልጅ ኢያሱም የራስ ይመርን መማረክ ፡ የሥራህ ብዙን መሞት በሰሙ ጊዜ ጥቂት ራሳቸውን ሆነው በፈረስ ጋልበው አመለጡና ወደ ባላገር ገቡ ። ይኸውም የድሉ ነገር ዕለቱን በስልክ ተላከና በአዲስ አበባ ከተማ ትልቅ ደስታ ተደረገ ። ነገር ግን ይህ ዓለም ደስታና ኀዘን የተቀላቀለበት ስለ ሆነ ፤ ራስ አባተ ታመው ሰንብተው ሳሉ በጦርነቱ ቀን በድንኳን ተኝቼ አልውልም ብለው ተነሥተው ሲዋጉ ውለው ነበርና በዚሁ ምክንያት በሽታው ስለ ጠናከረባቸው ፤ ጥቅምት ፮ ቀን ፲፱፻፲፤ ዓመተ ምሕረት ዐረፉ ። መርዶዋቸውም ደረሰልንና ትልቅ ኀዘን ሆነብን ። ሬሳቸውም ወደ ደብረ ሊባኖስ እንዲመጣ አድርገን እኛው ራሳችን ወርደን በታላቅ ክብር አስቀበርናቸው ። ለመታሰቢያም እንዲሆን ጕራዴያቸውን ከሬሳቸው ጋራ እንዲቀበር አደረግን ።

ምዕራፍ ፱

ሚኒስትሮች ስለ መሻራቸውና በአዲስ አበባ የቸነፈር (ግሪፕ) በሽታ ስለ መግባቱ ።

ሚኒስትሮች ከተሾሙ ዐሥር ዓመት ያህል ሆኗቸው ነበር ። ቢሆንም የመንግሥቱን ሥራ በትክክል ለመሥራት ባለመትጋታቸውና ሥራው ሁሉ እየተበላሸ በመሔዱ ሕዝቡ ሁሉ በጣም ስለ ተናደደ ፤ ባንድነት በሜራ ተነሥቶ ሚኒስትሮች ይለወጡልን ብሎ አመለከተ ። እኛም ሚኒስትሮችን ለመሾምና ለመሻር የሕዝብ ሥልጣን በመግባቱ ነገሩ ከዚህ ቀድሞ ያልተለመደ ስለ ሆነ ፤ አይሻሩም በማለት እስከሚቻለን ተከራክረንላቸው ነበር ። ነገሩን ለማብረድ ስንል ለጊዜው ሚኒስትሮች እንዲነሡ አደረግን ። አዲሶችም ሚኒስትሮች እስቲመረጡና እስቲሾሙ ሥራው ሁሉ በእኛ አላፊነት ብቻ ይሠራ ነበርና ብዙ ድካም ሆኖብን ነበር ።

ከዚህም በኋላ ከኅዳር ፭ ቀን ጀምሮ እስከ ኅዳር ፴ ቀን በአዲስ አበባና በሌላውም በኢትዮጵያ አውራጃ ሁሉ የቸነፈር (የግሪፕ) በሽታ ተነሥቶ ነበርና በአዲስ አበባ ከተማ ብቻ ከዐሥር ሺ የሚበዙ ሰዎች ሞቱ ። እኔ ግን በብርቱ ከታመምሁ በኋላ በእግዚአብሔር ቸርነት ከሞት ተረፍሁ ።

በአውሮጳ ተቀስቅሶ የነበረው ትልቁ ጦርነት በዚህ ዓመት አልቆ በፈረንሳይና በእንግሊዝ ፤ በኢጣልያና በሌሎችም መንግሥታት የጦር ኀደኝነት ፤ ጀርመንና ቱርክ ድል ሆነው ነበር ። እኛም ለጎረቤቶቻችን ሥንቅ በማቀበል እንኳ እንዳንረዳ ልጅ ኢያሱ በዚያ ጊዜ አልፈቀዱም ነበርና

ምንም ገለልተኛ ሆነን ብንቆይ ድል አድራጊዎቹ ጎረቤቶቻችን ስለ ሆኑ ለቀኑስለኛች እርዳታ ገንዘብ እየጨመርን እንኳን ደስ አላችሁ የሚሉ መል ክተኞች ለመላክ ቁርጥ አሳብ አድርገን ፡ ለዚሁም ስማቸው ከዚህ ቀጥሎ ያለው ሰዎች ተመረጡ ።

ወደ ፈረንሳይ መንግሥት ደጃዝማች ወልደ ገብርኤል በሻህ ዋና ሆነው ፤ በውስጣቸው ደጃዝማች ሽበሽ በያንና ነጋድራስ ዘውገ ።

ወደ እንግሊዝና ወደ አሜሪካ ዩናይትድ እስቴት ፡ ደጃዝማች ናደው ዋና ሆነው በውስጣቸው አቶ ጎሩይ ወልደ ሥላሴና ከንቲባ ገብሩ ።

ወደ ኢጣልያ መንግሥት ደጃዝማች ጌታቸው አባተ ዋና ሆኖ ፤ በው ስጡ ፊታውራሪ መንገሻ ውቤና አዛዥ ደገፌ ናቸው ።

እነዚህም በሚያዝያ ወር ከአዲስ አበባ ሔደው የተላኩበትን ጉዳይ እየ ፈጸሙ ተመለሱ ።

ምዕራፍ ፲

ልጅ ኢያሱ ትግሬ ላይ ተገኝተው ስለ መያዛቸው ።

ልጅ ኢያሱ ደሴ ላይ ከጦር ሚኒስትራችን ከፊታውራሪ ሀብተ ጊዮርጊስ ጋራ ተዋግተው ድል ሆነው አምልጠው ነበርና ወደ አውሳ በረሃ ገብተው ወዲ ያና ወዲህ እየተዘዋወሩ ሁለት ዓመት ያህል ከቆዩ በኋላ ከበረሃው ወጥተው ቅብዕያ ወደሚባለው ስፍራ መግባታቸው ተሰማ ።

የትግሬው ገዥ ራስ ሥዩምም ለጊዜው አስታርቃለሁ ብለው ሞክረው ነበር ። ነገር ግን የመንግሥትና የዘውድ ነገር አንተ ይቅርብህ እገሌ ይውሰ ደው ለማለት በጣም የሚያስቸግር ስለ ሆነ ፤ የዕርቁን ነገር ትተው ከግዛታ ቸው ወጥተው እንዲሔዱ አደረጓቸው ። ከዚህም በኋላ ከራስ ሥዩም ግዛት ወጥተው በራስ ጉግሣ አርአያ ግዛት ገብተው ኖሮ ፤ ይህን በሰማን ጊዜ ፈል ገው እንዲይዙ ብለን ወደ ራስ ጉግሣ ትእዛዝ አሳለፍን ።

ራስ ጉግሣም መፈለጉን እፈልጋለሁ ፤ ነገር ግን ከራስ ሥዩም ጋራ የምስጢር ንግግር እንዳላቸው ፡ ምናልባት መጥተው ነጥቀው እንዳይወስዱ ቸው እፈራለሁና ዘበኛ የሚሆኑ ሰዎች ይምጡልኝ ብለው ስለ አመለከቱ ፡ በኋላ ራስ የተባለው ልጅ ደስታ ዳምጠው የውስጥ ዘበኛ ፡ ደጃዝማች ጌታቸ ውና ደጃዝማች ኃይለ ሥላሴ ፡ ፊታውራሪ ዋቄ ፡ ደጃች ወሰኔ ትርፌ ፡ ደጃች ወልደ ሥላሴ ፡ ከራስ ጉግሣ ጋራ የውጭ ዘበኞች ሆነው ልጅ ኢያሱን ይዘው እንዲመጡ ወደ ትግሬ ሰደድናቸው ።

እኛም ደሴ ላይ ሆነን ፤ የቀኙንም የግራውንም ለማዳመጥ በሚያዝያ ፳፯ ቀን ፲፱፻፲፫ ዓመተ ምሕረት የአዳም ጎሙስ ዕለት ከአዲስ አበባ ተነሥ

ተን ወደ ደሴ ተጓዝን ። የንጃሙ ገዥ ራስ ኃይሉም ተጠርተው ነበርና ደሴ ላይ በሰልፍ ገብተው ተገናኙን ። ራስ ጉግሣም ልጅ ኢያሱን ፈልገው መያዛቸውን ስላስታወቁን ፤ በቶሎ ይዘው ወደ ደሴ እንዲመጡ ትእዛዝ አሳልፈን ላቸው ነበርና አምጥተው አስረከቡ ።

ራስ ሥዩምም ተጠርተው መጥተው ነበርና ልጅ ኢያሱን ሳይዙ በመስ ደዳቸው መቀጫ እንዲሆንባቸው ፤ የአድዋ ግዛታቸውን ሽረን ለደጃዝማች ገብረ ሥላሴ ሰጠንባቸው ። ራስ ጉግሣም ልጅ ኢያሱን ይዘው ስለ አመጡ ፤ በቀድሞ ግዛታቸው ላይ ሌላ ግዛት ጨምረን ሰጥተን ፤ ሹም ሽሩን አደላድ ለን ፡ ራስ ኃይሉም ወደ ጎጃም እንዲመለሱ አሰናብተን ፡ ወደ አዲስ አበባ ተመልሰን በሐምሌ ፲፪ ቀን ገባን ። ልጅ ኢያሱንም ወደ ሰላሌ ከተማ ወደ ፍቼ ልከን በታማኞችን በራስ ካሣ እጅ እየተጠበቁ እንዲቀመጡ አደረግን ።

ልጅ ኢያሱ ከተሻሩበት ከ፲፱፻፱ ዓመተ ምሕረት ጀምሮ አራት ዓመት ያህል ሳይያዙ ስለ ቆዩ ፤ አንዳንድ ወስላቶች ሁከት ለማድረግ አላረፉም ነበር ። ልጅ ኢያሱ ከተያዙ ወዲህ ግን ሰላምና ጸጥታ እየሆነ በመሔዱ ላገሩ ትልቅ ጥቅም ሆነ ።

ምዕራፍ ፲፩

በንግሥት ዘውዲቱና በእኔ መካከል እየገቡ ለመንግሥቱ ሥራ መሰናክል ሆነው ስለ ነበሩ ሰዎች ።

በንግሥት ዘውዲቱና በአባቴ በልዑል ራስ መኮንን መካከል ከዝምድናቸ ውም በላይ የመተማመንና የመተሳሰብ ወዳጅነት ነበራቸውና እኔንም ባባቴ ዓይን እያዩኝ በጣም የእናት ያህል ያስቡልኝ ነበር ። በዚህም ላይ ደግሞ ልጅ ኢያሱ ሁለታችንንም ለማሳዘንና ለማስቀየም ሲሉ አንድ ዓይነት ግፍ ሠርተውብን ነበር ። ንግሥት ዘውዲቱን ባባታቸው ከተማ በአዲስ አበባ እንዳይቀመጡ በግድ አስወጥተው ወደ ፋሌ ሰደው እንደ እስር ሆነው እንዲ ቀመጡ አድርገው ነበር ። እኔንም ባባቴ ከተማ በሐረር ፡ ወይም በዋናው ከተማ በአዲስ አበባ እንዳልቀመጥ በሹመት አስመስለው በግድ ወደ ከፋ እንድሔድ አዘውኝ ነበር ። ነገር ግን እግዚአብሔር በቸርነቱ ልጅ ኢያሱ እንዲሻሩ ፤ ንግሥት ዘውዲቱ ለኢትዮጵያ ዘውድና ዙፋን ፡ እኔ ለኢትዮጵያ አልጋ ወራሽና ባለሙሉ ሥልጣን እንደራሴ ለመሆን እንድንመረጥ ስላደረ ገን ይህንኑ እያደነቅን በፍቅርና በመስማማት ተቀምጠን ነበር ።

ከዚህም ቀድሞ በመስከረም ፲፯ ቀን ፲፱፻፱ ዓመተ ምሕረት መኳንንቱ ከነሠራዊቱ ፤ ጳጳሱና እጨጌው ከነካህናቱ ባንድነት ተሰብስበውና መክ ረው ፤ ንግሥትን ለዘውዱና ለዙፋኑ ፡ እኔን ላልጋ ወራሽነትና ለባለ ሙሉ ሥልጣን እንደራሴነት ሲመርጡ ፡ ስለ ኑሮዋችንና ስለ ሥራችንም ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ደንብ ወስነውልን ነበር ።

፩ኛ ፡ ንግሥት ፤ የዘውዱንና የዙፋኑን ክብር ይዘው ንግሥተ ነገሥ
ታት እየተባሉ እንዲኖሩ ።

፪ኛ ፡ እኔ የኢትዮጵያ አልጋ ወራሽ ተብዬ በዚህ ላይ ባለሙሉ ሥል
ጣን እንደራሴነቱን ይዤ ፤ የመንግሥቱን ሥራ ሁሉ በሙሉ
እንድሠራ ።

፫ኛ ፡ የጦር አለቆችን እኔ እየመረጥሁ እንድሾምና እንድሽር ።

፬ኛ ፡ በችሎት እየተቀመጥሁ ዳኞች የፈረዱትን የሲቢልና የወንጀል
ይግባኙን ሁሉ እንድፈርድ ።

፭ኛ ፡ ከውጭ አገር መንግሥቶች ጋራ የሚያገናኘውን ማንኛውንም
ጉዳይ ሁሉ እኔ እየተነጋገርሁ እንድጨርስ ነበር ።

ይህንም በደንብ ተወስኖ የተሰጠንን ሥራ በመስማማት እየሠራን አንድ ዓመት ያህል ከቆየን በኋላ ፤ የራሳቸውን ጥቅም ብቻ የሚፈልጉ አንዳንድ ሰዎች በመካከላችን ገብተው አንድነታችንን ለማጥፋትና ለመለያየት ይሞክሩ ጀመር ። ዋና ማስረጃም እያደረጉ ለንግሥት የነገርዋቸው ሹም ሽሩና ሌላውም የመንግሥቱ ሥራ ሁሉ በአልጋ ወራሹ እጅ ከሆነ ፤ ንግሥትን የሚፈራና የሚያከብር አንድም ሰው አይገኝምና የጦር አለቆችንና ሚኒስትሮችን በመሾም ፤ ያገር ግዛትን በማደላደልና ርስት በመትከል ፤ ገንዘብም በመስጠት ፤ ይህን በመሰለው ሁሉ የንግሥት ሥልጣን እንዲገባበት ያስፈልጋል እያሉ ነበር ። ዳኞች የሆኑትም የፈረዱት ፍርድ በይግባኝ ወደ እኔ እየቀረበ ከተመረመረ በኋላ እንዳይገለበጥባቸው ለማድረግ ስለ ፈለጉ ፤ ለንግሥት ክብር እያስመሰሉ ንግሥት በችሎት ቢቀመጡ መልካም ነው ይሏቸው ነበር ። ያሮጌው ልምድ እንዳይለወጥና ተማሪ ቤት እንዳይስፋፋ በማለት ነው ።

ከዚህ በቀር እኔ ለመንግሥቱ ክብር ፡ ለሕዝቡ ሀብትና በረከት ይሆናል እያልሁ የምሠራውን ሁሉ ፡ ወደ ክፉ እየተረጐሙና እያስመሰሉ ይነግርዋቸው ነበር ። ለምሳሌ ፡-

፩ኛ ፡ በኢትዮጵያ ያለው ማዕድን ተቀብሮ ከሚኖር እየወጣ ቢሠራበት ለመንግሥቱም ለሕዝቡም ትልቅ ጥቅም ይሰጣል ብዬ ባዬር ለሚባል ላንድ ለፈረንሳይ ኩባንያ ውል ብሰጥ በአገራችን ላይ ጉዳት እንዳደረስንበት አድርገው አወሩ ።

፪ኛ ፡ አይሮፕላን ወደ ሀገራችን የገባ እንደ ሆነ ያገርን ጸጥታ የሚያጠፉትን አንዳንድ ወስላቶች ማባረሪያና ማስፈራሪያ ይሆናል ፤ ፖስታና ሰውም በያውራጃው ያመላልሳል ብዬ ከፈረንሳይ አገር ተገዝቶ አይሮፕላን እንዲመጣ ባደርግ የንግሥትን ወገን ሁሉ በአይሮፕላን ፈጅቶ ዘውዳቸውንና ዙፋናቸውን በኃይል ሊወስድባቸው ነው ብለው አወሩ ። ይልቁንም ባርያ ነፃ ለማውጣት ታላቅ ችግር አግኝቶኝ ነበር ።

ንግሥት ግን እነዚህ በመካከላችን እየገቡ እያስመሰሉ የሚነግሩዋቸው ሰዎች ለራሳቸው ጥቅም እንጂ ለመንግሥት ጥቅም አለመሆኑን ሳይመረምሩ አንዳንድ ጊዜ የነሱን አሳብ ይከተሉ ነበርና የመንግሥቱን ሥራ እንደ አሳቤ ለመሥራት ብዙ ችግር ሆኖብኝ ነበር ። ቢሆንም ትልልቆቹ መኳንንቶች ፤ ይልቁንም ራስ ካሣ ባንዳንድ ሰዎች የተንኰል ምክር የመንግሥቱ ሥራ በመሰናከሉና ከሥልጣኔ ወደ ኋላ በመቅረታችን እያዘኑ ንግሥትና እኔ በመጀመሪያ ስንመረጥ እንደተሰጠን ደንብ የመንግሥቱን ሥራ ብንሠራ የሚጠቅም መሆኑን እያስረዱ ለንግሥት ይነግርዋቸው ነበርና ሌሎች ከሚመክርዋቸው ብዙውን ችላ እያሉ ይተዉት ነበር ።

ምዕራፍ ፲፪

ያገሩን ውስጥ ሥራ በደንብና ባዋጅ ስለ ማሻሻልና የውጭ አገር ሥልጣኔ በኢትዮጵያ እንዲገባ ስለ ማድረግ ።

የኢትዮጵያ መንግሥት አልጋ ወራሽና ባለሙሉ ሥልጣን እንደራሴ ከሆን በት ከ፲፱፻፱ ዓመተ ምሕረት መስከረም ፲፯ ቀን ጀምሮ አሁን ኢጣልያ በሠ ራችብን የግፍ ሥራ ይህ ትልቁ አደጋ እስከ ደረሰብን እስከ ፲፱፻፷፰ ዓመተ ምሕረት በሚቻለን ሁሉ ለመንግሥቱ ክብር ለሕዝቡ ሀብት የሚሰጥ የመሰ ለንን ሁሉ ከትግል ጋር ከመሥራት አላቋረጥንም ። ምንም እንኳ ለሥራው ሁሉ ሚኒስትሮች ብንሾም አላፊነቱ በኛ ላይ ስለ ሆነ ትልቅ አሳብና ድካም ነበረብን ።

በዚህም ላይ ደግሞ ከጥንት ጀምሮ እንደ ቆየው እንደ ኢትዮጵያ ነገሥ ታት ልማድ በየሳምንቱ ሁለት ቀን ረቡዕና ዓርብ በችሎት እየተቀመጥን የይግባኝ ፍርድ መፍረድ ዋና ሥራችን ነበርና የዕረፍት ጊዜ አልነበረንም ።

በየዕለቱ ከሠራነው ከትንንሹ ሥራና በቀን ብዛት ከዘነጋነው በቀር አሁን ትዝ የሚለን ዋና ዋናው ሥራ ከዚህ ቀጥሎ ያለው ነው ።

፩ኛ ፡ ከ፲፱፻፱ ዓመተ ምሕረት አስቀድሞ ለመንግሥቱ ሥራ ሁሉ ሚኒስትሮች ተሾመው ነበር ። ነገር ግን ለሥራቸው ሁሉ በጽሕፈት የሆነ የውስጥ ደንብ አልተሰጣቸውም ነበርና ፡ በቂ የመሥሪያ ቤትም ስላልነበራ ቸው የሚኒስትርነታቸውን ሥራ አንዳንድ ጊዜ የሚሠሩት በየመኖርያ ቤታ

ቸው ነበር ። ግን ከ፲፱፻፲፫ ዓ. ም. ጀምሮ ለየሥራቸው ሁሉ የሚሆነውን ደንብና መጽሐፍ ከአውሮጳ እያስመጣንና እየሰጠን ለያንዳንዱም ሚኒስት ሮች የመሥርያ ቤት እንዲሠራ እያደረግን ለሥራቸውም አንዳንድ የውጭ አገር አማካሪ እየቀጠርን ስለ ሰጠናቸው የመንግሥቱ ሥራ እየተቃና ሔዷል ።

፪ኛ ፡ በፍርድ ቤቱ አኳኋን ሁሉ በትክክል አይሠራም ነበር ፤ ከ፲፱፻፲፬ ዓመተ ምሕረት ጀምሮ ግን ለየፍርድ ቤቱ ሁሉ በጽሕፈት የሆነ ደንብና መጽሐፍ ስለ ሰጠን በጣም እየተሻሻለ ሔዷል ። ይልቁንም ከብዙ ዘመን ጀምሮ ተለምዶ በፍትሐ ነገሥት ተጽፎ የኖረውን እጅና እግር የመቁረጥን ይህን የመሳሰለውን የጭካኔ ቅጣት እንዲቀር በማድረጋችን ሕዝባችን ሁሉ ደስ ብሎታል ።

፫ኛ ፡ ከቀድሞ ዘመን ጀምሮ ስለ ቅጣት የቆየው ልማድ አንድ ሰው የወንጀል ሥራ የሠራ እንደሆነ ፤ መቀጫው በገንዘብ ቢሆን ገንዘቡን ለማሳ ነስና ለማብዛት ፡ በእስራትም ቢሆን የእስራቱን ቀን ለማሳጠርና ለማስረ ዘም ዳኛው እንደ ወደደ ለማድረግ ሥልጣን ነበረው እንጂ ፡ በገንዘብም በእ ስራትም ቢሆን የተወሰነ ቅጣት አልነበረም ። እንዲያውም ዳኛው በፍርዱ ወዳጁን ለመጥቀም ፡ ጠላቱን ለመጉዳት ቢያስብ የሚከለክለው ሕግ ስላል ነበረ ፡ ሁለት ሰዎች አንድ ወንጀል ሠርተው ቢያዙ ፡ ዳኛው ከፈቀደ አን ዱን ቀጥቶ ፡ አንዱን ያለ ቅጣት ሊለቀው ይችል ነበር ።

ከ፲፱፻፳፫ ዓመተ ምሕረት ጀምሮ ግን ወንጀል የሚሆነው ሥራ ሁሉ በዝርዝር ተጽፎ ይህን ወንጀል የሠራ ይህን ያህል ገንዘብ ይክፈል ፡ ይህን ያህል ቀን ይታሰር የሚል የወንጀለኛ መቅጫ ደንብ ስለ አቆምን ዳኛው ወዳጁን ለመጥቀም ጠላቱን ለመጉዳት እንደ ወደደ ማስከፈሉና እንደ ወደደ ማሰር መፍታቱ እንዲቀር አድርገናል ። ፍርድ ክብር ያለው መንገድ ይዟል ።

ደግሞ ነፍሰ ገዳይ መግደሉን በቃሉ አምኖ ወይም ምስክሮች መስክረ ውበት እንዲሞት ከተፈረደበት በኋላ ለባለ ደሙ ተላልፎ ተሰጥቶ ባለ ደሙ ሕዝቡ ሁሉ በተሰበሰቡበት ስፍራ በወደደው መሣርያ እንደ ፈቃዱ እየደበ ደበ ጣሩን እያበዛ ይገድለው ነበር ።

አሁን ግን ነፍሰ ገዳይ የሚሞትበት ልዩ ቤት አሠርተን ማንም ሰው ሳያይ የመንግሥት ባለወግ ብቻ ልዩ ማነጣጠሪያ ባለው ጠመንጃ ተኩስ ያለ ጣር እንዲገድለው አድርገናል ።

፬ኛ ፡ ያገር ውስጥ ሰዎችና የውጭ አገር ሰዎች ሲጣሉ ክርክሩ በተቃና አኳኋን እንዲፈጸም በማለት ፤ ከ፲፱፻፲፫ ዓ. ም. ጀምሮ ልዩ የዳኝነት ቤት እንዲቆም አድርገን ፡ ሕግ ዐዋቂ ዳኛ ሾምን ። ለዳኛውም ሕግና ፍርድ የሚ ያውቅ አማካሪ የውጭ አገር ሰው እየቀጠርን ስለ ሰጠነው የፍርዱ ነገር

በጣም ተሻሽሏል ። ለዚሁም ሥራ የተቀጠሩት አማካሪ የሰዊስ አገር ተወላጅ ሙሴ አቤርሶን ነበሩ ። ይህ ከባድና ያገርን ክብር የሚነካ ውል ሁኔቴ የፊረንሳዊው መልክተኛ ሙሴ ክሎቢኮብስኪ ካዬ ምኒልክ ጋራ በ፲፱፻ ዓ. ም. በተዋዋለው ነበር ።

፭ኛ ፡ በኢትዮጵያ የመጽሐፍ ማተሚያ መኪና እንደሚበቃ ያህል ስለ አልነበረ መጽሐፍ ሁሉ የሚጻፈው በእጅ ነበርና ሕዝቡ ሁሉ መጽሐፍ ለማግኘትና ለማንበብ ብዙ ችግር ነበረበት ። ምክንያቱም በእጅ የሚጻፈው መጽሐፍ ለሁሉ ሊያዳርስ ስላልተቻለና ዋጋውም ብዙ ስለ ሆነ ነው ።

ከ፲፱፻፲፱ ዓ. ም. ጀምሮ በልዩ ገንዘባችን ሁለት የመጽሐፍ ማተሚያ መኪና ገዝተን ስለ አቆምን ብዙ መጻሕፍት በማእዝና ባማርኛ በትርጓሜም ስለ ታተሙ ሕዝቡ ሁሉ በጥቂት ዋጋ እየገዛ በማንበቡ ብዙ ጥቅም አግኝቷል ። ደግሞ ብርሃንና ሰላም የተባለ የሳምንት ጋዜጣና ከሣቴ ብርሃን የተባለ የወር ጋዜጣ በነዚሁ ማተሚያዎች ይታተማሉ ። የማተሚያ ቤቱንም ገቢ ለቤተ ሳይዳ ሆስፒታል ርስት አድርገን ሰጠነው ።

በመንግሥትም ገንዘብ ሌላ የማተሚያ መኪና እንዲቆም ፈቅደን ለመርሐ ጥበብ ማተሚያ ቤት ተሰጥቶ ብዙ መጻሕፍትና ለየሚኒስቴር ቤቱ ሥራ የሚሆነው ካርኔና ይህን የመሰለው ሁሉ ይታተማል ። አእምሮ የሚባለውም ጋዜጣ በሳምንት አንድ ጊዜ በዚሁ ማተሚያ ይታተማል ።

፮ኛ ፡ ከ፲፱፻፲፭ ዓመተ ምሕረት አስቀድሞ የብድር ደንብ አልነበረ ምና ገንዘብ ያላቸው ሰዎች ሁሉ በመቶው ሀያ እስከ ሠላሳም ወለድ ገንዘብ እያበደሩ ባለ ዕዳው የሚከፍለው ገንዘብ ሲያጣ በዳኛ እየተከሰሰ እጁ ላበደረው አልፎ እየተሰጠ ዕዳውን እስቲከፍል ይታሰር ነበር ።

ከ፲፱፻፲፭ ዓመተ ምሕረት ጀምሮ ግን ወለድ በመቶው ፱ እንዲሆን እንጂ ከዚያ በላይ ወለድ የተቀበለ መቀጫ እንዲከፍል አድርገናል ። ተበዳሪውም የሚከፍለው ገንዘብ የሌለው እንደ ሆነ በሐራጅ የሚሸጥ ከብትም ርስትም እንደሌለው ተመርምሮ ከታወቀ በኋላ እጁ ለአበደረው አልፎ እንዳይሰጥ በ፲፱፻፲፮ ዓ. ም. በደንብ ከልክለናል ።

፯ኛ ፡ በአዲስ አበባና በሌሎቹም በዋና በዋና ከተሞች በየቤቱ የጋዝና የሞራ የሰም (የጢፍ) መብራት ይበራ ነበር እንጂ የኤሌክትሪክ መብራት አልነበረም ።

በ፲፱፻፱ ዓ. ም. በመጠኑ ተጀምሮ የነበረው አገልግሎት ከ፲፱፻፲፭ ዓመተ ምሕረት ጀምሮ በቤተ መንግሥቱና በሚኒስትሮቹም መሥሪያ ቤት፡ በየመኳንንቱም ቤትና በትልቁ በልዑል ራስ መኰንን መንገድ ዳር ዳር ሁሉ በየትልልቁም ቤተ ክርስቲያን በሐረርና በድሬዳዋ ከተሞች በደሴም በደብረ ማርቆስም የመንግሥት ቤቶች የበለጠ የኤሌክትሪክ መብራት እንዲበራ ሆኗል ።

(ሀ-፻)
በአጼ ኢያሱ ዘመን ፡ ከአጼ ኢያሱ በቀኝ በኩል ሁለተኛ ያሉት ራስ ሚካኤል ሲሁል ፡ (ሥ.ኢ.ሥ) ፻፣፣ ፡ በግራ ያሉት ራስ ወልዴ ገብርኤል

፮ኛ ፡ ቀድሞ የውጭ አገር የነገሥታት ልጆችና መሳፍንት ወደ ኢትዮጵያ አይመጡም ነበር ።

ከ፲፱፻፲፯ ዓመተ ምሕረት ወዲህ ግን ባገሩ የውጭ አገር ሥልጣኔ እንዲገባ ስላደረግን የውጭ አገር ነገሥታት ልጆችና መሳፍንት ወደ ኢትዮጵያ እየመጡ ጕብኝተው ተመልሰዋል ። ከነዚሁም ዋነኞቹ የእንግሊዝ ንጉሥ የግርማዊ ጆርጅ ፭ኛ ልጅ ዱክ ኦፍ ግሎስተር ፡ የስዊድን መንግሥት አልጋ ወራሽ ጉስታፍ አዶልፍ ፡ የኢጣልያ ንጉሥ የግርማዊ ቢክቶር አማኑኤል አጎት ዱክ ዴዝአብሩዝ ፡ የሳቧይ ፕረንስ ደኡዲኒ ናቸው ።

፱ኛ ፡ ከ፲፱፻፲፭ ዓመት አስቀድሞ ካንድ አውቶሞቢል በቀር በኢትዮጵያ አውቶሞቢልና ካሚዮን በብዛት አልነበረምና ከንጉሠ ነገሥቱ ጀምሮ መኳንንቱም ሕዝቡም የሚሔዱት በፈረስ ወይም በበቅሎ ስለ ሆነ ፡ የንግድ ዕቃና ይህንም የመሰለው የሚመላለሰው በአጋሰስ እየተጫነ ስለ ሆነ ፡ ወደ ታሰበው ስፍራ ለመድረስ ብዙ ጊዜ ያስፈልግ ነበር ።

ከ፲፱፻፲፭ ዓመተ ምሕረት ወዲህ ግን ብዙ አውቶሞቢልና ሞቶር ቢስክሊት ቢስኪሎችም ብዙ ካሚዮንም እንዲገባ ስላደረግን ማናቸውም ሥራ ሁሉ እየተፋጠነ የሚሔድ ሆኗል ።

፲ኛ ፡ እስከ ፲፱፻፲፭ ዓመተ ምሕረት የሰሎሞንና የኢትዮጵያ ኮከብ የሚባሉ ሁለት ዓይነት ኒሻኖች ብቻ ነበሩ ። አሁን ግን ለዚያው ለሰሎሞን ኒሻን የወርቅ ሰንሰለት እንዲሠራለት አድርገን ለንጉሠ ነገሥቱ ማዕርግ ላላቸው ለውጭ አገር ነገሥታት የሚሰጥ ሆኗል ።

ደግሞ ለእቴጌዪቱና ለውጭ አገር እቴጌዎች የሚሰጥ የንግሥተ ሳባ የተባለ ኒሻን ባለወርቅ ሰንሰለት እንዲሠራ አድርገናል ፡ ከዚህም በቀር የዳግማዊ ምኒልክና የሥላሴ ኒሻን የተባሉ ማዕርጋቸው በጣም ከፍ ያለ ኒሻኖችና የወታደር ሜዳይ የጥበብና የዕውቀትም ሜዳዮች በየማዕርጋቸው እንዲሠሩ አድርገን ብዙ ሰዎች ተሸልመዋል ።

፲፩ኛ ፡ የትምህርት ቤት በአዲስ አበባ አንድ የዳግማዊ ምኒልክ ትምህርት ቤት ብቻ ነበር እንጂ ሌላ ስላልነበረ በውጭ አገር ቋንቋ የሚናገሩ ሰዎች ጥቂቶች ነበሩ ።

ከ፲፱፻፲፯ ዓመተ ምሕረት ጀምሮ ግን በአዲስ አበባና በሌሎችም በዋና በዋናዎቹ ከተሞች የውጭ አገር ቋንቋ መማሪያ ትምህርት ቤት ስለ አቆምን ፡ ከዚህ በፊት ከነበሩት ትምህርት ቤቶች በቀር ለልዩ ልዩ ሚሲዮኖችም ፈቃድና እርዳታ ሰጥተን የቋንቋ ትምህርት ቤት በያውራጃው ስለ ተከፈተ በዚህም ላይ ወደ ውጭ አገር ብዙ ልጆች እየሰደድን ስለ ተማሩ ብዙ ልጆች በየሚኒስቴሩ መሥሪያ ቤት ለመሥራት ችለዋል ።

፲፪ኛ ፡ በአዲስ አበባ የቆመው የዳግማዊ ምኒልክ ሆስፒታል የተባለ

አንድ ሆስፒታል ብቻ ስለ ሆነ የሕዝቡን ሁሉ ጤና ለመጠበቅ አልበቃም ነበር ።

ከ፲፱፻፲፩ ዓመተ ምሕረት ጀምሮ ግን በአዲስ አበባና በሌሎችም በዋና በዋና ከተሞች ብዙ ሆስፒታሎች እንዲቆሙ ስላደረግን ለልዩ ልዩ ሚሲዮኖችም ፈቃድና የገንዘብ እርዳታ እየሰጠን ሆስፒታሎች ስለ ተሠሩ የብዙ ሰዎች ጤናቸው እንዲጠበቅ ሆኖአል ። ዳግመኛም በልዩ ገንዘባችን አዲስ አበባ ላይ ባቆምነው ቤተ ሳይዳ ብለን በሰየምነው ሆስፒታል የስዊድን ተወላጅ የሆኑት ሐኪም ሙሴ ሐነር ተቀጥረው እንዲሠሩ አደረግን ፡ ሆስፒታሉም ስሙ የታወቀና የገነነ ሆኗል ።

፲፫ኛ ፡ በቀድሞ ዘመን ወታደር የሚሆን ሰው ሁሉ በልማድ ብቻ ነበር እንጂ የወታደር ትምህርት ቤት አልነበረም ።

ከ፲፱፻፲፩ ዓመተ ምሕረት ጀምሮ ግን የወታደር ትምህርት ቤት አቁመን የወታደርነትን ሥራ ሁሉ በትምህርት ቤት እንዲማሩ አድርገናል ። ከዚህም በቀር ትንንሽ ልጆች (ወጣቶች) የቦይስካውትነትን ተግባር እንዲያ ከናውኑ መስፍነ ሐረር በተባለው በልጃችን በመኰንን ጠባቂነት አቁመ ናል ።

፲፬ኛ ፡ ቀድሞ ሰንደቅ ዓላማ የሚባለው ባለ አንበሳና ባለ ሦስት ቀለም ብቻ ነበር ።

ከ፲፱፻፲፭ ዓመተ ምሕረት ወዲህ ግን ለንጉሠ ነገሥቱ የዘወትርና የበ ዓል ሰንደቅ ዓላማ ሦስቱ ቀለም ሳይለወጥ ፡ በአንበሳውና በወርቁ መርገፍ ብቻ እንዲለይ ሆኖ ለእቴጌዪቱና ለአልጋ ወራሹ ፡ ለጦር ሠራዊትና ለፖ ስታ ቤት ፡ ለመርከብም ሦስቱ ቀለም ሳይለወጥ በጌጡና በቅጹ እየተለየ ሰን ደቅ ዓላማ እንዲሠራ አድርገናል ።

፲፭ኛ ፡ በማናቸውም ጊዜ ቢሆን በኢትዮጵያ በግራማፎን የውጭ አገር መንግሥቶች ሂም ናሲዮናል ይሰማ ነበር እንጂ የኢትዮጵያ ብሔራዊ መዝሙር የተባለ አልነበረም ።

አሁን ግን ከ፲፱፻፳፭ ዓመተ ምሕረት ጀምሮ በተለየ የኢትዮጵያ ብሔ ራዊ መዝሙርና ማርሽ ተፈረ ፡ ማርሽ ሚሊቴር የሚባል ወጥቶ በቤተ መን ግሥትም በሌላም በሚያስፈልገው ስፍራ ሁሉ ፡ የኢትዮጵያ መላክተኞችም ወደ ውጭ አገር በሔዱ ጊዜ የክብር አቀባበልና ግብጥ ሲደረግላቸው እንዲ ሰማ ሆኗል ።

የውጭ አገር መንግሥቶች ብሔራዊ መዝሙርም መላክተኞቻቸው ወደ ኢትዮጵያ በመጡ ጊዜ በክብር አቀባበልና በግብጥ ጊዜ እንዲዘመር አድርገናል ።

፲፮ኛ ፡ ከ፲፱፻ ዓመተ ምሕረት ጀምሮ ናሽናል ባንክ አፍ ኢጅብት የሚ

ባለው ማኅበርና በአዲስ አበባ ባንክ አፍ አቢሲኒያ ተብሎ ከቆመው ካንድ ባንክ በቀር ሌላ ባንክ አልነበረም ። ይህም ባንክ አፍ አቢሲኒያ የተባለው ሲቆም በውሉ ከተጻፈው ጥቅም የሚበዛው የማኅበሩ ብቻ ስለሆነ ለመንግ ሥትና ለሕዝብ በጣም ችግር ሆኖ ይኖር ነበርና በ፲፱፻፳ ዓመተ ምሕረት የራ ሳችንን ልዩ ገንዘብ በአክሲዮን አግብተን መኳንንቱና ሕዝቡም እንደተቻ ለው አክሲዮን እንዲገባ አድርገን የባንክ አፍ አቢሲኒያን ኪሣራ ሁሉ ከኅ ለን ስለ ገዛነውና የኢትዮጵያ ባንክ ብለን ስለ ሰየምነው ትልቅ ጥቅም የሚገ ኝበት ሆኗል ።

፲፯ኛ ፡ ከ፲፱፻፳ ዓመተ ምሕረት አስቀድሞ በኢትዮጵያ የአይሮፕላን ስሙ እምብዛም አይታወቅም ነበር ። ከ፲፱፻፳ ዓመተ ምሕረት ጀምሮ ግን አይሮፕላኖች እየተገዙ እንዲመጡ ስለ አደረግን ለመንግሥቱም ለሕዝ ቡም ችግሩ ሁሉ እየቀለለ ሔዷል ።

፲፰ኛ ፡ በውጭ አገር መንግሥታት የኢትዮጵያ ሌጋሲዮን ወይም ቆን ስላ ስላልነበረ ከውጭ አገር መንግሥታት ጋራ ለሚያገናኘው ጉዳይ ሁሉ ልዩ መላክተኛ ይላክ ነበር ። ወይም አንድ የውጭ አገር ሰው ተወክሎ መላ ክቱን ያደርስ ነበር ።

ከ፲፱፻፳፭ ዓመተ ምሕረት ጀምሮ ግን በጎረቤቶቻችን መንግሥታት ሌጋሲዮን ፡ በሩቆቹ ግን ቆንስላ እንዲቆም ስለ አደረግን የመንግሥቱ ጉዳይ ሁሉ ያለ ችግር እንዲፈጸም ሆኗል ።

፲፱ኛ ፡ የጦር መሣርያ ወደ ኢትዮጵያ እንዳይገባ ተከልክሎ ስለ ነበረ በያውራጃው ወስላታው በዝቶ ነበር ።

ከ፲፱፻፳ ዓመተ ምሕረት ጀምሮ ግን ላገር መጠበቂያ የሚሆን መሣርያ እንድንገዛ በውል ስለ ተፈቀደ በያውራጃው ሁሉ ላሉት አገር ጠባቂዎች መሣርያ እየሰጠን ወስላታውን እንዲያጠፉ ስለ አደረግን ባገሩ ውስጥ ጸጥ ታና ሰላም ሆኗል ። ይህም የጦር መሣርያ ወደ ኢትዮጵያ እንዲገባ በተፈቀደ ጊዜ የኢትዮጵያ መንግሥት የጦር አይሮፕላን እንዳይፈቀድለት የኢጣልያ መልክተኛ ተከራክሮ ማስቀረቱን አንዘነጋውም ። ይኸውም ሰላምን አጥ ፍቶ በኢትዮጵያ ላይ ጦርነት ለማድረግ ኢጣልያኖች ከብዙ ዘመን በፊት ማሰባቸውንና ማዘጋጀታቸውን የሚያስረዳ ነው ።

፳ኛ ፡ የኢትዮጵያ ተወላጆች ከሆኑ መምህራን ወገን ተመርጠው ጳጳ ሳት እንዳይሾሙ በሕግ ተከልክሏል እየተባለ ሳይሾሙ ይኖሩ ነበር ።

ከ፲፱፻፳ ዓመተ ምሕረት ጀምሮ ግን የኢትዮጵያ አውራጆቻ ብዙ መሆ ናቸውንና በክርስቶስም ዘንድ ምእመናን ሁሉ በምግባር እንጂ በተፈጥሮ ልዩነት አለመኖሩን አጥብቀን ስለ ተነጋገርንና ስለ አስረዳን ከኢትዮጵያ ተወላጆች አምስት መምህራን ተመርጠው ጳጳስነት እንዲሾሙ አድርገን

ሀገረ ስብከታቸውን እያካፈልን ሰጥተናቸዋል ።

፭፩ኛ ፡ ከዚህ ቀደም የኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት ዘውድ በሚጭንበት ጊዜ ከውጭ አገር መንግሥቶች ለዘውዱ በዓል ልዩ መላክተኛ ተልኮ እንዲ መጣ ለማድረግ ልማድ አልነበረም ።

አሁን ግን ኢትዮጵያ በሥልጣኔ ከፍ ከፍ እያለች እንድትሔድና ከውጭ አገር መንግሥቶች ጋራ ያላትን ወዳጅነት እንድታጸና ስለ አደረግን በጥቅምት ፳፫ ቀን ፲፱፻፷፫ ዓመተ ምሕረት የንጉሠ ነገሥት ዘውድ ስንጭን የ፲፱ መንግሥታት እንደራሴዎች ወደ አዲስ አበባ መጥተው የዘውድ በዓላ ችንን አክብረው ተመልሰዋል ። ይኸውም ኢትዮጵያ በዘመናችን ወደ ትልቅ ደረጃ መውጣቷን ያስረዳል ።

፭፪ኛ ፡ ማንኛውንም የሰላማዊውንና የወታደርነቱን ሥራ ፡ ያገሩንም አገዛዝ ሌላውንም ይህን የመሰለውን ሁሉ ንጉሠ ነገሥቱ እንደ ወደደ እያደ ረገ ይሠራው ነበር ።

አሁን ግን በሐምሌ ፱ ቀን ፲፱፻፷፫ ዓመተ ምሕረት ሕገ መንግሥት አቁመን ፡ የምክር ቤት ሠርተን ፡ የሕግ መወሰኛ አማካሪዎችን ሾመንና የሕግ መምሪያ አማካሪዎችን አስመርጠን ፡ ለነዚሁ ፕሬዚዳኖች ሾመን ፡ የመንግሥቱ ሥራ ሁሉ በምክር እንዲሠራ አድርገናል ።

፭፫ኛ ፡ ንጉሠ ነገሥቱ ወይም መኳንንቱ ብዙ ሠራዊት እያስከተሉ ካንዱ አውራጃ ወደ አንዱ አውራጃ ሲሔዱ ምግብም ፡ ሣርና እንጨትም አለ ዋጋ መጥን እያወጣ እንዲሰጥ በግድ ይታዘዝ ነበር ።

ከ፲፱፻፷፫ ዓ. ም. ጀምሮ ግን ባላገር በፈቃዱና በዋጋ ካልሆነ በቀር ማናቸውንም ገንዘቡን በግድ እየታዘዘ እንዳይሰጥ ባዋጅ አስቀርተናል ።

፭፬ኛ ፡ ስልክ የተዘረጋባቸው አገሮች ቊጥራቸው ጥቂት ስለነበረ ፡ በያውራጃው የመንግሥቱንም የንግዱንም የሕዝቡንም ችግር ለመጨረስ ብዙ ጊዜ ይወስድ ነበር ።

በኋላ ግን በያውራጃው ሁሉ ስልክ እንዲዘረጋና ፖስታም እንዲመላ ለስ ስለ አደረግን የመንግሥቱና የሕዝቡ ችግር በጣም እየተቃለለ ሔዷል ።

፭፭ኛ ፡ ወንጀለኞች የሚታሠሩበት ቤት ለጤና የማይስማማ ንጹሕ ነት የሌለው ነበር ።

ከ፲፱፻፷፭ ዓመተ ምሕረት ወዲህ ግን ለጤና የሚስማማ የመታጠቢ ያና የመታከሚያ ፡ የንባብና የጽሕፈት ፡ የእጅ ሥራ ትምህርት ያለበት ቤት በልዩ ገንዘባችን አሠርተን ሰጥተናል ። በእግር ብረትና በሰንሰለት መታሰራ ቸውም ቀርቶ በዘበኛ እንዲጠበቁ አድርገናል ።

፭፮ኛ ፡ መሬት ያለው ሰው ሁሉ ባመት ከሚከፍለው ከተወሰነው ግብር በቀር በየምክንያቱ ትርፍ ገንዘብ እንዲከፍል የጉልበትም ሥራ አለዋጋ እን ዲሠራ በግድ ይታዘዝ ነበር ።

አሁን ግን ባመት አንድ ጊዜ የሚከፍለው ግብር ተወስኖ ከዚያ በቀር ማናቸውንም የጉልበት ሥራ አለዋጋ እንዳይሠራ ሌላም ትርፍ ገንዘብ እንዳ ይከፍል በደንብና ባዋጅ አስቀርተንለታል ።

፭፯ኛ ፡ የነፋስ ስልክ በአውሮጳ ተገኝቷል ከማለት በቀር ፡ የነፋስ ስልክ አገልግሎት ጕልቶ በኢትዮጵያ አይታወቅም ነበር ።

ከ፲፱፻፷፯ ዓመተ ምሕረት ወዲህ ግን በአዲስ አበባና በሌላውም በየት ልልቁ አውራጃ የነፋስ ስልክ እንዲቆም ስለ አደረግን የመንግሥቱም የነጋ ዴውም ፡ ሌላውም ባገር ውስጥና በውጭ አገር የሚገኘው ጉዳይ ሁሉ በቶሎ የሚፈጸም ሆነ ። ይኸውም በ፲፱፻፷፯ ዓመተ ምሕረት ከኢጣልያ ጋር በተዋ ጋንበት ጊዜ አገልግሎቱን አበርክቷል ።

፭፰ኛ ፡ ከ፲፱፻፷ ዓመተ ምሕረት አስቀድሞ የሰላማዊና የወታደር የማ ዕርግ ልብስ ስላልተወሰነ ሁሉም አንድ ዓይነት የማዕርግ ልብስ ለብሰው ነበር ።

በኋላ ግን የሰላማዊና የወታደር የማዕርግ ልብስ እንዲለይ ስለ አደረ ግን የሹመት ትልቅነትና ሲቢል ወይም ሚሊቴር መሆኑ በልብሱ እንዲታ ወቅ ሆኖአል ።

፭፱ኛ ፡ ከዛሬ መቶ ዓመት በፊት ጀምሮ ማናቸውም ሰው ገንዘብ ወይም ሌላ ከብትና ዕቃ የተሰረቀ እንደሆነ ፡ ዕድሜው ከ፲፭ ዓመት በታች የሆነ ብላቴና መድኀኒት አጠጥተን ሌባውን ፈልገን ለማግኘት እንችላለን የሚሉ ሰዎች ነበሩና በትውልድም በጋብቻም የነዚህ ወገን የሆኑ ሰዎች ፡ በአዲስ አበባና በሌላውም አውራጃ ሁሉ እየዞሩ ገንዘብ ጠፋኝ ከሚለው ሰው ዋጋ እየተቀበሉ መድኀኒቱን እያጠጡ ሌባውን እንዲፈልጉ መንግ ሥት ፈቅዶላቸው ይኖሩ ነበር ። ሌባውንም አገኘነው የሚሉት መድኀኒቱን የሚአጠጡት ልጅ ሔዶ ባንድ ሰው ቤት ገብቶ በመኝታው ላይ የተኛ እንደ ሆነ ፡ ወይም ሰውዬውን ይዞ በጉልበት ጐሽሞ በላዩ የተኛ እንደሆነ ነው ። እንደዚህም የተደረገ እንደሆነ ፡ ለመስረቁ ምንም ምልክትና ምስክር ሳይ ገኝ በዚሁ ብቻ በግድ ተይዞ የጠፋውን ገንዘብ ለባለቤቱ እንዲከፍል ግዴታ ነበረበት ። ይህን የመሰለውም ሥራ በሐሰትና በማታለል የሚሠራ ስለ ሆነ ፡ የማንንም ገንዘብ ባልሰረቀው በደኅናው ሰው ቤት ሌባሻዩን እያስገቡ እያስ ተኙ ፡ ወይም ሰውዬውን ጐሽሞ እንዲተኛበት እያደረጉ ሕዝቡን ሲያስሩና ሲያስጨንቁ ይኖሩ ነበር ።

በኋላ ግን ይህን የመሰለው የሌብነት ነገር በዳኛ ምርምር ወይም በምል ክትና በምስክር ካልሆነ በቀር ፡ መድኀኒት በማጠጣት ሌባውን ማግኘት የማይቻል ነገር መሆኑን ተመራምረን ስለ ተረዳነው ፡ የሌባሻይ ሥራ እንዲ ቀር አድርገን ሕዝቡን በዚህ ነገር ከሚመጣበት ጭንቀት ስለ ጠበቅነው በያውራጃው ትልቅ ደስታ ሆነ ።

፴ኛ ፡ በኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥቱ ምንም የበላይ ቢሆን የፊዎዳል ግዛት አልቀረም ነበር ።

ከ፲፱፻፲ ዓመተ ምሕረት ወዲህ ግን የትክለኛ ባላባት ግዛት ፡ መንግሥ ቱንም ሕዝቡንም የሚጐዳ መሆኑን ስለ ተረዳነው በወሎ ፡ በጎጃም ፡ በበጌ ምድር ፡ በየጁ ፡ በወለጋ ፡ በጅማ ፡ ትክለኛ ባላባቶችን አስቀርተን ሌሎችን የመንግሥታችንን አገልጋዮች እየመረጥን እንዲሾሙ አድርገናል ።

፴፩ኛ ፡ በኢትዮጵያ እንደ ቆየውና እንደ ተለመደው አገረ ገዥዎች ሁሉ የጦር ሹሞች ናቸው እንጂ ፡ የሲቢል ሹሞች አልነበሩም ። ስለዚህም ለወታደሮች በየአለቃቸው እየከፈሉ ከዚያው ከግዛታቸው ውስጥ ማደሪያ እያሉ ይሰጧቸዋል እንጂ አገሩ ሁሉ በመንግሥት እጅ ሆኖ ፡ በሲቢል ሹሞች ግብሩ እየተሰበሰበ ለወታደሮችም ለሌላም ለመንግሥት ጉዳይ ወጪ ማድረግ አልተለመደም ነበር ።

ይህንንም ከብዙ ዘመን ጀምሮ የቆየውን ልማድ ባንድ ጊዜ ለማፍረስ ያገር ውስጥ ሁከት ያስነሣል በማለት ስለ ሠጋን አደራረጉን ለማሳየትና በየ ጥቂቱ ለማስለመድ ጅጅጋ ፡ ጨርጨር ፡ ባሌ ፡ ወለጋ ፡ ሰዮ ፡ ጅማ የሚባሉ ትን አውራጆች በመንግሥት እጅ አድርገን ገቢው ገንዘብ ለወታደሮችና ለሌላም ለመንግሥት ጉዳይ ወጪ እንዲሆን ማስለመጃ ምሳሌ አድርገናል ።

፴፪ኛ ፡ ከዛሬ ፀሥር ዓመት በፊት በያውራጃው መንገድ ስላልተጠ ረገ ካንዱ አውራጃ ወዳንዱ አውራጃ ለመድረስ ብዙ ቀንና ብዙ ገንዘብ ማጥ ፋት ግድ ነበር ።

ከ፲ ዓመት ወዲህ ግን መንገድ ለመንግሥትም ለሕዝብም ጥቅም ያለው መሆኑን ስለ ተረዳነው ፡ ከአዲስ አበባ ወደ ምሥራቅና ወደ ምዕራብ፡ ወደ ሰሜንና ወደ ደቡብ የሚወስድ መንገድ እንዲጠረግ ስለ አደረግን በዐ ሥር ወይም በዐሥራ አምስት ቀን የሚደረሰው አገር አሁን በአውቶሞቢ ልና በካሚዮን በሁለትና በሦስት ቀን የሚደረስ ሆኗል ።

ምዕራፍ ፲፫

ኢትዮጵያ ወደ ዓለም መንግሥታት ማኅበር እንድትገባ ስለ ማድረጋችን ።

ትልቁ የዓለም ጦርነት ካለፈ በኋላ ወደ ፊት ይህን የመሰለ እጅግ የሚያስ ቅቅ ጦርነት እንዳይነሣ ስለ ተፈራ ፡ የዓለም መንግሥታት ማኅበር የሚባል ቆሞ በሁለት መንግሥታት መካከል ጠብ የተነሣ እንደሆነ ፡ በፈቃዱ ጦር ነት ማድረጉ ቀርቶ ጠቡ የተነሣበት ነገር ወደ ዓለም ማኅበር እየቀረበ ከተ መረመረ በኋላ ፡ የእገሌ መንግሥት በድሏል የእገሌ መንግሥት ተበድሏል እየተባለ እንደ ጠቡ ትልቅነት እየታየ ፡ ፍርዱ በማኅበሩ ቃል እንዲቆረጥ ፡ ከማኅበሩ ፈቃድ የወጣ ግን የማኅበሩ ሁሉ ጠላት መሆኑ ነውና ሁሉም በጠ ላትነት ሊነሡበት እንጂ አንዱ ኃይለኛ መንግሥት በፈቃዱ ተነሥቶ ደካማ ውን መንግሥት እንዲወጋው ፡ ወይም ገንዘብ እንዲያስከፍለው አይገባ ውም ተባብለው ፷፯ መንግሥታት ተስማምተው ሰኔ ፷፰ ቀን ፲፱፻፲፩ ዓ.ም. (እ. ኤ. አቈ. ሰኔ ፷፭ ቀን ፲፱፻፲፱ ዓ.ም) ተፈራርመዋል ። የማኅበሩም ዋና ስፍራ በስዊስ አገር ጀኔቭ በሚባለው ከተማ ሆኗል እያሉ በአዲስ አበባ ካሉት የውጭ አገር ሰዎች አንዳንዶቹ በወዳጅነት እያስረዱ ስለ ነገሩን ፡ ብዙ ጽሑፎችም ስለ ተመለከትን ፡ ትልልቁን መኳንንቶችና ሚኒስትሮቻች ንን ሁሉ ሰብስበን ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ቃል ነገርናቸው ።

ኢትዮጵያ ወደ መንግሥታት ማኅበር ብትገባ ትልቅ ጥቅም ነው ። ነገር ግን ወደ ፊት የመንግሥታችንን ሥራ ሁሉ እያሻሻልን ለመሔድ የሚ

ያስፈልግ ነውና ወደ ማኅበሩ ከገባን በኋላ የመንግሥታችንን ሥራ ሳናሻ ሽል የቀረን እንደሆነ ፣ በማኅበሩ በኩል ችግር እንዳያገኘን ዛሬውኑ አሳባች ሁን አስታውቁን አልናቸው ። መኳንንቱና ሚኒስትሮቹም ባንድ ቃል ሆነው ባንድ ዓመት ውስጥ ከፍ ያለ መሻሻል ለማድረግ አይቻልም እንጂ በያመቱ በየጥቂቱ እየሠራን የመንግሥታችንን ሥራ ሁሉ ለማሻሻል ፈቃዳ ችን ነውና ወደ ማኅበሩ ብንገባ መልካም ነው ብለው ተናገሩና የመግባ ታችን ነገር የተቆረጠ ሆነ ።

ከዚህም በኋላ የእኛን ደብዳቤ ይዘው ወደ ጂኔቭ ሔደው ወደ ማኅበሩ እንድንገባ የተፈቀደልን እንደሆነ ፣ ወዲያው በእኛ ስም ሆነው እንዲፈርሙ ደጃዝማች ናደውን ዋና ፣ አቶ ኅሩይ ወልደ ሥላሴንና አቶ ፋሲካን ረዳቶች አድርገን በነሐሴ ፩ ቀን ፲፱፻፲፭ ዓመተ ምሕረት ወደ ጂኔቭ ላክናቸው ።

መልክተኞቻችንም እንዳስታወቁን የኢትዮጵያ መንግሥት ወደ ዓለም መንግሥታት ማኅበር እንድትገባ ባቀረበችው ጥያቄ ፡ ለጊዜው ጥቂት ችግር ሆኖ ነበር ። በኋላ ግን የፈረንሳይ መንግሥት መላክተኛ ሙሴ ዝብኔልና ቀድሞ በኢትዮጵያ የፈረንሳይ መንግሥት ባለሙሉ ሥልጣን ሚኒስትር የነበሩት ሙሴ ላጋርድ በብዙ ስለ ረዱ ፡ የእንግሊዝና የኢጣልያ መልክተኞችም የኢትዮጵያ መንግሥት ወደ ማኅበሩ ብትገባ የእኛም መል ካም ፈቃድ ነው ብለው ስለ ተናገሩ ፣ ማኅበሩ በሙሉ ፈቀዱና መላክተኞቻ ችን ስምምነቱን ፈርመው ተመለሱ ። በአዲስ አበባም ትልቅ ደስታ ተደ ረገ ። ደስታም መደረጉ ዛሬ ኢጣልያ እንዳደረገችብን ከመሰለው አደጋ የማ ኅበሩ ቃል ኪዳን የሚጠብቀን ስለ መሰለን ነበር እንጂ በሌላ ምክንያት አል ነበረም ።

ምዕራፍ ፲፬

ባሮች ነፃ እንዲወጡ ስለ ማድረጋችንና የነፃነታቸውም ነገር በያመቱ እየተሻሻለ ስለ መሔዱ ።

በቀድሞ ዘመን ባርያ መሸጥና መግዛት ፣ በእስያና በአውሮጳ በአሜሪካም ተለምዶ የሚኖር ስለ ነበረ ፣ በአፍሪቃ ክፍል በኢትዮጵያም ተለምዶ ይኖር ነበር ። ቢሆንም ከባሮች የሚበዙት በምርኮ የመጡ ናቸው እንጂ ተሽጠውና ተገዝተው የመጡት ቍጥራቸው ጥቂት ነው ። ምክንያቱም ኢትዮጵያ ከ፲፰ ኛው መቶ ዓመት ጀምሮ እስከ ፲፰ኛው መቶ ዓመት ፣ የእስላሞችና የአረማ ውያን ኃይል በርትቶባት ነበርና በያመቱ ጥቂት በጥቂት እየሆነ ፣ ከአውራ ጆቿ ብዙዎቹ ከንጉሠ ነገሥቱ መንግሥት እየሸፈቱ ለየራሳቸው አንዳንድ ባላባት እያበጁና አገር እየዘረፉ ኖረው ነበር ። በኋላ ግን ከኛ በፊት የነበሩት ነገሥታትና ይልቁንም ዐፄ ምኒልክ እነዚህን አውራጆች እንደ ጥንቱ ወደ ኢትዮጵያ አንድነት ለመመለስ በጦርነት ሲያቀኑ ፣ ከጦርነቱ ላይ እየተማ ረኩ የመጡት ሁሉ እንደ ቀድሞው ልማድ ለማራኪው በባርነት እየተገዙ እንዲኖሩ ልማድ ሆኖ ነበር ። ቢሆንም እነዚህ በምርኮ የሚመጡት ካንዳ ንዱ በቀር በመልክ ከሌሎቹ ኢትዮጵያውያን ብዙ ልዩነት የለባቸውምና ፡ ባሮች መሆናቸውን ለይቶ ለማወቅ ብዙ ያስቸግራል ። እንዲሁም ደግሞ አን ዳንዶቹ ባርነታቸው በስም ብቻ ነው እንጂ ፣ በኑሮ ከማራኪያቸው ብዙ የሚ ለዩበት ኑሮ አልነበረም ። ርስት ለመግዛትና ለመሸጥ ፡ ወይም እንደ ሌላው ሕዝብ ከመንግሥት ርስት ለመቀበል ፡ በመንግሥት ሥራ ውስጥ የጦር አለ

ቅነት የሚኒስትርነት ፡ በቤተ ክህነትም ሥራ ውስጥ የዲቁና ፡ የቅስና ፡ የም ንኩስና ፡ የገዳም ማኅበር አባትነት ፡ የደብር አለቅነት ማዕርግ ሊያገኙ ይች ላሉ ።

በመልክና በኑሮም ልዩነት ስለሌላቸው ከማራኪያቸው ወይም ከልጁ ወይም ከዘመዱ ለመጋባት ይችላሉ ። አንዱም ማራኪያቸው በሚሞትበት ጊዜ እንደ ልጆቹ አድርጎ በኑዛዜ ርስትና ገንዘብ ይሰጣቸዋል ።

ደግሞ በዓለም ሁሉ እንደሚደረገው በደመወዝ እየተቀጠሩ የቀን ሥራ የሚሠሩ በያውራጃው ብዙ ሰዎች ይገኛሉ ። ኢጣልያኖች ግን ይህን ሁሉ እያወቁ በየባለጠጋው ቤት በደመወዝ እየተቀጠሩ የሚሠሩትን እገሌ ይህን ያህል ባሮች አሉት እያሉ ያወራሉ ። ለመወንጀል አጋነው ያወሩት ነበር ።

ይህንንም የሚያስረዳ ነገር ትውልዱ ከጋሎች ወገን የሆነ በሐረር አው ራጃ የሚኖር አንድ ባለጠጋ ነበረ ። ይህም ሰው በደግነቱና በዕውቀቱ ብዛት ገንዘቡን ለባዕድ ሠራተኞች ከመስጠት ለዘመዶቹ መስጠት ትልቅ ጥቅም ነው እያለ የወንድሞቹንና የእኅቶቹን ልጆች የዘመዶቹንም ልጆች ሰብስቦ ደመወዝ እየሰጠ ሥራውን ያሠራቸው ነበር ።

ሐረር ያለው የኢጣልያ ቆንሲል ግን ይህን ሁሉ ሳይመረምርና ሳያ ውቅ እገሌ ይህን ያህል ባሮች አሉት ብሎ ለመንግሥቱ ራፖር ጽፎ ኖሮ መንግሥቱ እውነት መስሎት እኛን መክሰሻ አድርጎ ለዓለም መንግሥታት ማኅበር አቅርቧል ።

ስለ ባሮች ነፃነት ባደረግነው ዐዋጅና ደንብ ነፃ ከሚወጡት ባሮች በቀር ሌላም አንዳንድ ምክንያት እየፈለግን ባሮችን ነፃ ለማውጣት የሚቻለ ንን ሁሉ እናደርግ ነበርና የቤኒሻንጉል ገዥ ሺሆጁሌ እንደ ዐዋጁና እንደ ደንቡ ባገሬ ብዙ ባሮች ነፃ ወጥተዋል ብሎ ስለ ነገረን ፡ በዐዋጅና በደንብ ነፃ ለወጡት አንተ ልትመሰገን አትችልምና በፈቃድህ ብትለቅ ያስመሰግን ሃል ብንለው ፡ ይህን ያህል ባሮች ነፃ እንዲወጡ ፈቅጄ ነው ስላለን ፡ እንግዲ ያውስ ወደ አዲስ አበባ ላካቸውና እንዲማሩ እናደርጋለን አልነው ። እነዚ ያም ባሮች ወደ አዲስ አበባ በተላኩ ጊዜ ለነፃነታቸው የምስክር ወረቀት እንዲቀበሉ አድርገን ፡ ወዲያው በወታደር ትምህርት ቤት ገብተው ይማሩ ጀመር ። ከነዚህም ብዙዎቹ ለመዚቃ ትምህርት ተመርጠው ከስዊስ አገር ለማስተማር የቀጠርነው ሙሴ አንድሬኒኮ የሙዚቃ ትምህርት አስተምሮአ ቸው ነበርና ትምህርታቸውን ሲጨርሱ የወታደር ልብስ አልብሰን ንጹሕ የሆነ መኖርያ ቤት አሠርተንላቸው ይኖሩ ነበር ። ከመካከላቸውም በዕው ቀት ለበለጠው ላንዱ የመቶ አለቅነት ማዕርግ ልብስ መስጠታችንንና ኒሻን መሸለማችንን ፡ ከርሱም ጋር ሌሎች የሙዚቀኝነት ሥራቸውን በትክክል

እየሠሩ መኖራቸውን በአዲስ አበባ የሚኖሩ የውጭ አገር ሚኒስትሮችና ቆንሲሎችም ሁሉ ያውቃሉ ።

ይህንኑም የመቶ አለቅነት ማዕርግ የተቀበለውን ሻንቅላ ፡ ቁመቱ ሁለት ሜትር ከ፲ ሳንቲ ሜትር ስለ ሆነ ፡ የሚያየውና የሚያውቀው ሁሉ ያደንቅ ነበር ። አሁንም በማንቦት ወር ፲፱፻፷፰ ዓመተ ምሕረት ኢጣልያ ኖች አዲስ አበባ ሲገቡ ይዘው እንደገደሉት ሰምተናል ።

ነገር ግን ከባርነት ነፃ አውጥተን ተምረው እንዲሠለጥኑ ባደረግን ፋንታ ኢጣልያኖች ሺሆጁሌ በተለየ ለንጉሠ ነገሥቱ የባሮች ግብር ላከላ ቸው ብለው ለዓለም መንግሥታት ማኅበር ማቅረባቸው የሚያስገርም ነው።

ይህም የባርነት ነገር ከዚህ በላይ እንዳስረዳነው በልማድ ጸንቶ የቆየ ነበር እንጂ በፍጥረት ጌታና ባርያ ተብሎ የተለየ ነገር አለመኖሩ በሰው ልብ የታወቀ ስለ መሆኑ ፡ ከ፲፰፻፯፭ እስከ ፲፱፻፲ ዓ. ም. በኢትዮጵያ የነገሡት ዓፄ ቴዎድሮስ ፡ ዐፄ ዮሐንስና ዐፄ ምኒልክ በኢትዮጵያ ባሮች እንዳይሸ ጡና እንዳይገዙ ዐዋጅ አድርገው ነበር ። ነገር ግን በዚያ ዘመን ይህን ለመሰ ለው ሥራ ደንበኛ መሥሪያ ቤት አቁሞ መሥራት ስላልተለመደ ፡ አገሩም ሰፊ በመሆኑ ዐዋጁን ለመጠበቅና ለማስፈጸም የማይቻል ስለ ነበረ አሳባ ቸው ሳይፈጸም ቆይቶ ነበር ።

አሁን ግን እኛ የኢትዮጵያ መንግሥት ባለሙሉ ሥልጣን እንደራሴ ሆነን የመንግሥቱን ሥራ አላፊነት ከተቀበልን በኋላ ፡ ስለ ባሮች ነፃነት ስማቸው ከዚህ በላይ የተጠራው ሦስቱ ነገሥታት የጀመሩትን መሠረት ተከትለን በኢትዮጵያ ባሮች እንዳይሸጡና እንዳይገዙ በ፲፱፻፲፯ ዓ. ም. መጋ ቢት ፳፪ ቀን ባዋጅ አስታወቅን ። ከዐዋጁም አስቀድሞ በግዢም በምርኮም የመጡት ባሮች ነፃ የሚወጡበትን ፡ ወደ ፊትም ሲሸጡና ሲገዙ የሚገኙ ሰዎች የሚቀጡበትን ፡ ደንብ አቁመን፡ዐዋጁና ደንቡም የሚጠበቅበት በአ ዲስ አበባና በሌሎችም አውራጆች የጽሕፈትና የዳኝነት ቤቶች ተሠርተው ለዚሁ ሥራ አማካሪ ከእንግሊዝ አገር መሲ ደሐልቤርት የሚባል ቁጥረን ፡ ዳኞችና ጸሐፊዎች እየተሾሙ የአስተዳደሩ ሥራ ሁሉ በጣም እየተሻሻለ ስለ ሔደ ብዙ ባሮች ነፃ ወጥተዋል ። ቊጥራቸውም ከመቶ ሺ በላይ ነው ። ይኸ ውም ጄኔቭ በዓለም መንግሥታት ማኅበር መዝገብ ላይ በያመቱ ነፃ የወ ጣው ቊጥር ይገኛል ።

ደግሞ በእንግሊዝ አገር ከቆመው ከባሮች ነፃ ማኅበር የተላኩ ሰዎች ወደ አዲስ አበባ በ፲፱፻፳፫ ዓመተ ምሕረት በመጡ ጊዜ ፡ የዚሁኑ ነገር በብዙ ከተነጋገርን በኋላ ፡ ቢያንስ እስከ ፲፭ ፡ ቢበዛም እስከ ፳ ዓመት አውን ያሉት ባሮች ሁሉ ነፃ እንዲወጡና የባርነት ነገር በጭራሽ ከኢትዮጵያ እንዲ ጠፋ እናደርጋለን ብለን በቃልም በጽሕፈትም አስታውቀናል ። መቸም

በማንም አገር ቢሆን አንዳንድ አጥፊ አይታጣምና ስለ ባርያ ነፃነት የተነገረውን ዐዋጅ ያፈረሱ አንዳንድ ሰዎች ቢገኙ እንኳን በሞት ቅጣት እንደ ቀጣናቸው የውጭ አገር ሚኒስትሮች ሁሉ ያውቃሉ ። ስለዚህ በማናቸውም ቢሆን የባሮችን ነፃነት በሚቻለን ሁሉ ሳናቋርጥ ሠርተናልና ሕሊናችን አይወቅሰንም ።

ምዕራፍ ፲፩

አውሮጳን ለመጐብኘት ስለ ተደረገልን የክብር ጥሪ ።

ኢትዮጵያ ከሦስት ሺ የሚበልጥ ዘመን በነፃነቷ ጸንታ የኖረች መንግሥት ናት ። ነገር ግን በ፲፯ኛው መቶ ዓመት መጀመርያ አሕመድ ግራኝ የሚባል ከኢትዮጵያ ምሥራቅ ከዘይላ ተነሥቶ ወደ መሃል ኢትዮጵያ ገብቶ ከዐፄ ልብነ ድንግል በተዋጋ ጊዜ እርሳቸው ወደ ኢትዮጵያ ሰሜን እያፈገፈጉ ይዋጉ ነበርና እርሱ ቤተ መንግሥቱንና ቤተ ክርስቲያኑን ሁሉ ሲያቃጥል ፡ በየዋሻውና በየደሴቱ ተደብቀው ከተረፉት ከጥቂቶች መጻሕፍት በቀር የሚበዙትን የታሪክና የጥበብ መጻሕፍት አቃጠላቸው ።

ቢሆንም የኢትዮጵያን ጥንታዊነት ለማወቅ የሚፈልግ ሰው ቢኖር ፣ በግሪክና በላቲን ፣ በፖርቱጊዝና በዐረብ ቋንቋ የተጻፉ የኢትዮጵያን ታሪክ የሚናገሩ ብዙ መጻሕፍት ይገኛሉና እነዚያን እያነበበ ጥንታዊነቷን ለመረዳት ይችላል ። ከጌታችን ልደት በፊት ከኢየሩሳሌምና ከግሪክ ፡ ከዐረብና ከምስር አገሮች ብዙ ሰዎች ወደ ኢትዮጵያ መጥተው እንደ ነበረ እርግጥ ነው ። ከጌታችንም ልደት በኋላ ከ፲፩ኛው መቶ ዓመት እስከ ፲፰ኛው መቶ ዓመት አንዳንድ የውጭ አገር ሰዎች እየመጡ ኢትዮጵያን መጐብኘታቸው አልቀረም ነበር ።

ኢጣልያኖችም በኢትዮጵያ ላይ ዓይናቸውን መጣል የጀመሩት በዚሁ በ፲፱ኛው መቶ ዓመት ነው ።

ከኢትዮጵያ ቤተ ክህነት ወገን ወደ ውጭ አገር የሔዱ ብዙ ናቸው ።

ከቤተ መንግሥት ወገን ግን አባቴ ልዑል ራስ መኰንን በ፲፰፻፺፩ ዓ. ም. ወደ ኢጣልያ ፣ በ፲፰፻፺፯ ፯፬ ዓ. ም. የእንግሊዝ ንጉሥ ግርማዊ ኤድዋርድ ፯ኛ በነገሡ ጊዜ ወደ እንግሊዝ አገር ሔደው ነበር ። በዚሁም ዓመት እግረ መን ገዳቸውን ወደ ፈረንሳይ አገር መጥተው ጐብኝተዋል ። ሌሎችም መኳንን ቶች ወደ ጀርመንና ወደ መስኮብ ወደ ፈረንሳይና ወደ ቱርክ አገሮች እየተ ላኩ ሔደዋል ።

በዚህም ምክንያት ኢትዮጵያ በሙሉ አውሮጳ የታወቀች ስለ ሆነችና ዐፄ ምኒልክ ከየመንግሥታቱ ጋራ የወዳጅነትና የንግድ ውል ስለ ተዋዋሉ ብዙ የውጭ አገር ነጋዴዎችና መንገደኞች ወደ ኢትዮጵያ በመምጣታቸው ምክንያት ከዚህ በላይ ስማቸው የተጠራው መንግሥታት በአዲስ አበባ ቆን ስላና ሌጋሲዮን ማቆም ጀመሩ ።

ከዚህም በኋላ በ፲፱፻፱፱ ዓመተ ምሕረት ንግሥት ዘውዲቱ በዙፋን በተ ቀመጡ ጊዜ እርሳቸው ወራሽ ልጅ ስለአልነበራቸው ፣ እኔ በእግዚአብሔር ፈቃድና በሕዝብ ውዴታ ተመርጬ የኢትዮጵያ መንግሥት አልጋ ወራሽና ባለሙሉ ሥልጣን እንደራሴ ስለ ሆንሁ ፣ በዐፄ ምኒልክ ጊዜ የተጀመረው የአውሮጳ መንግሥታት ወዳጅነት በጣም እንዲሰፋና እየጠና እንዲሔድ ሙሉ ፈቃድ አደረግሁ ። ይህም አሳቤ እርግጠኛና እውነተኛ መሆኑን የአ ውሮጳ መንግሥታት አዲስ አበባ ባሉት ሚኒስትሮቻቸው በኩል ስለ ሰሙ ትና ስለ ተረዱት ፣ መጀመሪያ የፈረንሳይ ሬፑብሊክ መንግሥት ፕሬዚዳን ሙሴ ፔዋንካሬ ፣ ቀጥሎ የቤልጅክ ንጉሥ ግርማዊ አልቤርት ፣ ቀጥሎ የኢ. ጣልያ ንጉሥ ግርማዊ ቢክቶር አማኑኤል ፣ ቀጥሎ የእንግሊዝ ንጉሥና የህ ንድ ንጉሠ ነገሥት ግርማዊ ጆርጅ ፭ኛ ፣ ቀጥሎ የምስር ንጉሥ ግርማዊ ፉዓድ ፩ኛ ፣ ቀጥሎ የግሪክ ሬፑብሊክ መንግሥት ፕሬዚዳን አሚራል ኮንቶ ሪዮቲስ ፣ ቀጥሎ የሉክሳምቡርግ ዱሼስ ሻርሎት በያገራቸው እየሔድን ያገ ራቸውን ልማት የሕዝባቸውን ሀብትና ብልጽግና የከተማቸውን ውበት የለ ቃውንቶቻቸውን ጥበብና ዕውቀት እንድናይ የክብር ጥሪ አደረጉልን ።

ነገር ግን ከዚህ በላይ እንዳስረዳነው አንዳንድ መኳንንት እየተላኩ ወደ አውሮጳ መጥተው ነበር እንጂ ፣ አልጋ ወራሽና የመንግሥቱ ባለሙሉ ሥልጣን እንደራሴ የሆነ ወደ ውጭ አገር ወጥቶ ለመሔድ የተለመደ ነገር አልነበረምና ይህ የአውሮጳ መንግሥታት ያደረጉልን የክብር ጥሪ ለመሳፍ ንቱና ለመኳንንቱ ለሠራዊቱም ሁሉ እንግዳ ነገር ስለ ሆነባቸው ፣ በነገሩ ተቸግረውበት ነበር ። ይህንኑም በሰማን ጊዜ መሳፍንቱና መኳንንቱ በት ልቅ ጉባኤ እንዲሰበሰቡ አድርገን ከአውሮጳ መንግሥታት ጋራ ወዳጅነታ ችንን እያሰፋን ለመሔድ በማሰባችን የወዳጅነትም ምልክቱ እርስ በርሱ መገናኘትና መተዋወቅ በንግድና በሥራም ሕዝቡ እንዲገናኝ ማድረግ ፡

ለዚህም ሁሉ ዋናው ነገር ነገሥታቱና የነገሥታቱ ዘሮች ቃል ለቃል እየተነ ጋገሩ መቀራረብ ፡ እነርሱም መጥተው አገራችንን እንዲጐበኙ ማድረግ መሆኑን ስለ አስረዳናቸው ሁሉም ነገሩን በደስታ ተቀበሉት ።

ይህም የአውሮጳ መንገዳችን ነገር በጉባኤው ቀርቦ ከተቆረጠ በኋላ ለመንገዳችን የሚያስፈልገው ሁሉ እንዲሰናዳ አዘዝን ። ለመንግሥቱም ሥራ የጦር ሚኒስትራችን ፊታውራሪ ሀብተ ጊዮርጊስ ዋና ሆነው ፣ ሚኒስት ሮቹ ሁሉ ለየክፍላቸው ሥራ አላፊ እየሆኑ እንዲሠሩ ፣ የሠሩትንም ሁሉ ለግርማዊት ንግሥት ዘውዲቱ እንዲያስታውቁ ደንቡን ሰጠናቸው ።

የአውሮጳ መንገዱ ለእኔ ሦስት ጥቅም የሚሰጠኝ መሆኑን ተረድቼና ተስፋ አድርጌ ነበር ። ፩ኛው ጥቅም ቀድሞ በትምህርት ቤት ፣ ኋላም በሹ መት ላይ ሳለሁ በመጽሐፍ ያነበብሁትን የአውሮጳን ሕዝብ ሥልጣኔ ፣ የፓ ሪስን ፣ የሎንዶንን ፣ የሮማን ፣ የብሩክሴልን ፣ የአቴናን ፣ የካይሮን ከተሞች ውበት በዓይኔ ለማየት ፣ ፪ኛው ጥቅም አውሮጳን አይቼ ወደ ሀገሬ ስመለስ ምንም በቶሎ በሙሉ ለመሥራት ባይቻል እንኳ በዓይኔ ከማየው የሥልጣኔ ሥራ አንዳንዱን ለመጀመር ይቻላል በማለት ነው ። ፫ኛው አንድ የባሕር ጠረፍ ለማግኘት ነው ። ስለ ባሕር ጠረፍ ከፈረንሳይና ከኢጣልያ ከመንገዳ ችን በፊት ተስፋ ተቀብለን ነበር ።

ከዚህም በኋላ በሚያዝያ ፮ ቀን ፲፱፻፲፯ ዓ. ም. ጎሙስ ከአዲስ አበባ ተነሥተን ወደ ጅቡቲ ወረድን ። እኛንም ለመከተል የተፈቀደላቸው መሳ ፍንትና መኳንንት ስማቸው ከዚህ ቀጥሎ ያለው ነው ። ራስ ኃይሉ ተክለ ሃይማኖት ፡ ራስ ሥዩም መንገሻ ፡ ደጃዝማች ናደው አባወሎ ፡ ደጃዝማች ገሠሠ ወልደ ሐና ፡ ደጃዝማች ገብረ ሥላሴ ባርያ ጋብር ፡ ደጃዝማች ሙሉ ጌታ ይገዙ ፡ ደጃዝማች ኃይለ ሥላሴ ዓባይነህ ፡ ሊጋባ ወዳጅ ውቤ ፡ ብላታ ኅሩይ ወልደ ሥላሴ ፡ ልጅ መኰንን እንዳልካቸው ፡ ደጃዝማች ወንድ በወ ሰን ካሣ ፡ አቶ ሣህሌ ፀዳሉ ናቸው ።

ጅቡቲም ስንደርስ የጅቡቲ አገረ ገዥ ሙሴ ዠሊያ የክብር አቀባበል ካደረጉልን በኋላ በሚያዝያ ፲፪ ቀን ፖርቶስ በሚባል በሜሳጀሪ ማሪቲም ኩምፓኒያ መርከብ ተሳፍረን ወደ ስዊዝ ካናል ተጓዝን ።

በስዊዝ ካናል ስንደርስ የግርማዊ ንጉሥ ፉዓድ መልክተኛ መጥቶ የን ጉሡን ሰላምታ ነገረን ። ፓትረያርኩም አቡነ ቄርሎስ በኋላ ፓትረያርክ የሆ ኑትን አቡነ ዮሐንስን ልከው በረከታቸውን ሰጡን ።

ገንጠራም ስንደርስ ግርማዊ ንጉሥ ፉዓድ ባዘጋጁልን ልዩ ባቡር ሆነን ወደ ኢየሩሳሌም ተጓዝን ። በኢየሩሳሌምም የእንግሊዝ መንግሥት ሐይ ኮሚሽነር ሰር ሔርቤርት ሳሙኤልና የየገዳማቱ ጳጳሳት ወደ ባቡር መቋሚያ መጥተው የክብር አቀባበል አደረጉልን ።

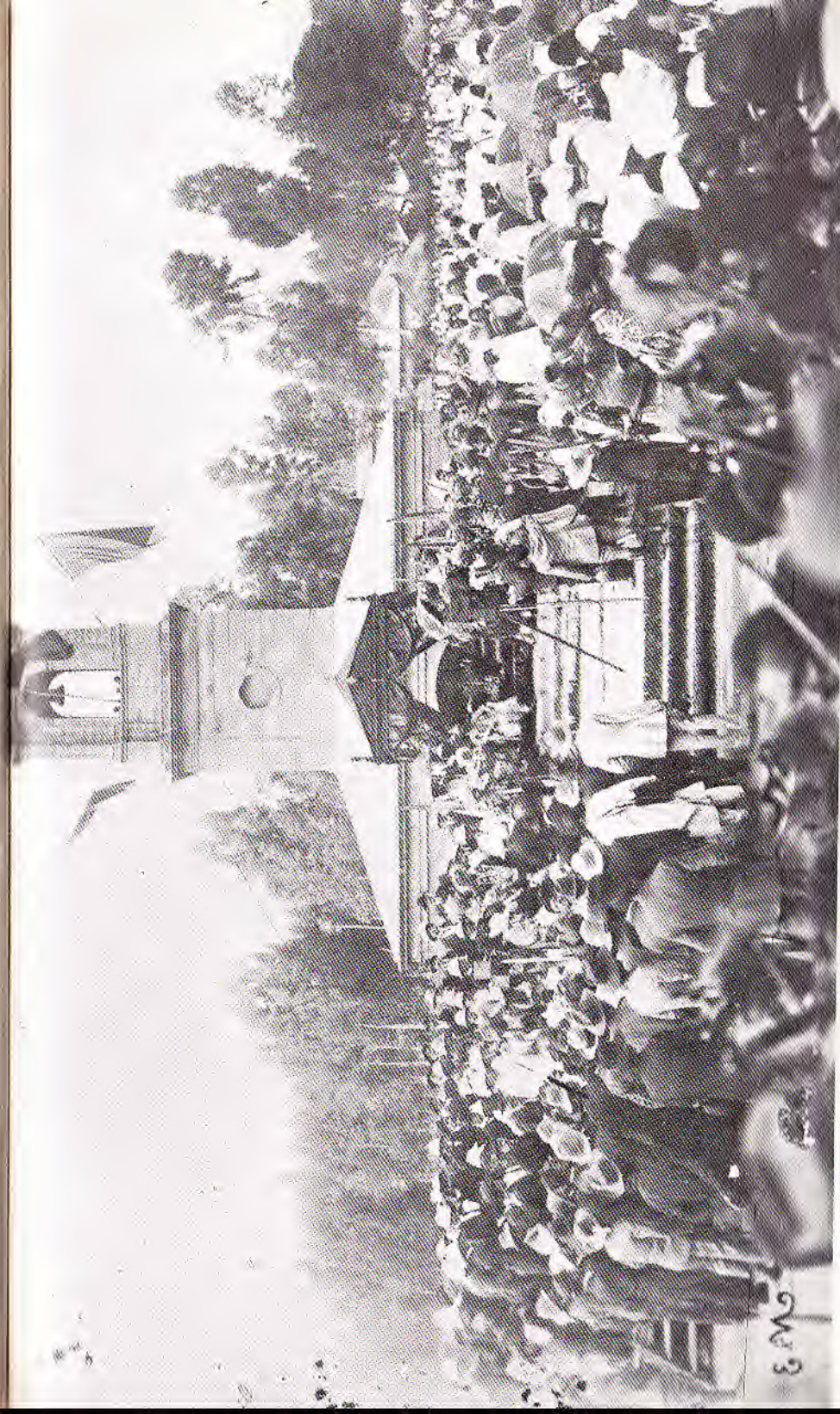
ደግሞ እንደ መልካም የዕድል አጋጣሚ ፡ የትንሣኤ በዓል ቀርቦ ነበ
ርና ብርሃነ ትንሣኤውን ለማየት ስለ አበቃን እግዚአብሔርን አመሰገንን ።
ከዚህም በኋላ በኢየሩሳሌምና በአውራጃዎቹ እየተዘዋወርን የተቀደሱትን
ስፍራዎች ሁሉ ጌታችን የተወለደበትን ቤተ ልሔምን ፡ ያደገበትን ናዝሬ
ትን ፡ የተጠመቀበትን ዮርዳኖስን ፡ ታምራት ያደረገበትን ቃና ዘገሊላን ፡
ያስተማረበትን ባሕረ ጥብርያዶስንና በዙሪያው ያሉትን ቅፍርናሆምን ፡
ቤተ ሳይዳን ፡ መግደላን ፡ አብርሃምና ይስሐቅ ያዕቆብም የተቀበሩበትን
ኬብሮንን ጐብኝተን ተሳልመን ተመለስን ። በኢየሩሳሌምም ያለውን የገዳ
ማችንን ነገር ከሃይማኖት አባቶቻችን ከግብጻውያን ጋራ ለመነጋገር ተጀ
ምሮ ሳይጨረስ ቆይቶ ነበርና ከአውሮጳ ስንመለስ በወዳጅነት ተነጋግረን
ነገሩን እንድንጨርስ ስለ አሰብን ይህንኑ አሳባችንን መክረውበት እንዲቆዩ
በኢየሩሳሌም ላሉት ለግብጹ ሊቀ ጳጳስ ለአቡነ ጢሞቴዎስ በጽሕፈት አስ
ታወቅናቸው ። እርሳቸውም ይህንን አሳብዎን ለግብጽ ማኅበር አመልክቼ
እቆያለሁ የሚል ምላሽ ጻፉልን ።

ከዚህም በኋላ ግሪኮች በጎልጎታ ውስጥ ብዙ ክፍል ቦታ አላቸው ማለ
ትን ስለ ሰማን ከዚሁ አንድ ክፍል ለኢትዮጵያ መነኰሳት መቀደሻ ርስት
አድርገው እንዲሰጡልን አዲስ አበባ በሚኖረው በግሪክ ቆንሲል ጀኔራል
በዶክቶር ዘርቦስ በኩል በኢየሩሳሌም ያሉትን የግሪክ ኦርቶዶክስ ፓትረያ
ርክ አቡነ ድምያኖስን ብንጠይቅ የአብርሃም ገዳም ከሚባለው አንድ ክፍል
ርስት አድርገን እንሰጣለን ስላሉ እኛም በበኩላችን ለግሪክ ገዳም ጥቅም
የሚሆን ቦታ ኢትዮጵያ ላይ እንሰጣለን ብለን በአሳቡ ተስማምተንና ተዋ
ደን ቀጥሎ ያለውን ውል ተጻጽፈን ተፈራረምን ።

«የኢትዮጵያ መንግሥት አልጋ ወራሽና ባለሙሉ ሥልጣን እንደራሴ
ተፈሪ መኰንን ባንድ ወገን በኢትዮጵያ ሕዝብ ስም ሆነው ፤ የኢየሩሳሌም
ፓትረያርክ ድምያኖስ በሁለተኛው ወገን በግሪክ ኦርቶዶክስ ማኅበር ስም
ሆነው ከዚህ በሚከተለው ተስማምተው ተዋውለዋል ።

መጀመሪያ ፡

ብፁዕ ድምያኖስ የኢየሩሳሌምና የፓለስቲና ሁሉ የግሪክ ኦርቶዶክስ ፓትረ
ያርክ እንደ መሆናቸው ፤ የኢትዮጵያ መንግሥት አልጋ ወራሽና ባለሙሉ
ሥልጣን እንደራሴ ኢየሩሳሌምን ለመሳለም በመምጣታቸው ምክንያት
ለኢትዮጵያ ሕዝብ መልካም የሆነ ታላቅ አሳባቸውንና ከቀድሞ ጀምሮ በኢ
ትዮጵያ ሕዝብና በኢየሩሳሌም ቅድስት ቤተ ክርስቲያን መካከል ጸንቶ የሚ
ኖረውን ወዳጅነት ለመግለጥ ሲሉ በአብርሃም ቅዱስ ገዳም ውስጥ በቅዱስ
መቃብር ቤተ ክርስቲያን አጠገብ ያለውን አንድ ክፍል ቤት በጭራሽ ርስት
አድርገው ለኢትዮጵያ ሕዝብ ሰጥተዋል ።

Հրաշալի տեսարան Ծաղկաձորի ձորակում

የቤቱ ክፍል ርዝመቱ ፲፰ ሜትር ከ፰ ሳንቲም ነው ።

ወርዱ ፰ ሜትር ከ ፯፩ ሳንቲም ፣ ቁመቱ ፬ ሜትር ከ ፯፩ ሳንቲም ነው። ይኸው ከአባቶች የምግብ ቤት በታችና አጠገብ የምድር ቤት ወለል ሆኖ ጠንካራ ቅስት ያለው ፡ የቀድሞ በሩ ቅዱስ መስቀል ወደ ተገኘበት የሚወስድ ነው ። ይህም የቤት ክፍል የኢትዮጵያ ሕዝብ ለቤተ ክህነት ሥራ ለሚ ያስፈልጋቸው ማገልገያ እንዲሆን ተሰጥቷል ።

ሁለተኛ ፡

ይህም የቤት ክፍል ከዴር ኤል ሡልጣን ጋራ ባንድ በር ተገናኝቶ ሊያያዝ ነው ። በሩንም የሚያስከፍቱ የኢትዮጵያ ሕዝብ ናቸው ፡ ፓትረያርኩም ይህ በር እንዲከፈት እርዳታቸውን ያደርጋሉ ።

ሦስተኛ ፡

ወደ አብርሃም ገዳም የሚወስዱት የፊተኞቹ ሁለት በሮች ይዘጋሉ ፡ መስኮ ቶቹ ግን አይዘጉም ።

አራተኛ ፡

ይህን የቤት ክፍል ለመሸጥና ለመለወጥ መያዣም አድርጎ ለመስጠት ወይም በላይ ከተነገረው ከቤተ ክህነት ሥራ በቀር ለማናቸውም ለሌላ ጉዳይ ለማድረግ አልተፈቀደም ።

አምስተኛ ፡

ይህ የቤት ክፍል በሚታደስበት ጊዜ አስቀድሞ ለፓትረያርኩ ማስታወቅ ያስፈልጋል ። ፓትረያርኩም ለዚሁ ሥራ ዐዋቂ የሆነ ይልካሉ ።

ስድስተኛ ፡

ለኢትዮጵያ ሕዝብ በተሰጠው የቤት ክፍል ተፋላሚ ሌላ ሰው የመጣ እንደ ሆነ ብፁዕ ፓትረያርክ በነገሩ ገብተው ለመነጋገር አላፊነት አለባቸው ።

የኢትዮጵያ መንግሥት አልጋ ወራሽና ባለሙሉ ሥልጣን እንደራሴ ልዑል ተፈሪ መኮንን በኢትዮጵያ ሕዝብና በፓትረያርክ መካከል ያለው

ወዳጅነት እንዲጸና ስለፈለጉ የፓትረያርክ ወኪል ዘወትር በኢትዮጵያ እን ዲኖር ከዚህ የሚከተለውን ስጦታ ለመስጠትና ስጦታውም እንደ ሀገሩ ልማድ በፓትረያርኩ ስም በመዝገብ እንዲጻፍ ፈቅደዋል ።

የሚሰጠውም ስጦታ ከዚህ ቀጥሎ ያለው ነው ።

፩ኛ ፡ ለገዳሙና ለቤተ ክርስቲያኑ መኖሪያ የሚሆን የሚታረስ ምድር ከአዲስ አበባ ከተማ ውጪ ርቀቱ ከአንድ ቀን መንገድ በማይርቅ ስፍራ አምስት ጋሻ መሬት ፤

፪ኛ ፡ ለገዳሙና ለቤተ ክርስቲያን መሥሪያ በአዲስ አበባ ዙሪያ በጉ ለሌ ወይም በሾላ ወገን አንድ ጋሻ መሬት ይሰጣሉ ። እነዚህም ስድስቱ ጋሻ መሬቶች በማናቸውም ምክንያት ቢሆን ኦርቶዶክስ ላልሆነ ማኅበርና ኦርቶ ዶክስ ላልሆነች ቤተ ክርስቲያን ተላልፈው እንዳይሰጡ ተስማምተዋል ።

ሰባተኛ ፡

እነዚህንም ስጦታዎች የተሰጣጡ ሁለቱም ወገኖች ይህን ውል ከሁለት ላይ በትክክል አስጽፈው ማኅተማቸውን አትመው የእጃቸውን ፊርማ አድርገ ውበታል ። ሚያዝያ ፲፯ ቀን ፲፱፻፲፯ ዓ. ም. በኢየሩሳሌም ሀገር ቅድስት ተጻፈ ።»

ነገር ግን የእግዚአብሔር ፈቃዱ ሳይሆን ቀርቶ ይህ ውል ወደ ፍጻሜ አልደረሰም ።

በኢየሩሳሌምም ያለውን ጉዳያችንን ከጨረስን በኋላ በሚያዝያ ፳፫ ቀን በባቡር ተሳፍረን ወደ ካይሮ ወረድን ፡ በካይሮም ግርማዊ ንጉሥ ፉዓድ በቤተ መንግሥታቸው የክብር አቀባበል አደረጉልን ። ከቀድሞ ጀምሮ በሁ ለቱ መንግሥታት መካከል ጸንቶ የኖረውን ወዳጅነት ወደፊት እያሰፋን ለመሔድ ሁለታችንም እየገለጥን በመነጋገራችን ደስታችን ከልክ ያለፈ ሆነ ።

በማግስቱም ፓትረያርኩ አቡነ ቄርሎስ ስለ እኛ ክብር በቅዱስ ማር ቆስ ቤተ ክርስቲያን ቅዳሴና ጸሎት ለማድረግ ማሰባቸውን አስታውቀውን ነበርና ወደ ቤተ ክርስቲያኑ ሔድን ። ፓትረያርኩም የሽምግልና ድካማቸ ውን ታግሠው በመንበሩ አጠገብ በዙፋናቸው ተቀምጠው ጸሎተ ቡራኬ አደረጉልን ። ወዲያውም የግብጽና የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን እናትና ልጅ መሆናቸውን እርሳቸውም ከብዙ ዘመን ጀምሮ ወደ ኢትዮጵያ መጥ ተው የሃይማኖት ልጆቻቸውን ለማየት ምኞትና አሳብ ስላላቸው ስለ መን

ገዱ መራቅ ሳይችሉ በመቅረታቸው ማዘናቸውን ፡ ዛሬ ግን እኛ ወደ ካይሮ መጥተን በዓይናቸው በማየታቸው ምኞታቸውና አሳባቸው መፈጸሙን እየ ገለጡ በረጅሙ ተናገሩ ።

ከዚህም በኋላ እኛ በቤተ ክርስቲያኑ ውስጥ እንዳለን እርሳቸው ባንድ ወገን ወደ እንግዳ መቀበያው ቤት ገብተው እኛ የሃይማኖት አባታችንን ለማክበር የወርቅ አክሊልና የወርቅ መስቀል ፡ የወርቅ መቋሚያ በወርቅ የተጠለፈ ግምጃ ቀሚስና ፡ ካባ ላንቃ አምጥተንላቸው ነበርና በዕድሜ በመ ሸምገላቸውና በመድከማቸው ምንም እንኳ የማይችሉት ቢሆኑ እኛን ደስ ለማሰኘት ሲሉ አክሊሉን ደፍተው ካባ ላንቃውን ለብሰው ፡ የወርቁን መስ ቀል በቀኝ እጃቸው ፡ የወርቁን መቋሚያ በግራ እጃቸው ይዘው ፡ ይጠብቁን ነበርና ከቤተ ክርስቲያኑ ወደ አዳራሹ በገባን ጊዜ ቆመው ለመቀበል ቢሞ ክሩ የማይችሉ ሆኑ ። እኛም ቅዱስነታቸውን ይህን በመሰለ ማዕርግ በማየታ ችን ምንም በልባችን ደስታ ብናደርግ መሸምገላቸውንና መድከማቸውን በማሰባችን ትልቅ ኀዘን ሆነብን ።

በካይሮም በቆየንበት ጊዜ የጐበኘናቸውና ለልባችን መታሰቢያ ሆነው የሚኖሩት ከዚህ ቀጥሎ ያሉት ናቸው ። ፒራሚዶችና እስፊንክስ ፡ ትልቁ የአንቲካ ቤት ፡ የመንግሥትና የግብፆች ትልልቅ የትምህርት ቤቶች ሆስፒ ታሎች ፡ የቀድሞ ዘመን አሮጌ ገዳሞች ፡ የሉክሶር አንቲካና ባጠገቡ ተቆ ፍሮ የተገኘው የቱታንካሙን መቃብር ትልልቅ መስጊዶችና አልሐዛር የሚባለው ትልቁ የእስላሞች ትምህርት ቤት ናቸው ። ቀጥሎም ከኢትዮ ጵያ የመጡ አራት ተማሪዎች ሲማሩ በማየታችንና እስከ ሁለት ዓመት ትም ህርታቸውን ጨርሰው ወደ ኢትዮጵያ ይመለሳሉ ብሎ አስተማሪያቸው ስለ ነገረን ደስ አለን ።

ከካይሮም ወደ እስክንድርያ ወርደን የቅዱስ ማርቆስን መቃብር ከተሳ ለምንና በቤተ ክርስቲያኑ አጠገብ የመንበረ ማርቆስ ወኪል ሊቀ ጳጳሱ አቡነ ዮሐንስ አሠርተው ከአራት ሺ የሚበልጡ ልጆች የሚያስተምሩበትን የትምህርት ቤቱን ካየን በኋላ ፡ በእስክንድርያ አጠገብ ራምሌ በሚባል ስፍራ የተሠራውን ፡ የኢትዮጵያ ልጆች እየመጡ የሚማሩበትን ቢክቶሪያ ኮሌጅ የሚባለውን የትምህርት ቤት ጐበኘን ። የትምህርት ቤቱ አለቃ ምስ ተር ሪድ የሚባለው በተለየ ከኢትዮጵያ የሚመጡትን ልጆች እንደ አባት ሆኖ በርኅራኄ መጠበቁንና ማስተማሩን ስንሰማ ነበርና እነሚራክ ኅሩ ይን በዚያው አገኘናቸው ። እነርሱንም በዓይናችን በማየታችን ልባችን በደ ስታ ተነካ ። ወዲያውም የራስ ሙሉጌታ ልጅ ዐሥራተኛ ገብረ መድኅን ወወቀ የሚባለው በዚሁ ትምህርት ቤት ለመማር ከእኛ ጋራ መጥተው ነበ ርና አደራ በማለት ሰጠነው ።

ምዕራፍ ፲፮

ከእስክንድርያ ወደ ፓሪስ ስለ መሔዳችን ።

በግንቦት ፭ ቀን ኮርዲሊየር በሚባል መርከብ ተሳፍረን መርከቡ ጕዞ ሲጀምር የመሰናበቻ መድፍ ይተኰስ ጀመር ።

በግንቦት ፮ ቀን ኮርሲካን አልፈን ቱሎን በሚባለው ትልቅ ምሽግ ባለበት አኳያ ስንደርስ ፥ አንድ የጦር መርከብ መጥቶ ተቀበለን ። ከዚያም ጀምሮ ወደ ማርሴይ እስክንጠጋ ድረስ ብዙ አይሮፕላኖች በአየሩ ላይ ያንጃ ብቡ ነበር ። በመርከባችንም ቀኝና ግራ ፭ የጦር መርከቦች እየተጓዙ መድፍ ይተኵሱ ነበር ።

ከመርከብም ስንወርድ የማርሴይ አውራጃ ገዥና የከተማው ከንቲባ ከብዙ መኳንንቶች ጋራ ሆነው ተቀበሉን ። ከነዚሁም መካከል ከአባቴ ከልዑል ራስ መኰንን ጀምሮ የኢትዮጵያና የእኛም የራሳችን ወዳጅ በኢትዮጵያ የፈረንሳይ ባለሙሉ ሥልጣን ሚኒስቴር ልዩ መልክተኛ የነበሩትን ሙሴ ላጋርድን በማየታችንና በመገናኘታችን በጣም ደስ አለን ።

በማርሴይም ቤተ መንግሥት ጥቂት ካረፍን በኋላ የጦር መርከቦች አለቆች መጥተው የጦር መርከቦችን ለማሳየት እንደገና ወደ ባሕሩ ወስደውን ነበርና የሥራውን ጠንካራነት ፥ የመድፎቹን ትልልቅነት አይተን በታላቅ ማድነቅ ተመለስን ።

በማግስቱ በግንቦት ፰ ቀን ማታ በባቡር ተሳፍረን ወደ ፓሪስ ተጕዘን ነበርና ጧት በ፱ ሰዓት ተኩል ፓሪስ በደረስን ጊዜ አዲሱ የሬፑብሊክ ፕሬዚዳን ክቡር ሙሴ ሚሌራና ጠቅላይ ሚኒስትሩ ሙሴ ፔዋንካሬ ሚኒስትሮቹም ሁሉ በሙሉ ማሬሻል ፎሽና ሌሎቹም ብዙ ጀኔራሎች በታላቅ ክብር ተቀበሉን ። ለማደሪያም የተዘጋጀልን በውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር ቤተ መንግሥት በኬደርሴ ነበርና ከፕሬዚዳኑ ጋራ ባንድ አውቶሞቢል ተቀምጠን በሰልፉ መካከል ሔድን ።

በቤተ መንግሥቱም ጥቂት ዕረፍት ካደረግን በኋላ ለሬፑብሊክ ፕሬዚዳን ጕብኝት ለመመለስ ወደ ኤሊዜ ቤተ መንግሥት ሔደን ተመለስን ።

ከዚህም በኋላ የፓሪስን ማዘጋጃ ቤት እንድንጐበኝ ፕሮግራም ተደርጎ ነበርና በተወሰነው ሰዓት ወደ ማዘጋጃ ቤት ሔድን ። በደረስንም ጊዜ የሬፑብሊኩ ፕሬዚዳንና ሚኒስትሮቹ ሁሉ የጦር አለቆችና የከተማውም ትልልቅ ሰዎች ተሰብስበው አገኘናቸው ። ወደ ትልቁም አዳራሽ በገባን ጊዜ የከተማው ከንቲባ ሙሴ ዠዊላርድና የማዘጋጃ ቤቱ አማካሪዎች ፕሬዚዳን በጣም ልባችንን የሚነካ የወዳጅነት ቃል እየተናገሩ ደስታቸውን ገለጡልን ።

በፓሪስና በዙሪያዋ ያየነው የሚያስደንቀው ሥራ ሁሉ ብዙ ነው ። ግን በፓሪስ በቆየንበት ጊዜ ካየናቸው ከብዙዎቹ ዋነኞቹ ከዚህ ቀጥሎ ያሉት ናቸው ። የናፖሊዎን መቃብር (ኽንቫሊድ ፡) የአይሮፕላን ማረፊያና የአይሮፕላን ሰልፍ ፡ የታንክ ሰልፍና አካሔድ ፡ ኦፔራ ፡ ኖትርዳም ደ ፓሪ ፡ የፍርድ ቤት ፡ የብር መኪና ቤት ፡ (የዳግማዊ ምኒልክ መልክ ያለበት ብር የተሠራው በዚሁ ቤት ነው) ። የሌጅዎን ደ ኦነር ኒሻን ጽሕፈት ቤት ፡ ቱር ኤፈል ፡ የቬርሳይ ቤተ መንግሥት ፡ የፎንቴኔብሎ ቤተ መንግሥት ፡ በሰንት ኤሊዜ ያለው የራዲዮ መሰብሰቢያ ቤት ፡ የመድፍ ተኵስ መማሪያና የመድፍ ዒላማ ነው ።

የኦፊሴሉ ቀን እስኪጨረስ ከሬፑብሊኩ ፕሬዚዳን ከክቡር ሙሴ ሚሌራ ጀምሮ ጠቅላይ ሚኒስትሩ ሙሴ ፔዋንካሬና ሌሎቹም የፈረንሳዊ ባለሥልጣኖች ባቀባበልና በግብግ ጊዜ የሚናገሩትን የወዳጅነት ንግግር በመስማታችንና ከዚህም በላይ የቆጠርናቸውን ልዩ ልዩ ቤተ መንግሥታት በማየታችን የልባችን ደስታ ስለ በዛ በቃል ሊነገር የማይቻል ሆነ ።

የኦፊሴሉም እንግድነታችን ሲጨረስ በዚያው በፓሪስ ቆይተን ከፈረንሳዊ መንግሥትና ከፍራንኮ ኢትዮጵያ የምድር ባቡር ኩምፓኒያ ጋራ አንዳንድ ጉዳይ በወዳጅነት ለመነጋገር ስለ አሰብን ፥ ሁለተኛም የክብር ጥሪ ወደ አደረጉልን ወደ ሌሎቹ መንግሥቶች እየሔድን የኦፊሴሉ ቀን ሲጨረስ እየተመለስን የምናርፍበት በፓሪስ እንዲሆን ስለ ፈቀድን በኪራይ ማረፊያ ቤት ፈልገው እንዲያዘጋጁልን ለወዳጃችን ለሙሴ ላጋርድ አስታውቀናቸው ነበርና በፓሪስ ከተማ ዳር ቢላ ካማስተራ የሚባል ቤት መዘጋጀቱን

ስላስታወቁንና አሁን የአፊሴሉም ቀን ስለ ተጨረሰ ወደዚያው ሔደን ገባን ። የአፊሴሉም ቀን መጨረሱ በተሰማ ጊዜ ፣ ለትምህርት ወደ ፈረንሳይ አገር የላክናቸው የኢትዮጵያ ልጆች ተሰብስበው መጥተው ተገናኙን ። ከመካከላቸውም አንዳርጌ መሳይ በሁሉም ስም ሆኖ ከዚህ ቀጥሎ ያለውን የምስጋና ቃል ተናገረ ።

«ልዑል ሆይ ፣ አባቶቻችን ኢትዮጵያውያን በቀድሞ ዘመን በጥበብም በጉልበትም ከዓለም ሁሉ መብለጣቸውን÷ከተማቸውንም በመርዌና በናፓታ አድርገው ኃይላቸውን እስከ ምድረ ግብጽ እያሰሙ ተከብረውና ተፈርተው መኖራቸውን የውጭ አገር ታሪክ ጸሐፊዎች ጽፈውት በማግኘታችንና በማንበባችን በልባችን ኩራት ይሰማናል ።

ባገራችን ግን መጻሕፍቶቻችን ሁሉ የተጻፉት በግእዝ ቋንቋ ስለ ሆነ ፡ የማተሚያ ብልሃትም ስላልነበረ ካንዳንድ ሊቃውንቶች በቀር ሕዝቡ ሁሉ ያገሩን ታሪክ ባለማወቁ በጣም ያሳዝነናል ።

አሁን ደግሞ በደግነትዎና በትጋትዎ ኢትዮጵያ እንደ ጥንቷ በጥበብና በዕውቀት እንድትሠለጥንና ዓይንዋን እንድትከፍት አስበው እኛን ለትምህርት ወደ ውጭ አገር በመስደድዎ ፡ በአዲስ አበባና በሌላውም አውራጃ የትምህርት ቤቶች እንዲከፈቱ በማድረግዎ÷የመጽሐፍ ማተሚያ አቁመው በግእዝ ቋንቋ የተጻፉትን የቀድሞ መጻሕፍት ባማርኛ ቋንቋ እያስተረጐሙ በማሳተምዎና ለሕዝቡ እንዲታደል በማድረግዎ ዓለሙ ሁሉ ተደንቋል ።

እኛም ልጆቿ የአውሮጳን ሥልጣኔ እንድንከተል ፡ የኢትዮጵያንም ታሪክ እንድናውቅ በችግራችን ሁሉ እየረዱ እንድንማር ስለ አደረጉ ባለ ማቋረጥ ስናመሰግንዎ እንኖራለን ።

አሁን እንኳ የአውሮጳ መንግሥታት ከዚህ ቀደም ከኢትዮጵያ ነገሥታት ለማንም ያላደረጉትን የማክበር ጥሪ መጥራታቸው በመልካም መሪነትዎ ኢትዮጵያን እንዲያሠለጥኗት ስለ ወወቁ ነውና መምጣትዎ የኢትዮጵያ ስም በዓለም ሁሉ እንዲሰማ አደረገ ።

ኢትዮጵያ ያሁኑ ብቻ ደስታዋ ለልጅ ልጅ አልፎ ሲነገር የሚኖር ነውና ልታመሰግንዎ ይገባታል ። እኛም በፓሪስ ከተማ ሦስት ቀለም ሰን ደቅ ዓላማችን ተሰቅሎ ሲውለበለብ በማየታችን በጣም የታደልን መሆናችንን ያስረዳናል ።

ስለዚህ የኢትዮጵያ ሕዝብ ሁሉ የሞቱት በሰማይ የቆሙት በምድር ሆነው ሊያመሰግኑም ይገባቸዋል » እያለ በረጅሙ ተናገረ ።

ለዚህም ለተናገረው ቃል መደገፊያና ተስፋ እንዲሆናቸው ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ተናግረን አረጋገጥንላቸው ።

«እኛ አሳባችን በሚቻለን ሁሉ እየረዳን የኢትዮጵያ ልጆች ሁሉ ትም

ህርትና ዕውቀት እንዲያገኙ ነው እንጂ ለናንተ ለጥቂቶቹ ብቻ አይደለም ። እናንተም በትምህርታችሁ ተግታችሁ ሙሉ ዕውቀት አግኝታችሁ ሀገራችሁን ኢትዮጵያን ለማገልገል እንዲያበቃችሁ እግዚአብሔርን እንለምናለን ። ወደ ፊትም ትምህርታችሁን እስክትጨርሱ ማናቸውም የገንዘብ ችግር እንዳያገኛችሁ በሚቻለን ሁሉ እንረዳችኋለንና አይዟችሁ» ስላልናናቸው ከልብ የሆነ ደስታቸውን ገለጡልን ።

የአፊሴሉም ቀን ስለ ተጨረሰና በልዩ ቤት ስለ ተቀመጥን የኢትዮጵያ መንግሥትና በተለየም የልዑል አባቴና የራሴም ወዳጆች የሆኑት ትልልቆች የፈረንሳይ ሰዎች እየመጡ ጉብኝት ያደርጉ ጀመር ። ከዚህም በኋላ ከጠቅላይ ሚኒስትሩ ከሙሴ ፔዋንካሬ ጋራ በወዳጅነት አንዳንድ ጉዳይ ለመነጋገር ቀጠሮ ጠይቀን ነበርና በቀጠሮው ቀን ወደ ውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር ሔድን ።

ለመነጋገርም ያሰብነው በጅቡቲ በኩል ነፃ የሆነ አንድ የባሕር በር እንዲሰጡን ካዲስ አበባ ከመነሣታችን በፊት ለዚህ በተለይ የምንነጋገር በት ጉዳይ መሆኑን በፈረንሳይ ምኒስትር በኩል አስታውቀን ተስፋ ተደርጎልን ነበርና ይህንም ለማድረግ የፈቀዱ እንደሆነ ከእኛም ወገን የፈረንሳይ መንግሥት ለዚህ ለውጥ የሚፈልገው ምን እንደ ሆነ እንዲያስታውቁን ነው ።

ሁለተኛም የክሎቢኮቢስኪ ውል እየተባለ በሚጠቀሰው በኢትዮጵያና በፈረንሳይ መንግሥት መካከል በተደረገው የወዳጅነት ውል ይልቁንም በኋኛው ክፍል የተጻፈው የዳኝነቱ ነገር በጣም አስቸጋሪ ሆኖብን ይኖራልና ውሉ ሳይፈርስ የሁለቱም መንግሥታት ጥቅም ተጠብቆ ጥቂት እንዲሻሻል ለማድረግ ነው ።

ይህንም አሳባችንን ለሙሴ ፔዋንካሬ ባስታወቅናቸው ጊዜ ይህን አሳብዎን ለምክር ቤቱ አቅርቤ እንደተቻለ ያህል በወዳጅነት እናስብበታለን የሚል ቃላቸውን ሰጡን ።

ምዕራፍ ፲፯

ከፓሪስ ወደ ብሩክሴል ስለ መሔዳችን ።

የቤልጅክ ንጉሥ ግርማዊ አልቤርት በኦፊሴል የሚቀበሉን በግንቦት ፲፬ ቀን መሆኑን ፓሪስ ያለው የቤልጅክ አምባሳደር አስታውቆን ነበርና በዚሁ ቀን ወደ ማታ ከፓሪስ ተነሥተን ወደ ብሩክሴል ሔድን ።

በባቡር መቋሚያም ግርማዊ ንጉሥ አልቤርት ከሚኒስትሮቻቸውና ከጦር አለቆቻቸው ጋራ ሆነው ዘለዓለም የማይረሳ የክብር አቀባበል አደረጉልን ።

ለማረፊያም የተዘጋጀልን ግርማዊነታቸው በሚኖሩበት በዋናው ቤተ መንግሥት ባንድ ወገኑ ክፍል ነበርና ወደዚያ ገብተን ጥቂት ካረፍን በኋላ ፣ ከንግሥቲቱ ከግርማዊት ኤልሳቤጥና በኋላ ንጉሥ ከሆኑት ከአልጋ ወራሻቸው ከልዑል ሊያፖልድ ፣ ከሴቲቱ ልጃቸው ከልዕልት ማሪ - ጦሴ ጋራ አስተዋወቁን ።

በራትም ግብጥ ላይ በቤልጅክና በኢትዮጵያ መንግሥት መካከል ጸንቶ የቆየው ወዳጅነት ወደፊትም እየሰፋ እንዲሔድ ሙሉ ፈቃዳቸው መሆኑን እያረጋገጡ ገለጹልን ።

በብሩክሴልም በቆየንበት ጊዜ በብሩክሴልና በሌላውም በቤልጅክ አውራጆች ያየነውና መታሰቢያ ሆኖ በልባችን የሚኖረው ከዚህ ቀጥሎ ያለው ነው ። የብሩክሴል ማዘጋጃ ቤት ፡ የፈረስ እሽቅድድም ፡ የብሩክሴል ባንክ ፡ የኮንጎ አገር አንቲካ ቤት ፡ የእርሻ ማልሚያና የከብቶች ማርቢያ ስፍራ ፡ ናፖሊዎን ተዋግቶ ድል የሆነበት ወተርሉ ፡ የጋን ከተማና የክብሪት ፋብሪካ ፡ የሊዬዥ ከተማና የጦር መሣሪያ ፋብሪካ ፡ የአንቬርስ ከተማ ፡ የሞራዥ ከተማ ፡ የደንጊያ ከሰል ማውጫ ፋብሪካ ፡ ሌላም ይህን የመሳሰለ መሥሪያ ቤት አይተናል ።

ከቡሩክሴል ወደ ሉክሳምቡርግ ።

የሉክሳምቡርግ መስፍኒት (ዱሼስ) ሻርሎት ገና ከአዲስ አበባ ስንነሣ የቤል ጅክ ንጉሥ ግርማዊ አልቤርት ወደ ብሩክሴል መጥተን ጉብኝት እንድናደርግ መጥራታቸውን በሰሙ ጊዜ ፣ የእኔም አገር ለብሩክሴል በጣም ቅርብ ስለሆነ እግረ መንገድዎን አገሬን እንዲጐበኙልኝ ብለው ፡ አዲስ አበባ ባለው በቤልጅክ ሚኒስትር በሙሴ ዤራርድ በኩል አስታውቀውን ጥሪያቸውን ተቀብለን ነበርና ስለዚህ ከብሩክሴል ወደ ሉክሳምቡርግ ሔድን ። በባቡር መቋሚያም የመስፍኒቱ ባል መስፍን (ዱክ) ፊልክስ በትልቅ ሰልፍና ክብር ከተቀበሉን በኋላ ወደ ቤተ መንግሥቱ ወሰዱን ። ነገር ግን እንደ አጋጣሚ እኛ ሉክሳምቡርግ በደረስንበት ቀን መስፍኒቱ ወንድ ልጅ ስለ ወለዱ፣ በምሳ ግብዣ ጊዜ ከእኛ ጋራ ለመቀመጥ ባለመቻላቸው ኀዘናቸውን በመል እክት አስታወቁን ። እኛም ሉክሳምቡርግ በደረስንበት በዚያ ቀን መስፍኒቱ ወንድ ልጅ መውለዳቸው በጣም የደስታ መታሰቢያ ሆኖ በልባችን የሚኖር መሆኑን እየገለጥን ለመስፍኑ ለልዑል ፊልክስ ነገርናቸው ።

መስፍኑም እኛ ሉክሳምቡርግን በመጐብኘታችን ደስታቸውን እየመላለሱ ሲገልጡልን ከቆየን በኋላ ከመስፍኒቱ ጋራ በመልክት ተሰነባብተን ወደ ብሩክሴል ተመለስን ።

በብሩክሴልም የኦፊሴል ቀን ስለ ተጨረሰ በግንቦት ፳፫ ቀን ከንጉሡና ከንግሥቲቱ ተሰነባብተን ወደ ፓሪስ ተመለስን ።

ወደ ስዊድን ከተማ ወደ እስቶኮልም ፡ ስለ መሔዳችን ።

ወደ አውሮጳ ከመጣን ዘንድ በኦፊሴል ሳይሆን የአውሮጳን አገሮች በሙሉ ለመጐብኘት አሳብ ነበረን ። ነገር ግን ወደ ሀገራችን የምንመለስበት ጊዜው ስለ ተቃረበ ፣ ምንም እንኳ የአውሮጳን አገሮች በሙሉ ለመጐብኘት የማይቻል ቢሆን በአውሮጳ ሰሜን ያሉትን ባንድ ጊዜ አካሔድ ለመጐብኘት የሚ

መቹንን አገሮች ሆላንድን ፡ ጀርመንን ፡ ስዊድንን ፡ ለመጐብኘት ቁርጥ አሳብ አደረግን ። በስዊድን ከተማ በእስቶኮልም ግን ሦስት ቀን ያህል ለመ ቆየት አሳብ ስለ ነበረን ፓሪስ ላለው ለስዊድን መንግሥት ሚኒስትር አስታ ውቀነው እርሱም ለመንግሥቱ ካመለከተና ካስፈቀደ በኋላ መንገዳችን ሁሉ እንዲቃና አደረገልን ።

ከዚህም በኋላ በግንቦት ፳፱ ቀን ከፓሪስ ተነሥተን በብሩክሴል አል ፈን የሆላንድን ከተሞች ሮቴርዳምን ፡ ላሄን እያየን አምስተርዳም ደረስን ። በአምስተርዳም ባቡራችን ሦስት ሰዓት ያህል ስለ ቆመ በአውቶሞቢል ከተ ማውን እየዞርን አየን ። ከዚያም ሌሊቱን ሁሉ ስንሔድ አድረን ሲነጋ በጀር መን የወደብ ከተማ በሀምቡርግ ደርሰን አንድ ሰዓት ያህል ከተማውን እየዞ ርን ካየን በኋላ ወደ ስዊድን ተጓዝን ። በጀርመንና በስዊድን መካከል ያለ ውን የሰሜን ባሕር የሚባለውን ተሻግረን በሰኔ ፭ ቀን ከጧቱ በሦስት ሰዓት እስቶኮልም ከተማ ደረስን ።

እኛ እስቶኮልም በደረስንበት ቀን ንጉሡ ግርማዊ ጉስታፍ አዶልፍ ለዕረፍት ከሔዱበት ከባላገር ቤታቸው አልተመለሱም ነበር ። ስለዚህም ግራንድ ሆቴል ሮያል በሚባል ሆቴል ገብተን ዐረፍን ።

በዚሁም ቀን በዓለ ጰራቅሊጦስ ነበርና የኡፕሳላ ሊቀ ጳጳሳት ናታን ሳዲርብሎም መላክተኛ ልከው ስለ በዓለ ጰራቅሊጦስ ወደ ማታ ጸሎትና ስብከት እናደርጋለንና ለመምጣት ፈቃድዎ እንዲሆን እንለምናለን ስላሉን ከእስቶኮልም በ፱ ሰዓት ተነሥተን በ፲ ሰዓት ኡፕሳላ ደረስን ። አገረ ገዥ ውና ሊቀ ጳጳሱም እስከ ባቡር መቋሚያ ወጥተው ተቀበሉን ፤ ጸሎትና ስብ ከት የሚጀምሩበት ሰዓት እስኪደርስ የኡፕሳላን ዩኒቬርሲቲና የመጻሕፍት ቤቱን አየን ። በመጻሕፍት ቤቱም የግእዝና ያማርኛ መጻሕፍት በማየታ ችን በጣም ደስ አለን ።

ጸሎትና ስብከት የሚጀመርበት ሰዓት በደረሰ ጊዜ ወደ ቤተ ክርስቲ ያኑ ሔድን ። ሊቀ ጳጳሳቱም ከፍ ባለ ስፍራ ላይ ሆነው ስለ በዓለ ጰራቅሊ ጦስ ከመጽሐፍ ቅዱስ የሚያስፈልገውን እያወጡ ካነበቡና ረጅም ስብከት ካደረጉ በኋላ ስለ ኢትዮጵያ ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ተናገሩ ።

«ኢትዮጵያ ከእኛ አስቀድሞ ከብዙ ዘመን በፊት ክርስትናን መቀበሏ እርግጥ ነው ። እኛም ስዊድኖች ክርስትናን ተቀብለን የክርስቶስ ቤተ ሰቦ ችና ማኅበሮች የሆንነው በዚያ በአፍሪቃ ከፍታ ላይ ከሚኖረው ከብርቱው ክርስቲያን በኋላ ነው ። አሁንም ከዚያው ከከፍተኛው አፍሪቃ ለመጡት ለኢትዮጵያ አልጋ ወራሽና ባለሙሉ ሥልጣን እንደራሴ በፍቅር ሰላምታ ተቀባዮች መሆናችን የማይረሳ ዋና ነገር ነው» እያሉ በረጅሙ ተናግረው ሲጨርሱ በእውነት ተናጋሪነታቸው ልቤ በደስታ ስለ ተነካ ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ተናገርሁ ።

በዓለም የሚኖሩ ክርስቲያኖች ሁሉ ምንም ባንዳንድ ትንንሽ ነገር ቢለያዩ መሠረታቸው አንድ ክርስቶስ መሆኑን የማያውቅ የለም ። በቀድሞ ዘመን ስለ ሀገሩ ርቀት ስዊድንና ኢትዮጵያ በወሬ እንኳ አይተዋወቁም ነበር ። አሁን ግን አንዳንድ የስዊድን ሰዎች ወደ ኢትዮጵያ መምጣት ከጀመሩ ወዲህ የሀገሩን መልካምነት የሰዎቹን ደግነት በቃላቸው ስለ ተናገሩ ፤ በሥ ራም ስለ አሳዩ ብዙ የኢትዮጵያ ሰዎች የስዊድንን አገር ለማየትና ከሕዝቡ ጋራ ለመገናኘት ይመኛሉ ።

ኢትዮጵያ ከዛሬ ሺህ ፮፻ ዓመት በፊት ክርስትና መቀበሏንና ታሪኳን የማያውቁ ብዙ ናቸው ። እርስዎ ግን ታሪኳን ዐወቀው በደግነትዎና በእው ነተኛነትዎ ኢትዮጵያ ከስዊድን አስቀድማ ክርስትና መቀበሏን ገልጠውና አስረድተው ስለ ተናገሩ ፡ በራሴና በኢትዮጵያ ሕዝብ ሁሉ ስም ሆኜ አመሰ ግንዎታለሁ ። ዛሬም በዚህ በትልቁ በዓለ ጰራቅሊጦስ ቀን ከስዊድን ሕዝብ መተዋወቁ የሁለቱ መንግሥታት ወዳጅነት እየጸናና እየሰፋ ለመሔዱ ዋና ምልክት ይሆናል ብዬ ተስፋ አደርጋለሁ» ብዬ ስጨርስ በዚያ የተሰበሰቡት ከሊቀ ጳጳሱ ጀምሮ ሕዝቡ ሁሉ ከልብ የሆነ ደስታቸውን ገለጡልን ።

ከዚህም በኋላ ወደ እስቶኮልም ተመለስን ። ወደ እስቶኮልም የሔድ ነው በአፊሴል ሳይሆን በግል ስለ ሆነ ከንጉሡ ጋራ ለመገናኘት አሳብ አላደ ረግንም ነበር ። ንጉሡ ግን ወዲያው እስቶኮልም መግባታችንን ሲሰሙ እስከ እስቶኮልም መጥተው ብንገናኝ ደስ ይለኛል ብለው ልከው ነበርና አፊ ሴል ያልሆነ ጥሪያቸውን ተቀብለን ቶልጋን ወደሚባለው የባሕር ዳር ቤተ መንግሥት ሔድን ። ንጉሡም ከባለሟሎቻቸው ጋራ በቤተ መንግሥቱ ደጃፍ ቆመው ሲጠብቁን ነበርና በሞቀ ፍቅርና በወዳጅነት ተገናኘን ። በት ልቁም አዳራሽ ጥቂት እንዳረፍን የምሳ ግብዣ ተደረገ ። ከምሳም በኋላ የሁ ለቱ መንግሥታት ወዳጅነት እየሰፋ የሚሔድበትን ፡ የሁለቱ መንግሥታት ሕዝብ በጣም የሚቃረቡበትን ስንነጋገር ቆይተን ወደ ማታ በ፲፩ ሰዓት ወደ እስቶኮልም ተመለስን ።

በእስቶኮልምና በዙሪያው ያየነው መታሰቢያም ሆኖ በልባችን የሚኖ ረው ከዚህ ቀጥሎ ያለው ነው ። ሰማኒያ ሺህ ማዞሪያ ያለበትን አዲሱን የስ ልክ ቤት ፡ የብረት ፋብሪካ ፡ የትምህርት ቤት ፡ ሆስፒታል ፡ የኡፕሳላ ዩኒቬ ርሲቲ የመጻሕፍት ቤት ነው ።

ከዚህም በኋላ በሰኔ ፮ ቀን ከእስቶኮልም ተነሥተን የሰሜን ባሕር የሚ ባለውን ተሻግረን በጀርመን አገር ሀምቡርግ ከሚባለው ከተማ ስንደርስ ፤ ከባቡር ወርደን ሦስት ሰዓት ያህል በአውቶሞቢል ከተማውን እየዞርን አይ ተን በማግስቱ በሰኔ ፯ ቀን ፓሪስ ገባን ።